

KANSANVALISTUS-SEURA.

E. Höpmanin Lit. H. Fors.

Kymm. 208 vuokkarta.

Kellin. rikka.

A. E. Nordenskiöld.

NORDENSKIÖLDIN
MATKAT JA RETKET

NAPAMERILLÄ.

NUORISOLLE KERROTTUINA.

KIRJOITANUT

RAFAËL HERTZBERG.

SUOMENTANUT

ELIAS ERKKO.

HELSINGISSÄ 1884.

Kansanvalistusseuran kustantama.

HELSINGISSÄ,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa, 1884.

Revontulet.

Napaseudut vetävät syvällä, salaperäisellä voimalla ihmisen mielikuvitusta puoleensa. Osaksi herättää outous ja tuntemattomuus halun tutkimiseen ja tietämisen janon, osaksi luonnon mahtavuus ja majesteettisuus, jota ihminen ei missään tapaa niin valtaavassa muodossa kuin pohjoisilla leveys-asteilla. Lauhkeain ilman-alain asukkaiden, jotka ovat tottuneet pitämään talvea luonnon jähmettymisen ja kuoleman kuvana, on vaikea ajatteleita maita, jotka eivät koskaan luo kynnäränpaksuista lumivaippaansa, virtoja, joiden aallot ikuisesti ovat jähmettyneinä, ihmisiä, jotka pitävät itsensä onnellisina ja tyytyväisinä taivaan alla, jota ei aurinko kuukausmääriin valaise, joiden ainoana ravintona on valaitten, hylkeitten ja mursujen liha ja jotka juovat näiden eläinten ihraa yhtä mieluisasti, kuin me juomme oltta ja viiniä.

Ja kumminkin on näillä kuoleman jäykkyyteen peittyneillä mailla jotkut sulonsa, jotka vielä täydellisesti vastaavatkin ne hirmukuvat, joita ihminen siellä tapaa melkein joka askeleella. Ei missään maan päällä ta-

pahdu hämmästyttäviä luonnon-ilmiöitä niin usein kuin pohjoisessa maailmassa, joka erittäinkin on merkillinen loistavista valo-ilmiöistään. Ei mikään huvitulitus, kuinka suuri hyvänsä, voisi antaa käsitystä niistä ihmeellisen kauniista revontulista, jotka siellä kohoovat yhtyneinä ilma-aurinkoihin ja monivärisiin ympyröihin ja joista lähtee rätisevä ääni, niinkuin sähkökonetta kiertäessä. Pohjolan taivaalla loistavat tähdet leiskavan hohtavina, ja vahvat valontaittumiset saattavat silmän näkemään korkeita vuoria, missä vaan joku jäälohkare uiskentelee, ja syviä rotkoja, missä maa on tasainen ja sileä. Ja meri sitten, näennäisesti jäätyneenä, kun se on peit-
tynyt äärettömiin jääkenttiin, jotka suuruudessa voivat vetää vertoja kokonaisille Euroopan kuningasvalloille! Sitten vielä nuo mahtavat jäälohkareet, jäätikköjen hyljätyt lapset, jotka vuorilta laskeutuvat alas meren syvyyteen, juuriensa kohdalta aalloissa musertuaksensa kelluviksi jäävuoriksi, jotka sitten uiskentelevat kauvas etelään päin, valkeina kummituksina pohjoisten seutujen pimeästä yöstä.

Niin täyttää napamaailman ihmeet, jotka muilla seuduin ovat tunte-
mattomia, ja joiden valtaava ja majesteettillinen vaikutus pakoittaa raaim-
mankin luonnon nöyrällä sydämmellä tunnustamaan Jumalan suuruutta ja
kirkkautta.

Tulikuumall' Afrikan hiekalla,
Joss' aurinko polttaen hohtaa
Ja keidast' uumoan kulkunsa
Karavaani uupunut johtaa,
Siell' ihmisrinta se uskossaan
Rukouksen hartaan, toivokkaan
Ylös illan Herralle huokaa.

Ken Jumalaa rannoill' ylistää,
Joill' autio on ikitalvi?
Ylistystään laulavi myrskyt, jää,
Revontulten roihtiva valvi,
Ja tähtönen loistavi kunniataan
Yli tunturien, ikijäisen maan,
Yli kentän valkeavaipan.

Mutta luonnon kauneus ja ihmeellisyys se ei yksin ole kaikkina ai-
koina houkutellut rohkeita merenkulkijoita uhalla kohtaamaan tylyn napa-

maailman vaaroja. Kauppa ja tieteet ovat vuosisatoja kokeneet löytää tietä tuon ijäisen jään lävitse, ja monia keksintöjä on sen kautta tehty, vaikka vahingot ja tappiot ovat olleet useat ja suuret nekin.

Mahdollisuus löytää pohjoinen kulkuväylä Atlantin valtamerestä Tyneeseen mereen ajattelutti hamasta Amerikan löytämisestä asti hollantilaisia ja englantilaisia. Sittenmin yhtyivät venäläiset näihin kokeihin, ja viime aikoina ovat saksalaiset ja ruotsalaisetkin alkaneet työskennellä tämän tehtävän suorittamiseksi. Lukemattomia laivoja on varustettu tätä tarkoitusta varten aina 1500-luvun alusta, ja uskaliaimmat, tarmokkaimmat ja asiaan innostuneimmat miehet ovat olleet näiden yritysten etupäässä; mutta vaikka he vitkallisesti, askel askeleelta ovat urkkineet napamaailman salaisuuksia ja rikastuttaneet tiedettä useilla uusilla keksinnöillä ja huomioilla, niin eivät he kuitenkaan ole saavuttaneet aiottua päämaalia, sillä samalla kun he voitollisesti ovat taistelleet kaikkia tuon kuolettavan ilman-alan vaaroja, nälkää, kerpukkia, pakkaista ja raivoisia myrskyjä vastaan, pani kuitenkin jää aina ylipääsemättömän muurin kaikkien heidän vaivojensa ja ponnistuksiensa eteen.

Kolmea tehtävää varsinkin koetettiin ehtimiseen suorittaa, huolimatta kaikista kärsityistä vastoinkäymisistä, nimittäin löytää luoteinen ja koillinen kulkuväylä Tyneeseen mereen, sekä toinen kulkuväylä suoraan pohjoisnavan ylitse samaan mereen. Sittenkuin Hudsonin salmi oli löydetty, ruvettiin toivomaan luoteisen kulkuväylän olevan mahdollisen. Rohkea löytöretkeilijä Henry Hudson joutui väsymättömyytensä uhriksi. Laivaväki, erään kurjan heittiön kiihoittamana, jonka Hudson kerta oli hengenvaarasta pelastanut, teki kapinan häntä vastaan ja pani hänet sekä kahdeksan hänelle uskollisena pysynyttä matruusia ja hänen poikansa avonaiseen veneeseen keskellä ajojaiden täyttämää Hudsonin salmiea, ilman ruokavaroja ja aseita. Sen jälkeen ei heistä ole mitään kuultu eikä löydetty heidän jälkiänsä. William Baffin, Luke Fox, Ross, Franklin j. m. jatkoivat tutkimuksia ja löytömatkoja samaan suuntaan ja saattoivat Amerikan pohjoispuolen enemmän tunnetuksi, mutta tulivat samalla myös huomaamaan Tyneeseen mereen vievän kauppap tien mahdollisuuden, vaikka heidän vihdoin onnistuikin tunkeutua länteen päin aina Beringin salmeen asti.

Onnellisemmat eivät olleet nekään tulokset, jotka koskivat koillisen kulkuväylän löytämistä. Hollantilainen Barents joutui v. 1596 Novaja Sem-

lan pohjoisrannikon likellä suljetuksi jäiden sekaan laivoinensa, jonka jäälohkareet pian musertivat, niin että hänen täytyi olla yli talven tuolla tylyllä rannalla suurimmassa puutteessa ja pakkasessa, jota me ilman-alasamme tuskin voimme kuvitellakkaan; hänen talviasuntonsa, joka oli kyhättä hänen laivansa palasista, löysivät Norjalaiset merimiehet kolmesataa vuotta myöhemmin ja se oli säilynyt niin hyvästi, niinkuin se olisi ollut vasta rakennettu. Semmoiset miehet kuin Barents, amiraali Najj ja useat venäläiset, jotka uhrasivat kaikki voimansa Siperian pohjoisrannikon tutkimiseen, panivat terveytensä ja elämänsä kaupalle; ja vaikka Veit Bering, Venäjän palveluksessa oleva tanskalainen, purjehti v. 1742 Aasian koillisen rannikon ympäri, ja Aasian ja Amerikan välinen salmi sen vuoksi nimitettiin hänen mukaansa (vaikk'ei hän itse koskaan saanut tietää löytäneensä semmoista salmea), niin ei kumminkaan kellekkään ollut onnistunut päästä suoraan jostakin eurooppalaisesta satamasta Tyyneseen mereen Beringin salmen kautta. Samaten päättyivät kokeet tunkeutua suoraa pohjoista suuntaa pohjoisnavan yli ikuiseen jäähän.

Mutta vaikka ei siis päämaalia saavutettukkaan, rikastutettiin kumminkin tiedettä melkoisesti näiden tutkimusten kautta. Vähitellen aljettiin ryhtyä näihin matkoihin, jotka ennen pääasiallisesti tarkoittivat uusien kaupateiden löytämistä, yksin-omaan tieteellisessä tarkoituksessa, ja sekä hallitukset että yksityiset henkilöt alkoivat yhä anteliaammin auttaa semmoisia yrityksiä. Siten ovat viime vuosina melkein kaikki kansat varustaneet tieteellisiä tutkimusmatkoja napamerelle, ja semmoisia ovat nekin tutkimusmatkat olleet, joita Nordenskiöld on tehnyt tylyillä napamerillä, vaikka sitten, kun oli kysymys varman meritien löytämisestä suurten siperialaisten virtojen suulle ja Beringin salmelle, myös tarkoitus löytää uusia teitä maailman kaupalle sai suuren sijan.

Niilo Aadolf Eerik Nordenskiöld syntyi Helsingissä 18 p. Marrask. v. 1832. Lapsuutensa ja varhaisimman nuoruutensa vietti hän enimmäkseen Uudellamaalla isänsä Frugård-nimisellä maatilalla. Hänen useimmat esi-isänsä olivat olleet innokkaita varsinkin luonnontieteitten tutkijoita, josta syystä Frugårdilla jo vanhoista ajoista oli joukko arvokkaita kirjoja ja luonnontieteellisiä kokoelmia, joita hänen isänsä vielä oli lisännyt, varsinkin kivennäisillä, joita hän oli tuonut laveilta matkoiltaan. Siten heräsi pojassa jo aikaiseen halu luonnontutkimiseen,

jota vielä enemmän lisäsi se että hän usein sai olla mukana isänsä matkoilla.

Kolmentoistavuotisena tuli Nordenskiöld lukiolaiseksi Porvoosen. Siellä edistyi hän alussa huononlaisesti eikä tullut kevätlukukauden lopulla muutetuksi korkeammalle luokalle, vaan sai päälliseksi melkein kaikissa aineissa todistukseensa arvosanan „vähemmän tyydyttävä“. Mutta seuraavana vuonna otti hän aikamiehen tavalla takaisin mitä oli laiminlyönyt ja oli pian lukion paraita poikia. Lukiolaisaikansa oli hänellä onni saada usein olla Runebergin luona, joka silloin oli rehtorina Porvoon lukiossa.

Ylioppilaaksi tuli Nordenskiöld v. 1849, siis 17 vanhana. Ensimmäiset vuodet kuuluivat uutterassa työssä, luonnollisesti etenkin niissä tieteissä, jotka aina olivat olleet hänelle rakkaita, nimittäin luonnontieteissä. Nyt sai hän myöskin ottaa haltuunsa rikkaan luonnontuotteiden kokoelman Frugårdissa, jonka isä uskoi hänen käsiinsä. Hän sai myös lupa-aikoina tehdä matkoja ja retkiä kivennäisrikkaudestansa kuuluisiin seutuihin Pitkärantaan, Tammelaan, Paraisiin j. m.

Otetuansa filosofian kandidaattitutkinnon v. 1853, seurasi hän isänsä tieteellisellä matkalla Uraaliin. Tultuansa sieltä kotia jatkoi hän tutkimuksiansa yliopistossa ja saavutti filosofian tohtorin arvon. Sitten tutki hän ulkomaillakin ja oli osallisena ruotsalaisten tutkimusretkellä Huippuvuorille. V. 1858 nimitettiin Nordenskiöld professoriksi ja Ruotsin valtionmuseon kivennäis-osaston ylijohantajaksi. Hän matkusti joulukuun viimeisinä päivinä Helsingistä yli Ahvenanmaan, ja niin kärsimättömästi halusi hän päästä uuteen ja arvokkaaseen virkaansa, että suksilla meni Ahvenanmeren yli niin heikkoa jäätä, että sai kolme kylmää kylpyä aina kaulaan asti. Kelpo mies ei anna minkään vaikeuksien estää itseänsä pääsemästä eteenpäin, kun on kysymyksessä työ ja kunnia.

Nordkapi.

NORDENSKIÖLDIN MATKA HUIPPUVUORILLE V. 1864.

Oltuansa v. 1858 ja 1861 osallisena kahdessa tutkimusmatkassa Huippuvuorille, teki Nordenskiöld v. 1864 kolmannen matkan tähän pohjanperäiseen saaristoon; nyt oli hän itse matkueen johtaja.

Matkaan osaaottajat kokoontuivat Tromsöhön Norjassa toukokuun loppulla ja ryhtyivät aluksensa kuntoon laittamiseen. Semmoinen oli heillä vanha, mutta lujasti rakennettu kanuunavene, joka 30 vuotta oli ollut maalle vedettynä, jotta sen sodan tullessa voisi lykätä mereen ja käyttää Norjan rantojen puolustamiseen; nyt taklattiin se kuunariksi ja valittiin tutkimusmatkueen palvelukseen, sen rauhallisen toimen suorittamisessa. Se ei ollut juuri kovin suuri, niin, pienempi kuin moni jaala, jolla saaristolaiset halkoja kuljettavat; mutta sitä sopivampi oli se hakemaan tietä ajojään keskellä, ja kylliksi vahva se oli pelotta kohtaamaan sitä ja tätä töyttäystä siltä. Siinä oli neljä venettä, jotka eivät kuitenkaan kuljettaissa voineet riippua reilingin ulkopuolella, vaan jotka täytyi ottaa kannelle, joka sen kautta tuli aivan täyteen, niin että ainoastaan vaivaloisesti voi veneitten ja kansilastin keskellä kävellä aluksen toisesta päästä toiseen. Mukavata se ei juuri ollut. Evästä oli aluksessa viideksi ja puoleksi kuukaudeksi. Miehistönä oli kaksitoista henkeä, rohkeita ja kelpo merimiehiä kaikki tyyni.

Alus oli, niinkuin sanottu, pieni ja niukalta oli sekä tilaa että mukavuutta. Etumaisessa, heti perämaston takana olevassa kajuutassa ei

Tähystäjä.

voinut seisoa suorana, joll'ei asettunut katto-ikkunan alle. Varsinainen suuri kajuutta oli vähän korkeampi. Siihen päästiin etumaisesta kajuu-

tasta vaan 1¹/₂ kyynärää korkeasta aukosta, jonka kautta kulkiessa täytyi melkein kömpiä, tahi ainakin syvään kumartua. Etumaista kajuuttaa kutsuivat matkamiehet nimellä „Orcus“, s. o. Manala, koska se oli puolipimeä ja aivan sokin sokin täytetty matkakapineilla ja kaikenlaisilla koelmoilla. Tähän maailman-osaan asettui seuran eläintentutkija asumaan, toiset sitä vastoin ottivat asuntonsa suureen kajuuttaan. Kojut eli makuusijat olivat sisäpuolelta verhotut paksuilla peurannahoilla ja olivat sen vuoksi lämpimät ja kuivat. Muutoin ne olivat hyvin epämukavat, ne kun olivat aivan matalat ja kun kattohirsi vaikeutti jokaisen yrityksen kääntyä kojussa tahi kömpiä sen sisään ja siitä ulos.

Kun kaikki oli järjestyksessä lähtöä varten, astui Nordenskiöld kumppaninensa vaatimattomaan laivaansa, jonka sitten höyrylaiva hinasi ulos merelle Tromsön lavean saariston kautta. Kova pohjatuuli ja lumisade pakoitti heidät kumminkin laskemaan ankkurin saariston viimeisten saarien sisäpuolella, ja onnekseen he niin tekivätkin, sillä yöllä kiihtyi myrsky niin väkeväksi, että he pelkäsivät pienen jaalansa irtautuvan kolmesta ankkuristaan ja viskautuvan maalle. Vasta muutamien päivien kuluttua asettui tuuli niin paljon, että he voivat nostaa ankkurit ja purjehtia edemmä. Päivän risteilyänsä oli heidän kuitenkin pakko jälleen hakea satamata ja odottaa suotuisampaa tuulta. Tämä viivytys kesti kaikeksi onneksi vaan muutamia tunteja. Aikaiseen seuraavana aamuna puhalsi raikas länsituuli, ankkuri nostettiin ja matka suunnattiin merelle.

Kas mertä, kas mert', on siell' ihanaa,
Ja mieli se auvoa uhkuu,
Kun vaahtia välkkyvät aallot saa
Ja tuulet purjeissa puhkuu.

Eespäin, niin eespäin, outoihin,
Ihanuuksia näkemään Herran!
Perämies ei uppoa kuohuihin,
Jos pelvotta ruoriss' on kerran.

Kyll' uhkaa valtamer' aalloillaan
Ja nousee ärjämällä,
Merimiespä se nostaa purjehen vaan,
Ja onni on myötänä hällä.

Muutaman tunnin kuluttua näkivät rohkeat matkamiehet Norjan kallioiden rannan pitkäksi aikaa vajoovan näköpiirin taa. Heidän edessään ja takanaan levisi meri äärettömänä, edellisten päivien myrskystä vielä levottomana pintana. Alussa heikko tuuli kiihtyi pian, niin että jaala yöllä kulki aina $9\frac{1}{2}$ solmua, mutta samalla nousi meri, ja puoliyön aikana mursi mahtava hyökylaine yli laivan, särki kajuutan katto-ikkunan ruudut, tunkeusi Manalaan ja saattoi kaikki siellä säilytetyt ruokavarat ja matkapapereet sekä eläintutkijan kalut ja koneet kauheaan epäjärjestykseen. Kesäkuun 17 p. aamulla oli Beeren Eiland (Karhusaari), Huippuvuorien saarten itäisin, näkyvissä.

Matka suunnattiin saaren eteläsatamata kohti. Sill' aikaa tyyntyi tuuli ja tuli niin heikoksi ja huonoksi, että alus vasta seuraavana päivänä, enemmän virran kuin tuulen ajamana voi saapua ankkuripaikalle. Rannat ympärillä olivat jyrkkiä ruosteenvärisiä kallioita, joiden laidat nyt olivat melkein aivan lumettomia ja kokonaan lintujen ja linnunpesien peitossa. Sisempänä peitti saaren yhtäjaksoinen lumivaippa, joka ulottui aina Mount Miseryn mahtavien vuorijonojen juurelle. Näiden huippuja ympäröitsi kevyt pilviseppelä, mutta muuten oli taivas kirkas ja pilvetöin. Meren pinta oli samaten peilikirkas. Ainoastaan kova maininki, joka aaltoili ääneti rantakallioita kohti ja heitettiin sieltä takaisin kumisevalla kohinalla, kertoeli vielä myrskystä, joka vast'ikään riehuen oli kulkenut yli meren ja saaren. Napamaailma tervehti matkustajia kesäpäivällä, joka oli sen raittiimpia ja ihanimpia, ilman yötä ja pilveä, mutta myös ilman varia ja hellettä, ja hiljaisuus, jota ei mikään muu ääni häirinnyt kuin aaltojen yksitoikkoinen kohina rantaa vasten, johti mieleen aikaisen pyhäamun, jolloin, ankkurin laskettua, laivakellon heleä ääni kaikui yli meren ja miehistö alkoi aamu-virtensä.

Nyt syntyi koko laivalla elämää ja liikettä. Oivallisella ruokahalulla syöty ateria nautittiin ja sitten miehitettiin kolme venettä, joihin otettiin mukaan pyssyjä ja luonnontieteellisiä koneita. Maallisuus ei ollut kumminkaan helposti toimeenpantu, sillä vuoren seinät olivat pääsemättömiä ja täytyi soutaa pitkiä matkoja pitkin rantaa keskellä särkyneitä kallioita, joita vasten maininki vaarallisena kuohuna murtui.

Lukemattomin paikoin olivat laineet kovertaneet nämä kalliot mahdollottoman suuriin rotkoihin ja holvikaarihin, jotka ynnä raunioitten ta-

voin murtuneiden kallioiden kanssa kokonaisuudessaan näyttivät valta-valta, muinoin suurelta ja mahtavalta, nyt raunioiksi muuttuneelta kaupungilta. Suurimman rotkon suulla oli meri melkein asemillansa ja tyyneenä. Sisempänä rotkossa vallitsi puolihämärä, jossa matkustajat pian luulivat tarkkaavansa suunnattoman suuria holveja ja pitkiä pilaririviä, jotka ikäänkuin viittasivat heitä lähestymään. Muutaman voimakkaan aironvedon kuljettamana solahti vene luolaan, mutta tuskin olivat he ehtineet sinne, kun luolan sisästä takaisin viskattu hyökylaine heitti veneen niin korkealle ylös, että heidän päänsä melkein ottivat luolan kattoon, ja vene oli kaatumaisillansa, kun hyökylaine yhtä nopeasti vetäysi takaisin. Oli niinkuin luolan haltijatar olisi tahtonut varoittaa rohkeita matkamiehiä häiritsemästä tuhatvuotista rauhaa ja lepoa hänen sinihoitoisessa palatsissaan. Muutamia kyynäriä sisempänä luolassa olisi hyökylaine ehdottomasti musertanut veneen kallioseinää vasten, ja siinäkin, missä matkustajat nyt olivat, oli vaara niin uhkaava, että heidän kiireimmän kautta täytyi soutaa ulos jälleen.

Päästyänsä onnellisesti ulos luolasta, huomasivat he suurilukuisen siirtokunnan merilintuja, joka oli hautomassa luolan ulkoreunoilla, ja nyt alkoi innokas jahti, joka varsinkin tarkoitti luolan suulla uiskentelevaa pulskahaahka-parvea, joka kaadettiin kokon varaston lisäämiseksi. Kun eräästä komeasta holvikaaresta, niin korkeasta että veneet voivat kulkea sen alitse, oli otettu valokuva, pitkitettiin jahtia kokoomalla lintujen munia, joita saatiin runsain määrin. Miehistö, joka halusi kerta oikein saada ajaa hottiinsa herkullisia munia, oli väsymätöin. Pian olivat kaikki veneen laatikot ja akkilukset täynnä komeita munia, samaten kuin miehistön röijynlakkaritkin. Vihdoin riisuiivat he öljyhousut jalastaan, sitoivat lahkeet alipäästä kiinni ja täyttivät siten muodostuneet säkit suita myöten munilla. Mutta kaikki tämä into ja vaiva oli turhaan hukattua, sillä kun sitten myöhemmin päivällä palattiin laivalle ja miehistö aikoi nauttia rikkaasta saaliistaan, huomattiin että munat olivat puoleksi haudottuja ja jo poikiin tulleita, jonka vuoksi koko tuo runsas erä täytyi heittää mereen.

Noustuansa maalle tekivät matkustajat retkiä erihaaroille saarta. Liikellä rantaa oli tupa, jonka joskus maailmassa venäläiset erämiehet olivat rakentaneet ja jossa sittemmin useita kertoja oli asunut saarella talvehtivia merimiehiä. Tupa paha oli hyvin huonossa kunnossa; ovet ja ikkunat

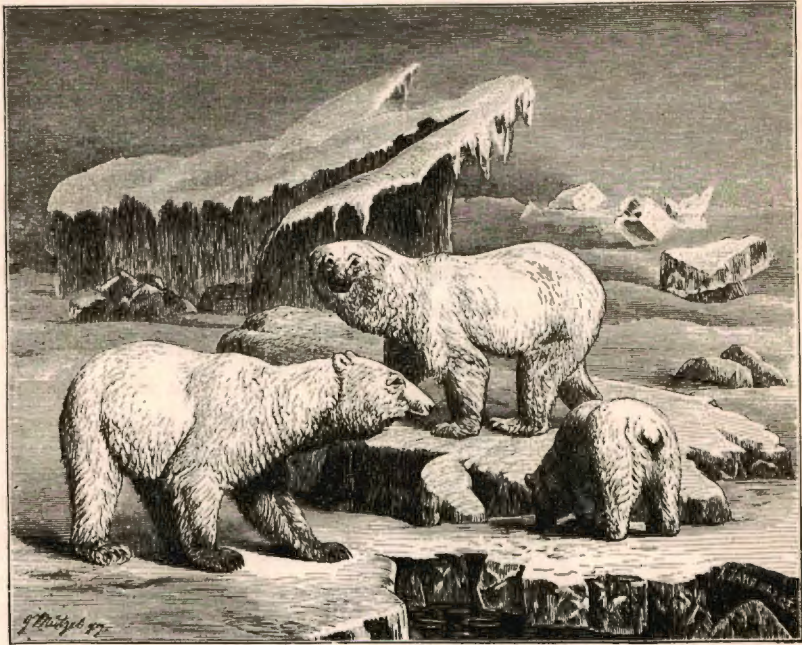
olivat poissa ja permanto sekä makuusijat jään peitossa. Nordenskiöld antoi sulkea ikkunat, ovet ja savureiän presenningillä, toi valokuvauslaitoksensa sisään ja niin tuli vanha ryssälinen tupa muutetuksi valokuvaustyöhuoneeksi, josta Nordenskiöld otti useita ympärillä olevien rantojen kuvia. Ennenkuin he taas jättivät saaren antoi Nordenskiöld hakata vedenmerkin kallioon, äsken mainitun korkean holviportin luona, kallioon lyödyn rautakiilan, että tulevaisuudessa olisi mahdollista mitata se melkoinen maan kohoominen, joka pohjoisilla seuduilla tapahtuu.

Sen jälkeen nosti laiva ankkurinsa ja he purjehtivat saaren toiselle puolelle, jossa Nordenskiöld toverinensa jälleen valmistautui maalle menemään, vaikka kippiari, levotoinna kovasta aaltoilemisesta, kaikin mokomin koetti pidättää heitä siitä. Jonkun aikaa etsittyänsä pitkin jyrkästi mereen laskeutuvia rantoja, löysivät he vihdoinkin korkeitten kallioiden ympäröimän kapean maakaistaleen, jolle voi vetää veneen ylös. Kuohut liikinnä maata olivat kuitenkin niin kovat, että he alussa kokonaan epäilivät voivansa nousta maalle, mutta vihdoinkin rohkenivat he toki koettaa. He soutivat maata kohti, ja heti kun mahtava hyökylaine, joka heitti veneen kauvas hiekalle, vetäysi takaisin, hyppäsivät kaikki miehet veneestä ja hinasivat sen, ennenkuin ensi aalto tuli ja tempasi sen takaisin, niin kauvas maalle, ett'eivät aallot siihen enää ylettyneet. Luonto täällä oli ylt'yleensä yhtä villi ja suurenmoinen, kuin edellisellä maallenousu-paikkalakin, ja eräältä korkealta kallionseinältä syöksi kristallikirkas ja välkkyvä vesiputous mereen. Eräälle penkereelle kosken alla olivat muutamat merilinnut laittaneet pesänsä ja lentelivät sinne tänne, silloin tällöin lennossa kastellen siipiänsä vesiputoukseen.

Sillä aikaa kuin Nordenskiöld oli maalla toverinensa, piti kokin, joka oli tullut mukana soutajana, ampua joku syötävä lintu, tehdä valkea rannalle ja paistaa saalis, niin että heillä palatessaan olisi iltainen valmisna. Tätä varten annettiin hänelle pyssy ja runsaasti ampumavaroja. Mitään paistia eivät he kuitenkaan sillä kertaa saaneet, sillä heidän palatessaan oli kokki kyllä ampunut kaikki ruudin ja kuulat, mutta osaamatta. Ainoastaan yksi kalalokki parka, joka oli sattunut tulemaan liian lähelle hänen pysynsä suuta, oli saanut hengellään maksaa julkeutensa.

Beeren Eiland on erittäin kolkko maa. Suurin osa saarta on melkein tasaista, 100—250 jalkaa merenpinnan yläpuolella olevata tasankoa,

jonka eteläisessä ja koillisessa osassa kaksi vuorenpenkerettä kohoaa, toinen aina 1,200 jalkaa korkea. Vuoren juurelta alkaa lumettomana aikana paljas ja autio, monien, matalien vesilätäkköjen uurtama kenttä, joka laskeutuu aivan jyrkästi mereen. Vaan muutamissa kohdin erottaa korkeita rantakallioita merestä kapea, matala ja tasainen hiekkaranta, joka siihen aikaan, kun suuria mursukarjoja kävi saarella, oli mukavana lepopaikkana niille hitaille eläville. Mahdottoman paljon mursunluita on hujan

Jääkarhuja.

hajan ylt'ympäriinsä, todistuksena julmasta jahdistista, jota täällä voitonhimoiset erämiehet kerta ovat harjoittaneet. Kaksi tupaa on vielä muistona heidän käynnistään ja olostaan saarella. Saaren sisäosa on erittäin autio. Tuskin oljenkortta tunkee siellä hedelmättömästä maasta, ja ainoastaan joku vesilätäkössä hautova vesilintu tahi joku kirkuva lokki, joka on eksynyt sinne kotoansa rantakallioilta, keskeyttää erämaan kuolemanhiljaisuuden. Rannalla on sitä vastoin kaikki toisin. Siellä on tu-

hansittain lintuja munimassa vuorenkoloihin ja vesilintuja liikkuu lukuisat joukot kallioiden juurella, hakien elatustansa meren rikkaasta pohjasta, sill' aikaa kuin toiset kirkuen ja riidellen risteilevät ympäri ilmassa. Siellä rannalla löytää myös usein jossakin merituulilta suojatussa ja linnunsonnalla lannoitetussa rotkossa verrattain sangen runsaan kasvullisuuden. Peuroja ei ole saarella, mutta kyllä kettuja ja talvella yksi ja toinen jääkarhu, joka ajojään päällä on purjehtinut sinne Huippuvuorilta. Kesäaikana on saari melkein aina sumun peitossa, ja harvoina päivänpaisteisinakin päivinä näkee usein Mount Miseryn huipun vaaleanharmaan pilviseppeleen ympäröimänä. Nämä sumut nousevat siitä, että lämmin Golfinvirta siellä tapaa pohjoisen napavirran kylmän veden. Paksu sumu ja monilukuiset ajojääkentät, jotka suuren osan kesää alituisesti ovat koolla ympäri saaren rantoja, tekevät usein laivalle vaikeaksi sitä lähestyä. Mutta niilläkin nyt niin autioilla seuduilla maata on monia tuhansia vuosia sitten vallinnut trooppillisen lämmän ilman-ala. Sitä todistavat ne komeitten tammi-, plataani- j. m. metsien jäännökset, joita saarella tavataan kivihiilikerroksissa. Siellä missä ne kerta ovat viheröineet ja varjossansa suojanneet ja elättäneet norsuja, antiloopeja, tapiireja ja muita kuumien maiden eläimiä, lainehtii nyt jäinen napameri, ja Beeren Eilannin kylmät kalliot ovat nyt ainoana näkyväisenä jäännöksenä mantereesta, jonka ystävälliset ja hyötyisät rannat siellä silloin kohosivat laineiden yli.

Huolimatta saaren autioudesta ja tylyydestä on kuitenkin usein koettu olla siellä talven yli, vaikka melkein aina onnettomalla seurauksella. Mutta niinkin on muutamia kertoja tapahtunut, että haaksirikoon joutunut laivaväki pakosta on saanut etsiä turvaa saarella. Niin tapahtui viimeksi ei niin monta vuotta sitten. Laiva oli myrskyn kautta Pohjanmerellä tullut ohjattomaksi ja laski vihdoin maalle erään laivaväelle aivan tuntemattoman saaren luona. Osa lastia vietiin heti maalle ja toivottiinpa voitavan aluskin turvaan saada, kun äkkiänoussut myrsky sen irroitti ja särki rantakallioita vasten. Miehistön onnistui kuitenkin pelastua, eikä sillä nyt ollut muuta neuvoa kuin koettaminen kotiutua sillä vallan vähän viehättävällä saarella, jolle kohtalo oli sen viskannut. Niin autiota maata eivät kokeneimmatkaan merimiehistä olleet koskaan nähneet ja Beeren Eilannin kamoittavata vaikutusta lisäsi vielä enemmän epävarmuus ja yksinäisyys. Mitään asukkaita, joilta olisivat voineet saada tietoa,

millä seudulla maanpalloa he olivat, ei näet ollut tavattavana. Vihdoin löysivät he kuitenkin muutamia rappeentuneita mökkiä, joista he heti ottivat yhden haltuunsa ja korjasivat sitä särkyneen laivansa palasilla. Onneksi olivat merimiehet, ennen laivan hukkumista, vieneet maalle kylliksi ruokavaroja, ja muutamain paikoin rannalta löydettiin runsaasti ajopuita, niin että heillä oli toivo kuitenkin muutaman kuukauden ajan voida pikku mökissään suojella itseään kylmää ja nälkää vastaan. Lihaa heillä vaan ei ollut ensinkään, ja pysyjen puutteessa eivät he voineet mitään jahtiaakaan panna toimeen. Siitä syystä tulivat karhutkin, jotka talvella saa-

Talviasunto Beeren Eilannilla.

puiivat saarelle, niin nenäkkäiksi, että, kun ei tuvan ovea luonnollisesti heille avattu, avonaisen ja avaran savutorven kautta koettivat tehdä lähempää tuttavuutta saaren uusien asukkaitten kanssa. Nämä tulivat tuosta kyläilemisestä niin pelkeillensä, että ajoittain tuskin uskalsivat poistua 100 kyynärätä asunnostansa. Koko talvi meni kuitenkin ilman mitään onnettomuuksia, myöskin säästyivät he napamaiden kauhealta rutolta, kerpukilta. Kesän-ajalla nousi kaikeksi onneksi eräs norjalainen Huippuvuorille matkustaja sattumalta maalle Beeren Eilannin luona ja korjasi haaksirikkoisen laivaväen.

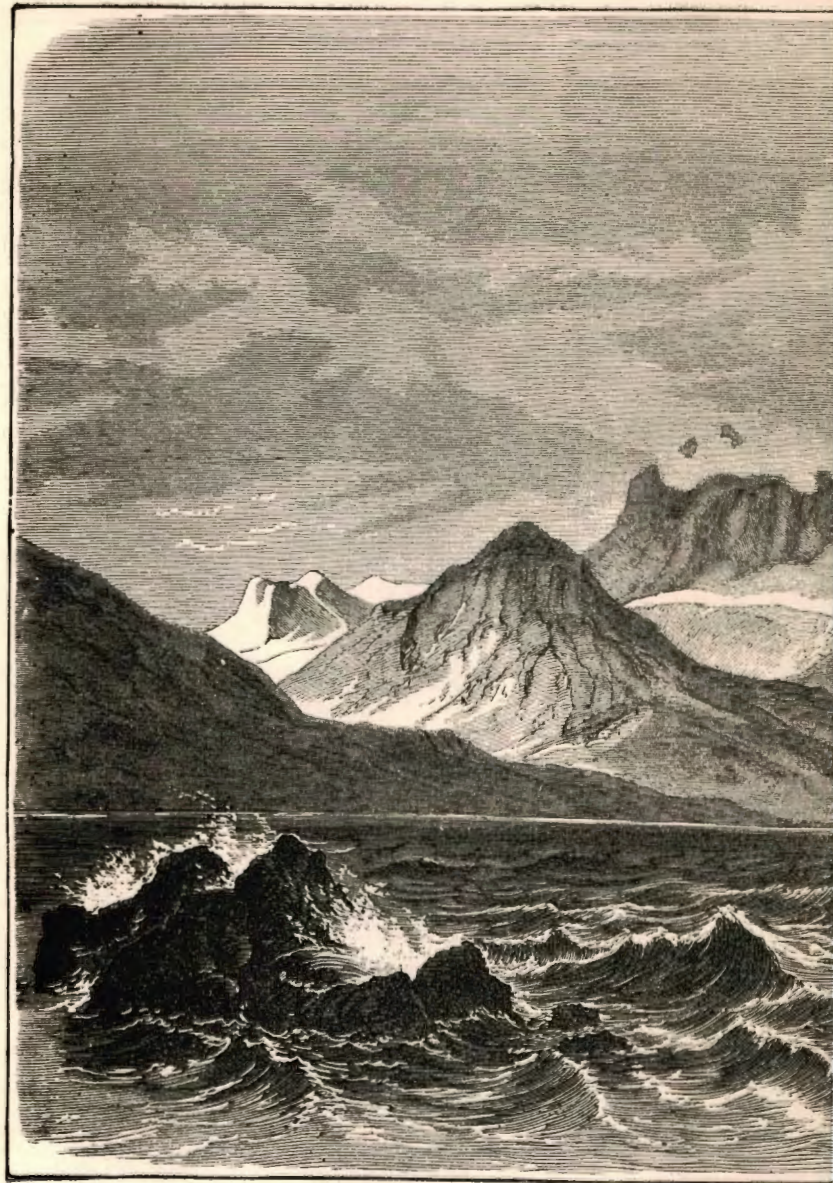
Kun Nordenskiöld toverinensa onnellisesti oli palannut ulompana risteilevään laivaansa, vedettiin vene ylös ja matka suunnattiin pohjoista kohti. Jotakin valkoista haamoitti kaukaa taivaan rannalta. Se oli jäänloisteiden näköinen, jotka ilmaisevat että vielä silmännäkemättömiä jääkenttiä on taivaanrannan takana, mutta kun oli purjehdittu useita tunteja eteenpäin, tapaamatta mitään jäätä, suunnattiin matka suoraan Huippuvuorien Isonvuonon keskustaa kohti, toivoen että jo seuraavana päivänä voitaisiin alkaa siellä tieteelliset tutkimukset. Matkustavien kärsivällisyys joutui kumminkin kovaan koetukseen, sillä alussa raikas tuuli tyyntyi pian täydelliseksi tyveneksi, niin että maininki lönyytteli alusta sinne tänne, ilman että se pääsi hiventäkään eteenpäin.

Kesäk. 20 p. aamupuolla näkyi leveä jäänauha pohjoisessa. Kun he tulivat lähemmäksi, huomasivat he sen olevan harvaa ajojäättä, ja jatkoivat sen vuoksi matkaa samaan suuntaan, kunnes ajojää tuli niin tiheäksi, että edemmä tunkeuminen kävi mahdottomaksi. Tuulikin hiljeni, ja tiuha sumu laskeutui yli meren ja ympäröi kaikki esineet läpitunkemattomalla, valkealla hunnulla. Pienemmät jääpalaset likellä laivaa näyttivät silloin sumussa mahdottoman suurilta etäisiltä jäävuorilta, taikka, jos ne olivat maasta mustuneita, etäiseltä lumenpeittämältä maalta, jolta siellä täällä kohosi mustia vuorenhuippuja korkealle pilviä kohti. Rohkeiden matkustajien tuli sen kautta monta kertaa vaikeammaksi etsiä tietänsä tuosta jäälabyrintistä. Risteiltyänsä hetken sinne tänne ja sumun harvennuttua, eivät he vielä korkeimmankaan maston huipusta voineet nähdä jäätöintä vettä. Kolmen vuorokauden purjehtimisen ja alituisen taistelemisen jälkeen jääkappalten kanssa onnistui heidän vihdoin, raikkaan tuulen avulla, Charles Forelannin leveys-asteella päästä lävitse ja tulla Huippuvuorien suojaan. Kesäk. 25 p. laskettiin vihdoin ankkuri Safet Havenin satamassa Jäävuonossa, joka on keskellä Huippuvuorien länsirantaa. Kova luodetuuli alkoi seuraavina päivinä riehua ulkona merellä, vaikka korkeitten vuorien suojeleman vuonon sisäpuolella oli aivan tyyni, ja myrsky tunki ajojään likekkäin yhteen ympäri vuonon suuta, niin että matkustajat eivät voineet toivoa voivansa kovin pian purjehtia sieltä.

Käyttääksensä ehdotointa viivytystä paraimman jälkeen, päättivät he tehdä veneretkiä vuonon sisäosaan ja tutkia niiden vähäntunteiden seutujen luonnonsuhteita. Eräällä semmoisella veneretkellä an-

muttiin 7 peuraa, jotka olivat tervetullut lisäys ruokavaroihin. Vaikeinta oli kantaa ammuttuja eläimiä veneesen. Peurat oleskelivat näet ulompana rannasta kauniin, Huippuvuorille ruohokkaan laakson varsilla, jonka laakson läpi se virta juoksi, jonka suulle matkustajat olivat vetäneet veneensä. Täytyi kantaa peurat sen pitkän matkan, rämeen ja koleikon yli ja saattaa ne sitte kovavirtaisen joen yli. Kun yhden miehistöstä, nimeltä Olli, piti kahlata sen yli, kaksi ammuttua peuraa selkään sidottuna, liukastui hän ja kuohuva virta vei hänet mukanaan. Onneksi kahlasi toinen laivamies juuri samalla kertaa virran yli vähän alemmaa ja voi sen kautta pelastaa toverin, jota virta kuljetti hänen ohitsensa melkein tiedottomassa tilassa selkään sidottuine peuroinensa. Hänen lämmittämisekseen ja saattaakseen veren uudestaan juoksemaan hänen suonissaan, laittoivat he sitten kahvikestit. Kuivia vaatteita ei ollut muuttaa; ainoa mikä oli saatavana, oli makuusäkki (jommoisia tavallisesti käytetään, kun on pakko yötellä paljaan taivaan alla), jonka hän heitti hartioilleen pilapuheisten toveriensa suureksi huviksi. Itse oli Olli, odottaessaan toisia, jotka ensin menivät noutamaan vielä yhtä ammuttua peuraa, jo sitä ennen koettanut laittaa valkeata, mutta hän oli pannut talin, jota ajopuiden puutteessa käytetään polttoaineena, paljaalle hiekalle, sillä seurauksella, että tali suulaessaan hävisi hietaan eikä valkeasta tullut mitään. Kun kahvi oli juotu, — mutta ilman sokuria, sillä sitä ei oltu muistettu ottaa mukaan laivasta, — lykkäsivät he veneen vesille ja palasivat laivalle, mutta ainoastaan lähteäkseen uudelle tutkimusmatkalle, tällä kertaa kahdessa joukossa, kumpikin veneellensä. Me seuraamme sitä venettä, jolla Nordenskiöld oli mukana.

Tämä matka oli tulemaisillaan heidän viimeiseksi retkekseen. Heinäk. 5 p. aamulla laskivat he maalle erään niemen luona, jolle he vetivät veneensä ja alkoivat työnsä ja tutkimuksensa. Seutu oli erittäin loistava. Vähän matkaa rannasta kohosi korkea tunturi, jonka alimpana osana oli kipsikerros, jossa siellä täällä oli valkeita alabasteripallia ikäänkuin helminauhana. Ylempänä oli vuori äkkijyrkkää mustaa kivilajia, ja sen päällä oli jälleen tornia harmaata kivikerrosta ja häikäisevän valkeita lumikenttiä. Sen vuoren takana kohosi vielä loistavampi tunturi, Temppelelivoori, jonka seinät syöksivät äkkijyrkästi alas mereen. Mahtavat, mustat vuorikerrokset, jotka muodostivat tämän vuoren etuseinän, oli norovesi lei-

Hornsund

petsbergillä.

kannut hyvin säännöllisiin kuvioihin, jotka olivat göötiläisten holvikaarien kaltaisia ja tekivät koko vuoren suuren, raunioiksi kukistuneen kirkon näköiseksi. Vuoren juurella oli lukemattomien, omituisesti muodostuneiden ajojääkappalten peittämä vuono niin tyyni ja hiljainen, että se selvästi kuvasti joka jääpalan ja joka kallion rannalla. Joukko vuoren sivuilla hautovia lintuja risteili ilmassa tahi ui jääpalasten keskellä, etsien ruokaansa, ja teki eläväksi tuon hiljaisenkomean, peräpohjaisen taulun.

Kaikki vuonon lukemattomat saaret olivat sananmukaisesti haahkanpesien peitossa. Haahkat hautovat siellä siirtokunnittain vissillä alavilla saarilla, joiden rannoilta jää lähtee aikaiseen, niin ett'ei niille pääse keutut, jotka siihen aikaan enimmäkseen elävät munilla ja linnunpoikasilla. Paitse haahkoja munii niillä saarilla myös tasaisemmillä paikoilla hanhia ja tiiroja, sekä yksi ja toinen isolokki jonkun mereenpistävän kallion kielellä. Joka ei ole semmoisella saarella käynyt, voipi tuskin kuvitella sitä elämää, sitä kinaa ja riitaa, joka on alituisesti tämän lintujoukon kesken. Linnunpesät ovat likekkäin pitkin saarta, usein niin tiheässä, että tuskin voipi kävellä niiden välistä. Naarashaahka hautoo melkein puuttumatta muniaan; likelle viereen on komea koiras asettunut ja antaa tuskallisella äännähdyksellä tiedon, kun joku vaara lähestyy. Naarashaahka tahtoo mielellään kuoria suuren joukon poikasia, ja jos se hukkaa jonkun munan, ei se saa omantunnonvaivoja, vaikka varastaa sen takaisin naapurilta. Lokit ja muut sensukuiset rosvot väijyvät joka tilaisuutta päästä ryöstämään pesiä ja tappelevat sitten keskenään saaliista. Haahkan pahin vihemies on kumminkin ihminen. Usein ryöstää useamman veneen väki yhteisesti haahkasaarilta kaikki munat ja kaikki untuvat, sekä ampuu linnut. Sen vuoksi on tämä komea ja hyödyllinen lintu alkanut suuresti vähentyä.

Siellä viipyi Nordenskiöld toverinensa seuraavaan päivään kootaksensa kivennäisiä ja pyytääksensä peuroja, jotka söivät kapealla maakais-taleella tunturin reunoilla. Sillä aikaa oli ajojää kokoontunut niin suurissa joukoissa ympäri niemen, jolla he levähtivät, että he valmistausivat viipymään siellä vielä kauvemmin, ja sen vuoksi olivat he uudestaan pystytäneet jo purkamansa teltan. Silloin ilmestyi aukko tiheään tunkeutuneeseen ajojäähän, telta purjettiin kiireimmän kautta ja vene työnnettiin vesille, jotta edullista hetkeä käyttämällä päästäisiin toiselle rannalle.

Sateellinen ilma, joka oli ollut pitkin päivää, oli vähitellen muuttunut yhdeksi noita ihania auringonvalaisemia öitä, jotka peräpohjolassa runsaasti palkitsevat etelän lämpöisen kesäpäivän. Matkustajat olivat ilman seikkailuja raivanneet itsellensä tien jääpalasten läpi peilikirkkaalla vedenpinnalla, niin että vaan kapea, siellä täällä katkennut jäänauha vielä erotti heidät jäättömästä vedestä liki toista rantaa. Jo kaukaa voi kuitenkin huomata, että jäänauhan aukot nopeasti pienenivät. Kaikki miehet ryhtyivät sen vuoksi airoihin, kiirehtiäksensä veneen kulkua. Mutta siitä huolimatta oli se aukko, jota kohti he ohjasivat, heidän tullessaan niin sulkeutunut, että ainoastaan veneen keula mahtui siihen. Vene olisi ehdottomasti musertunut, joll'eivät he nopeasti olisi työntäneet sitä takaisin. He käänsivät sukkelaan veneen ympäri etsiäksensä toista pääsytieta, mutta joka aukko sulkeutui muutamia minuuttia ennen kuin he pääsivät sen luo. Muutamassa silmänräpäyksessä huomasivat he olevansa aivan suljettuina irtonaiseen jääkenttään, jota he ennen eivät olleet ensinkään huomanneet, se kun oli näöltään mustaa ja vedenkarvaista, ja joka suurella jytinällä likistyi yhteen vuonon sisällä olevan ison kiintonaisen jääkentän ja tiheän ryhmän välillä tivistä ajojäätä, jota kohovesi toi sisään ulkovuonolta. Irtonainen jää musertui ja vääntyi korkealle kiintonaisen jääkentän päälle uskottoman nopeasti. Vene tuli pian aivan hoitamattomaksi, koska airoja ei voitu käyttää ja se jääkenttä johon matkustajat olivat suljettuina, oli liian heikkoa kantamaan venettä tahi sen miehistöä. Milloin tunkeusi jää yhteen veneen alla ja kohotti sen korkealle, milloin halkesi se uudestaan ja puristi veneen alas reunoja myöten, niin että he töin tuskin voivat estää sitä musertumasta tahi kaatumasta. Turhaan koettivat he raivata tietä itselleen toiselle rannalle. Kun he suurimmilla ponnistuksilla olivat onnistuneet raahaamaan venettä muutaman sylen eteenpäin, meni jääsohjo yhteen heidän allansa ja tuli kahta vertaa paksummaksi kuin ennen. Heidän täytyi sen vuoksi vihdoin tyytyä veneen pystyssäpitämiseen ja suurimmalla tuskalla odottivat he sitä hetkeä, jolloin raskas ajojää ja kiintonainen jääkenttä syöksivät yhteen, puserrettuansa aivan kokoon irtonaisen jääkentän, jossa vene oli. Helppoa oli arvata mikä kohtalo silloin tulisi veneen ja sen miehistön osaksi.

Kun irtonainen jää töyttäsi kiinteätä jääkenttää vasten, alkoivat jääpalaset useammin paikoin liikkua nopeissa pyörteissä, jotka pian murenisivat pienemmät jääpalat. Eräs mahdollottoman suuri jäälohkare, suuruu-

deltaan melkein pieni vuori, liikkui semmoisessa pyörteessä likellä venettä, musersi tahi työnsi syrjään jokaisen muun jääpalasen tiellään, ja jätti sen kautta jälkeensä avonaisen vesiuran. Joka kierroksessaan tuli tämä jääkallio lähemmäs venettä, joka melkein liikkumatoimna oli jääsohjossa, ja hetken aikaa näytti siltä, kuin tulisi se ja musertaisi veneen, ennenkuin kiintonainen jää ja ajojäänvyö syöksi yhteen ja toimitti hävitystyön. Se tuli kuitenkin heidän pelastuskeinoksensa. Kun näet jääkallio vihdoin singahti veneen ohi, sitä kuitenkaan koskettamatta tahi vahingoittamatta, sauvoivat he itsensä nopeasti siihen aukkoon, joka oli muodostunut kiertelevän jääkappaleen jälkeen ja ulottui kiintonaisen jään reunalle asti. Saatutuansa onnellisesti sinne, vetivät he suurella vaivalla raskaan veneen jäänreunalle. He olivat nyt pelastetut ja voivat rauhassa katsella suurenmoista näytelmää, kun ajojaa räiskeellä ja jyrinällä töyttäsi yhteen kiintonaisen jään kanssa ja nousi pystyyn sitä vastaan. Heidän täytyi vetää vene ylemmäs, ett'ei tunkeutuva jää sitä musertaisi; mutta sitten oli kaikki hiljaa ja ääneti, ikäänkuin olisi luonto levännyt meluavan rauhattomuutensa jälkeen.

Matkustajat pystyttivät nyt telttansa jäälle veneen yli, keittivät kahvia ja kömpivät sitte makuusäkkeihinsä levätäksensä ponnistuksista. Muutaman tunnin levättyänsä työnsivät he kuitenkin veneen uudestaan vesille, sillä jääkenttä alkoi jälleen jakaantua. Kulkien rantaa myöten, jatkettiin matkaa heinäk. 7 päivään klo 1 aamulla, jolloin vene jälleen vedettiin ylös maalle ja levähdettiin. Siellä viipyivät he tieteellisissä tutkimuksissa heinäk. 9 päivään, jolloin matkaa jatkettiin, kosk'eivät jäljellä olevat niukat ruokavarat sallineet pitempätä viipymistä. Se oli vaikea matka ja heidän oli pakko osaksi keksillä alin-omaa työntää tieltään jääkappaleita, osaksi hakata niitä rikki kirveillä, voidakseen päästä eteenpäin. Sitten pidettiin taas lepoaikaa, ja 24 tunnin keskeyttämättömistä ponnistuksista väsyneet miehet vaipuivat makeaan uneen teltassa, sitten kun kiireesti oli syöty kylmä ateria. Vuoroittain ponnistellen ja leväten, jolloin myös suuri osa aikaa käytettiin maan tieteelliseen tutkimiseen, jatkettiin sitten matkaa seuraavina päivinä. Sen ohella tulivat ruokavarat aina niukemmiksi, leipä oli loppunut ja väkijuomat olivat nautitut viimeiseen pisaraan, samoin oli kahvi ja tupakkikin lopussa. Ainoa jolla he voivat elättää itseänsä, oli niiden peurojen liha, joita heidän onnistui ampua. Kerran, kun väsymys oli kovin suuri, turvausivat he siihen väkiviinaan, jota oli otettu mukaan mateli-

joitten säilyttämiseksi. Malja laitettiin ja se maistui erittäin hyvältä, vaikka muutamia matoja olikin jonkun aikaa säilytetty väkiviinassa.

Useitten ponnistusten ja vaarojen jälkeen saapuivat matkustajat vihdoin heinäk. 12 p. Advent Bayhin, jossa löytyi venäläistupa, jonka kolme norjalaista haaksirikkoista oli ottanut haltuunsa. He harjoittivat siellä peuranpyyntiä ja aikoivat talvemmillä mennä kotia norjalaisten valaskalan-

Norjalainen erälaiva.

pyytäjien mukana, jotka tavallisesti aina paluumatkalla poikkesivat sinne. Tynnyrit, joita oli asetettu päällekkäin tuon pienen huoneen ympäri, riipumaan asetetut kappaleet kuivaa peuranlihaa j. m. s. osottivat, että huoneessa vielä asuttiin. Yksi miehistöä sattuikin olemaan kotona, ja hän otti väsyneet matkamiehet vastaan erittäin vieraanvaraisesti ja jakoi heidän kanssaan hyvántahtoisesti pienet leipävaransa. Sen sijaan pyysi hän ruutia,

jonka tärkeän tarpeen puutteessa tuo pieni siirtokunta oli, kadotettuansa onnettomuuden kautta suurimman osan mukana tuotua ruutivarastoansa. Siellä sai Nordenskiöld myös tietää että eräs englantilainen kuunari, joka kuljetti muutamia huvimatkoilijoita, oli laskenut ankkuriin Safet Havenissa, ja että osa englantilaisia juuri silloin pyysi peuroja Advent Bayn itäranalla. Ennenkuin Nordenskiöld toverinensa jatkoi matkaansa, saapuivatkin sitte englantilaiset paikalle, ja he palasivat sen jälkeen yhdessä tiheän sumun läpi Safet Haveniin, jossa löysivät laivansa vahingoittumatoimna samalta paikalta, johon sen olivat jättäneet. Siellä oli jo ruvettu tulemaan levottomiksi heidän kohtalostaan ja lähetetty väkeä ulos etsimään heitä. Onneksi palasi lähetetty miehistö jo päivää jälkeen.

Nyt nostettiin jälleen ankkuri ja matkaa jatkettiin. 17 p. aamulla oli laiva tullut ulos Jäävuonosta ja alkoi kulkea rantaseutua Bel Soundiin, jossa ankkuri laskettiin 18 p. illalla, kovin myrskyisen matkan jälkeen. Sieltä tehtiin retkiä maalle. Siinä seudussa oli ennen hyvin hyvä satama, jossa Huippuvuorilla kulkijat tavallisesti laskivat ankkurinsa. Nyt oli sen täyttänyt vuoden kuluessa muodostunut suuri jäätunturi, suurimpia ja kau-neimpia Huippuvuorilla, ja sen syrjiltä tippui alinomia suuria jäälohkareita, niin että oli vaarallista sitä lähestyä. Nordenskiöld otti jääjättiläisestä valokuvan. Kun hänen sitte piti palata laivalle, oli nouseva kohovesi muser-tamaisillaan hänen veneensä kallioihin, ja hänen täytyi rankkasateessa ran-nalla odottaa luodeaikaa. Pysyäkseen lämpiminä, juoksivat venemiehet edestakaisin rannalla vehkeillen kaikin tavoin. Tämä keino piti veren liikkeessä ja teki samalla mielen iloiseksi. Sill'aikaa oli myrsky niin ko-ventunut, että he sitte tarvitsivat useampia tunteja kulkeaksensa tuon vaan pari pyssynkanto-matkaa pitkän tien laivalle, jonne he saapuivat aivan vä-syneinä ja läpimärkinä.

Seuraavana päivänä, 20:nä, muuttui myrsky täydelliseksi tyveneksi ja joutoaika käytettiin tutkimusretkien tekemiseen. Sillä välin alkoi myrsky uudestaan, ja 24 p. kiihtyi se niin kovaksi, että laivalla peljättiin ankkuri-ketjujen katkeevan. Onneksi ei tämä tapahtunut; ketjut pitivät ja seu-raavana päivänä hiljentyi myrsky. Sillä välin aljettiin laivalla peljätä mitä pahinta Nordenskiöldin kohtalosta, sillä hän ei ollut vielä palannut vene-retkeltään, ja tämä pelko eneni vielä enemmän, kun ei häntä 26 päivä-näkään vielä kuulunut. Tähyistäjä meni ehtimiseen ylös mastoon katso-

maan, eikä Nordenskiöldin venettä näkynyt, ja jo ajateltiin nostaa ankkuri ja lähteä häntä etsimään, kun tähyistä vihdoinkin ilmoitti, että vene oli näkyvässä, ja ennen pitkää oli Nordenskiöld jälleen laivalla.

Hänellä ei ollut ollut mitään vaarallisempia seikkailuja, vaan kaikki oli käynyt onnellisesti ja hyvästi. Veneeseen oli lähtiessä otettu leipää ja kahvia 8 päiväksi; sitä vastoin otettiin niukasti lihaa mukaan, sillä Nordenskiöld toivoi voivansa pyytää runsaasti peuroja ruohoisissa rantanotkoissa. Virtaveden avulla tulivat he pikaisen ja keveän soutamisen jälkeen Sysitunturin rannalle, jonka jälkeen lähetettiin yksi mies koettamaan onneansa peuranpyynnissä, ja toinen laitettiin lohionki kädessä vähän matkaa siellempänä olevan virran suulle. Sillä välin teki kokki valkean, keittääkseen ruokaa ja kahvia, ja Nordenskiöld etsi kivettyneitä kasvi- ja eläinjäännöksiä rannan liuskakivikerroksesta. Hän ei kumminkaan löytänyt jälkiäkään semmoisista koko seudulla. Pian tuli metsästäjäkin takaisin, eikä ollut nähnyt edes ainoatakaan peuraa, hetkisen kuluttua nähtiin kalastajan tulevan lohionkinensa, vakuuttaen ett'ei löytynyt ainoatakaan lohta meressä, joka koskaan olisi ollut kyllin tuhma eksyäkseen niin mutaiseen jokeen kuin se oli. Kahvin juotua jätti Nordenskiöld sen tylyn rannan ja kulki edemmä tekemään uusia löytöjä. He laskivat maalle toisessa paikassa, johon aallot niin sattuivat, että heidän täytyi vetää veneensä korkealle maalle, ett'ei ne tempaisi sitä mukanaan. Se oli hyvin vaikeata, ja vasta kannettuansa kaikki kapineet maalle onnistui heidän saada tyhjä vene ylös suojaiseen paikkaan. Kun kova myrsky riehui 24 ja 25 p., pelkäsivät he että laivan kenties oli pakko nostaa ankkuri ja purjehtia merelle, ett'ei myrsky paiskaisu sitä kallioihin. Muutamia venemiehiä lähetettiin sen vuoksi eräälle ulospistäväälle niemelle, laittamaan kiviröykkiötä ja panemaan sen sisään kirjallista kertomusta heidän matkastaan, että laivan miehistö sitte, tullessaan heitä etsimään, saisi tietää minnekkä päin he olivat lähteneet. Myrskyn aikana koetettiin pyytää peuroja, joita näkyi kauvempana maalla. Pyynnistä palasi yksi mies liikaten ja surkeana. Hän väitti nähneensä karhun, ajaneensa sitä takaa ja silloin pudonneensa alas jyrkän teeltä. Toverit uskoivat hänen kertomuksensa kuitenkin vaan puoleksi, ollen kyllä ilkeitä väittämään, että hän se oli juossut karhua pakoon. Seuraavana päivänä valitti hän kaulaansa kiipeäksi, ja kun Nordenskiöld tuli kotia eräältä tutkimusretkeltä, näki hän

hänen istuvan veneessä suu selkoman seljällään ja erään toisen merimiehen pistävän punaisella pulverilla peitettyä teräväksi hiotun veitsen kärkeä hänen suuhunsa. Se oli cayennepippuria, jota merimies oli ottanut Nordenskiöldin pippuripullosta ja jonka nyt piti parantaman kipeän kaulan. Parannuskeinoon seuraus oli, että miehellä, joka muuten oli tunnettu puheliaisuudestaan, ei koko tutkimusretken loppuajalla ollut sanaakaan sanomista, hän vaan piti kylmää vettä suussaan, lieventääkseen polttavata kirvelemistä, jonka vahva pippuri vaikutti hänen kipeässä kaulassaan. Kun Nordenskiöld leikillään kysäsi, eikö hän tahtonut toista mokomata lisäksi, vastasi hän kieltämällä.

26 p. hiljeni myrsky ja aaltoileminen, niin että Nordenskiöld jälleen voi pyrkiä laivaan, joka oli vanhalla paikallaan ja jossa, niinkuin jo on kerrottu, jo ruvettiin pelkäämään, että hänelle kenties oli tapahtunut joku onnettomuus kovan myrskyn aikana.

Aamusella 27 p. nostettiin jälleen ankkuri ja purjehdittiin edemmä. Kovin hitaasti se kuitenkin kävi, sillä tuuli tyyntyi vähitellen ja paksu sumu peitti meren läpätunkemattomalla hunnulla. 29 p. laskeutui sumu kuitenkin meren pinnalle ja mitä juhlallisim näky aukeni merimiesten eteen. Yli sumun kohosivat 4,500 jalkaa korkeat Horn-Soundin tunturien auringon valaisemat kukkulat ja näyttivät ikäänkuin lepäävän paksujen pilvikerrosten päällä, jotka verhosivat niiden juuret.

30 p. aamulla laskettiin ankkuri oivalliseen satamaan, jota suojaasi mertä vasten joukko karia ja kolme suurta saarta. Niillä saarilla munii lukematon joukko haahkoja, jonka vuoksi ne onkin nimitetty Untuvasaariksi. Sinne tulee aina kesäkuussa laivoja kokoomaan munia ja haahkan-untuvia, ja siihen aikaan syödä ahmustavat niiden miehistöt pelkkiä munia ja linnunpaistia. Syödään keitettyjä munia, paistetaan munapannukaakkuja, pannaan munanruskuaista kahvin sekaan kerman asemasta, ja munilla täytetty tynnyri on aina auki kannella. Osa munasaalista pannaan suolaan ja viedään untuvien kanssa Norjaan.

Kun laiva oli laskenut ankkurin, meni Nordenskiöld ja hänen toverinsa heti maalle yhdelle niistä saaria. Munankuorimis-aika oli vast'ikään loppunut ja nekin haahkat, joiden pesät olivat jääneet ryöstämättä, olivat jo jättäneet saaren ja uiskentelivat ympäri rantoja, vasta kuorittujen poikasiensa seuraamina. Sitä vastoin kohtasivat he maalle mennessään isoja tiiraparvia, jotka hurjasti kirkuen koettivat puolustaa muniansa tahi

vasta untuvissa olevia poikasiansa, ja niin julkeita ja villiä oli ne linnut, että matkustajat mielellään välttivät niiden hävittämistä.

Mannermaan rannalta tavattiin lukemattomia parvia erästä merilintulajia, *Mergulus Alle*, jääkyhkystä, jonka pesät ovat koloissa kivien välissä. Niitä lintuja on siellä niin paljon, että niitä ensi silmäyksellä voisi luulla pilveksi; toiset taas istuivat niin tiheässä kivipaasilla, että yhdellä laukauksella voi kaataa niitä 10—12 kappaletta. Hautomis-aikana on omituista tulla niille paikoille. Kaikki linnut ovat silloin pesissään kivien välissä, ja jos matkii heidän ääntänsä, voipi kuulla tuhansittain ääniä maan alta vastaavan siihen omituisesti kaakottamalla.

Eräällä saarella löysivät he pienestä kummusta yhdeksän pääkalloa; kerrotaan erään englantilaisen aluksen siellä murhanneen erään venäläisen miehistön ja ryöstäneen sen saaliin. Semmoisia töitä tehdään valitettavasti silloin tällöin niillä seuduin, ja kun ei ketään ole kertomassa ilkityötä, jäävät tekijät tavallisesti rankaisematta. Kerta tuli kuitenkin semmoinen rikos odottamattomalla tavalla ilmi ja rankaistuksi. Eräs venäläinen soima oli nimittäin jättänyt kapteininsa ja kaksi miestä Huippuvuorille ja toiset kertoivat kotia Arkangeliin tullessaan, heidän hukkuneen onnettomuuden kautta. Mutta muutamia vuosia jälkeenpäin löysi eräs norjalainen laivuri ihmisen luurangon rannalta ja sen vierestä pyssynperän, joka oli täynnä kirjoitusta. Siitä näkyi että pyssyn omistajan, joka juuri oli se venäläinen kapteini, oli kahden matruusin kanssa hänen kapinallinen miehistönsä ehdoin tahdoin jättänyt kuolemaan. Molemmat matruusit olivat jo ennen kuolleet nälkään, ja sama kohtalo näyttää tulleen kapteininkin osaksi. Norjalainen laivuri lähetti pyssynperän surullisine merkkineen Arkangeliin, ja siten saatiin se julma rikos ilmi.

Mutta Nordenskiöld jatkoi purjehtimistaan ja elok. 9 p. laski laiva vihdoin ankkuriin Isossavuonossa, joka oli matkan varsinainen päämaali. Lyhyt napaseutujen kesä oli kuitenkin jo niin pitkälle kulunut, että voi käyttää korkeintaan kuusi viikkoa tieteellisiin tutkimuksiin. Sillä ajalla tehtiin ehtimiseen tutkimusretkiä, ja muun muassa nousivat rohkeat matkustajat korkealle ja jyrkälle Whales Point-tunturille. Kapuaminen oli vaikeata ja vaarallista. Milloin saivat he kulkea jyrkänneitten yli, peittyneinä soraan, joka juoksi pois heidän jalkojensa alta, milloin oli heidän pakko kiivetä jyrkkiä jääseiniä myöten, joka tuli ainoastaan siten mah-

dolliseksi että he hakkasivat veitsillään koloja jaloillensa, milloin saivat he kahlata syvässä lumessa, jonka alla oli vesilätäkköjä, joihin he usein sy-

Hautaus Pohjan perillä.

vään vajosivat. Mutta kun he saapuivat tunturinharjalle, tulivat he ruusaasti palkituiksi valtaavan-suurenmoisen näön kautta, joka siellä aukeni

heidän silmänsä eteen. Syvällä heidän jalkojensa alla levisi lukuisien saarien peittämien, laveitten vuonojen siniset seljät, salmessa kaukana näkyi muutamia purjehtijoita ja toisella haaralla oli joukko lumisia vuorenkukkuloita, kirkkaimman päivänpaisteen valossa. Ja korkealle yli kaikkien näiden vuorien kohosi, niinkuin kirkko kaupungin huoneitten yli, valtava Horn-Soundin tunturi, Huippuvuorien korkein vuori. Tyyni, melkein juhmallinen hiljaisuus oli yli koko tämän majesteetillisen kuvan ja teki sen vielä suurenmoisemmaksi.

10 p. nostettiin jälleen ankkuri ja purjehdittiin edemmä pitkin Isonvuonon rantaa, joka ei käynyt vaaroitta, sillä purjetie oli täynnä karia ja matalikkoja. Suuret jäälohkareet, jotka olivat tarttuneet matalimmille paikoille, olivat kuitenkin jonkunlaisina purjehdusmerkkinä. Nämä jäälohkareet ovat muuten hyvin vaarallisia, koska usein tapahtuu että ne, virran uurtamina, äkkiä kaatuvat ja musertavat sen aluksen, joka sattuu olemaan lähellä. Niin kävi kerta erään laivan, joka oli kiinnitetty semmoiseen jäälohkareeseen, mikä kaatuessaan muserti laivan niin nopeasti, että miehistö tuskin ennätti pelastaa henkensä. Kaksi miestä jotka olivat pudonneet veteen, pelastuivat veneeseen, toiset neljä ajojääkentälle. Vasta yhdeksän päivän kuluttua tapasivat niin erinneet kumppanit toisensa; veneessä olleilla ei sillä ajalla ollut muuta elatusta ollut, kuin se mursunnahka, jolla veneen airot olivat peitettyt ja jonka he keittivät rautaäyskärissä, käyttäen teljoja halkoinansa. Vielä kymmenen vuorokauden kärsimisten jälkeen korjasi haaksirikkoiset eräs norjalainen laiva.

Oleskeltuansa lyhyen ajan siellä, purjehti Nordenskiöld eteenpäin, koska jää ajelehti vuonon sisäänpäin ja uhkasi sulkea laivan sinne. Tuuli oli kumminkin työntynyt, niin että täytyi panna kaksi venettä hinaamaan laivaa. Se heräsi kuitenkin pian jälleen, purjeet pullistuivat ja matka kulki rivakasti eteenpäin. 13 p. iltapuolla heitettiin ankkuri Lees Forelannin luona. Lukuisat mursunluurangot, joita oli kasoittain rannoilla, olivat todistuksena siitä hävityssodasta, jota norjalaiset erämiehet käyvät sitä koemata, ennen pitkää aivan varmaan hävitettyä eläintä vastaan. Mursut ovat hyvin seurallisia eläimiä ja heitä näkee suuriin joukkoihin asettuneina ajojäällä. Toiset uivat jääkappalten ympärillä ja koettavat suurilla hamppaillaan ajaa pois jotakin liketysten tunkeutuneita toverejansa, päästäksensä itse auringonpaisteesen tyhjälle paikalle. Mursun keihästäminen ei ole

Mursunpyynti.

helppoa, sillä se on hyvin arka, mutta kun ensimmäinen kerta on tavattu ja harpuuniköydellä valjastettu veneen eteen, kokoontuvat kaikki haa-voitetun kumppanin huutoon hänen ympärillensä ja joutuvat siten helposti erämiesten saaliiksi. Ainoastaan yksi ja toinen vanhempi eläin taikka äiti, joka on kadottanut poikasensa, koettaa silloin puolustaita; ja kuitenkin voisi pari voimakasta iskua heidän suurista vahvoista hampaistansa muutamassa silmänräpäyksessä musertaa veneen. Kun erämiehet jolloin kul-loin meressä tapaavat nukkuvan mursun, peljästyttävät he sen tavallisesti samalla ylös kun harpuuni heitetään. Sitä eivät he tee jalomielisyydestä makaavata vihollista kohtaan, vaan sen vuoksi ett'ei mursu, luullen jonkun toverin päällensä käyvän, herätessään iskisi hampaitansa veneeseen.

Talvella ajojätten kadottua näkee mursuja tuhansittain koolla hiekkarannoilla, jotka ovat niin matalia, että tuo kömpelö eläin voi niille ryömiä. Silloin on niitä helppo pyytää. Kun erämiehet tapaavat semmoisen joukon, lähestyvät he useammassa veneessä vastatuuleen, ett'ei mursut hajusta voisi saada vainua vaarasta ja ajoissa pelastaa itseänsä. Kun likinnä rantaa olevat eläimet on saatu tapetuiksi, ovat ne muurina, jonka yli toiset eivät voi paeta. Silloin alkaa inhottava teurastaminen, joka ei lopu, ennenkuin viimeinen eläin on kaadettu. Sen jälkeen otetaan rasva pois ja ruumiit jätetään, ja paikka tulee sitten pitkäksi aikaa jääkarhujen ja lokkien kousseuduksi, sillä he kestailevat jäännöksillä.

Kun Nordenskiöldin piti purjehtiman sieltä eteenpäin, ei miehistö sanonut tottelevansa, vaan tahtoi saada levähtää satamassa kumminkin yön yli. Silloin ryhtyi Nordenskiöld ja hänen toverinsa, ynnä laivurin, perämiehen ja kokin kanssa omin käsin toimeen, nosti ankkurin ja laittoi purjeet reilaan; vasta silloin tuli miehistö ylös kannelle ja meni työhönsä. Tämmöistä tottelemattomuutta ei ilmestynyt kuitenkaan sitte koskaan enään.

Laskettuansa jälleen ankkurin, näkivät he suuren jääkarhun, joka mukavan-levollisesti teiskaili rannalla. Se seisahtui yksin kuuroin, katseli ympärilleen ja nuuski ilmaa, tarkastellen samalla alusta. Päätettiin panna toimeen jahti sitä vastaan, ja kaksi venettä laskettiin vesille. Kun karhu huomasi heidän aikeensa, kulki se hyvin hitaasti ja arvokkaasti pakoon toista venettä, lähteäksensä erään niemen toisella puolen uimaan, mutta siellä tapasi se toisen veneen, jossa Nordenskiöld oli, ja kaatui kahteen hyvin tähdättyyn luotiin, jotka lähtivät hänen kivääristään. Uljas, häikäi-

sevänvalkea eläin kieri jyrkkää vierua alas, tehden monta kuperkeikkaa toiselta kallionpenkereeltä toiselle, ja seisautui vihdoin eräälle rannalla olevalle kallionpaadelle, jonka luo veneen voi laskea. Sieltä nostettiin kaatunut jäämajesteetti alas veneeseen, ilman karvan kastumatta sen kauniissa, hopeanvalkeassa turkissa.

Seuraavana päivänä tuli samaan satamaan norjalainen erälaiva. Nordenskiöld soudatti heti itsensä sinne tiedustamaan kirjettä, mutta mitään semmoisia ei ollut. Se oli kuitenkin mieluisa kohtaaminen, sillä he saivat laivurilta ostaa tuoreita munia, joita he suuresti tarvitsivat.

Jälleen purjehdittiin eteenpäin ja laskettiin ankkuri eräässä toisessa paikassa. Siellä meni Nordenskiöld toverinensa maalle peuroja pyytämään. Se oli hyvin vaivaloista, sillä peurat olivat arkoja ja ampujoiden täytyi melkein kömpiä eteenpäin syvässä mudassa. Vihdoin kaatui muhkea koiraspeura Nordenskiöldin luotiin. Mutta toinen kysymys oli, kuinka he saivat saaliinsa kotia. Lopuksi päättivät he lähettää laivalle kokin, joka noutaisi useampia miehiä ja soutaisi eräälle kauvempana olevalle paikalle, joka oli likempänä sitä paikkaa, missä peura ammuttiin, ja sieltä noutaisi metsämiehet saaliinensa; sitä päitse sai hän käskyn ottaa mukaansa ruokaa ja olutta. He saivat kuitenkin odottaa kylläkin kauvan, sillä venemiehiä ei kuulunut, ja kun he menivät eräälle ulospistäväälle niemelle huutamaan laivalle, näkivät he sen täysissä purjeissa risteilevän kaukana merellä. Vihdoin käänsi laiva erästä pientä lahtea kohti ja he kiiruhtivat pitkän ja tukalan matkan sinne, uskoen tulleensa huomatuiksi. Mutta kun he pääsivät perille, oli laiva jo kääntynyt ja risteili jälleen ulapalle päin, huomaamatta heidän huutojansa, viittauksiansa ja pyssynlaukauksiansa. Lopuksi menivät he takaisin sille paikalle, johon olivat peuran jättäneet, ja näkivät ilokseen, että se oli viety pois ja että vene siis oli tullut, vaikka se oli jossakin rantakallioiden piilossa. Pitkän kapuamisen ja sinne tänne kulkemisen jälkeen, löysivät he vihdoin veneen, mutta sen luona odotti heitä uusi kiusa, sillä kokki ja venemiehet olivat syöneet kaikki ruoan, niin ett'ei ollut leivänpalaa jäljellä; he luulivat, näet, että Nordenskiöld ja hänen jahtiverinsa jo olivat palanneet laivalle. Vasta laivalle tultuansa, saivat he tyydyttää nälkäänsä, joka vuorokautisen paastoomisen ja kuudentoista tunnin yhtämittaisen kulkemisen ja vuorienkapuamisen jälkeen kyllä tuntui. Kaikkien näiden pulien ja sekaannuksien muistoksi kutsui Nor-

denskiöld sitten niemen, jolle he olivat laskeneet, „Selkkausniemeksi“, ja sillä nimellä on se otettu karttaan.

Kun heidän jälleen piti purjehtia edemmä, pääsivät he tuskin paikasta pois, sillä tuuli oli huono ja virta piti vastaan. Meren peitti harva ajojää ja paksu sumu pimitti ilman. Usein tapahtuu että kulkevat jääkappaleet menevät virranvastaista suuntaa, joka tulee siitä, että osa jäälohkareita on hyvin syviä ja alivirta vie niitä eteenpäin. Yhteen semmoiseen jäälohkareesen antoi Nordenskiöld silloin kiinnittää laivan ja jäälohkare hinasi laivaa eteenpäin vasten virtaa melkoista vauhtia.

Seuraavan ankkuripaikan luona nousivat he jälleen eräälle korkealle tunturille, josta oli mitä suurenmoisina näkyä yli seudun ja sen lukemattomien lumenpeittämien vuorenkukkuloiden. Alastulo oli hyvin vaikeata. Yksi miehistöstä tahtoi kulkea suorinta tietä ja juoksi aika vauhtia erästä jäävierua alas, toisten suureksi kauhuksi, sillä he tiesivät suurien railojen tavallisesti katkaisevan semmoiset jääkentät. Äkkiä näkivät he hänen seisautuvan ja kun he itse ehtivät sinne asti, näkivät he hänen seisovan semmoisen railon reunalla. Kun he, kömpien jäätä myöten, katsoivat alas railoon, näkivät he kamoittavan pohjattoman syvyyden, jonka seininä oli taivaansiniset jääkalliot, joista siellä täällä riippui valkeita, kovaisia koristuksia. Alempana katosi kaikki sinisenmustaan pimeyteen. Se onnetoin, joka sattuisi putoamaan siihen pohjattomaan rotkoon, olisi ainaaksi kadonnut eikä kukaan elävä voisi koskaan löytää hänen jälkiänsä.

Heidän poissa ollessaan oli muu venemiehistö ollut peuranpyynnissä ja onnistunutkin ampua kaksi komeata peuraa. Kun he tulivat takaisin veneelle, löysivät he siellä kaikki suurimmassa epäjärjestyksessä. Karhu oli näet heidän poissa ollessaan käynyt kyläilemässä heidän tavaroissansa. Pari hänen kelpo kämmeniensä koppausta oli kahdesta kohdin repinyt veneteltan; kaksi villaröijyä, jotka karhun mielestä luultavasti olivat liian vaikeasti sulavia, oli heitetty ulos veneestä ja samaten yksi yösäkki, sekä kokin voirasia, jota kontio ei onneksi ymmärtänyt avata. Suuren peuranlavan oli se sitä vastaan syönyt onnekseen ja kalvanut lihan aina luuhun asti, ja viinaleipänä paistin lisäksi, joka ei luultavasti tuntunut kylliksi herkulliselta ja lihavalta, oli se syönyt puoli talikääryä, joka oli otettu mukaan polttopuiksi, joll'ei ajopuita olisi löydettävänä. Säkillisen laivakorppuja oli karhu heittänyt ulos veneestä ja tyhjentänyt rannalle, mutta

Peuranpyynti.

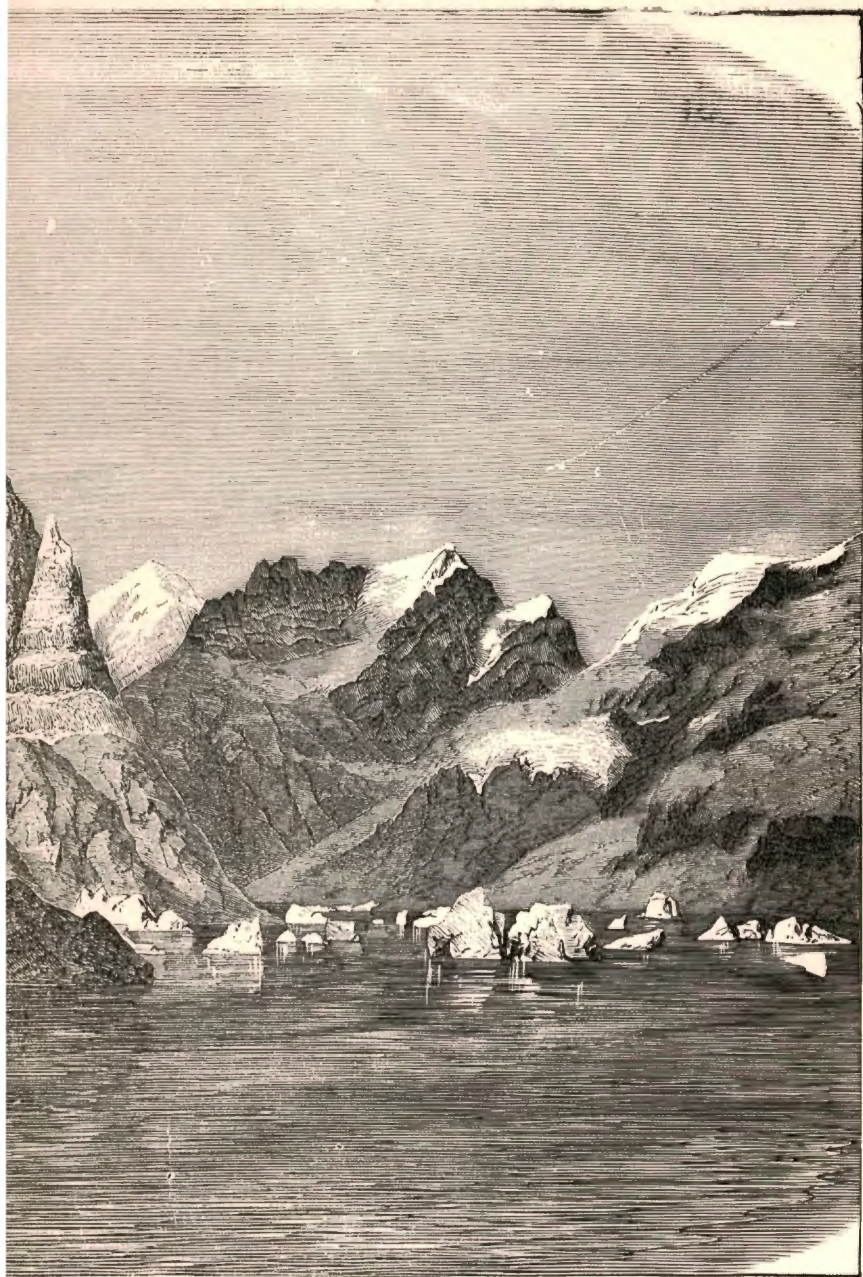
tavatoin kalina, joka syntyi kun kuivat korput ratisivat vastakkain, oli pelottanut karhun pakoon. Yli tunnin meni sitte teltan laittamiseen ja sekotettujen kapineiden kokoomiseen.

Nordenskiöld päätti rankaista kutsumatointa vierasta epäkohteliaisuudesta, jolla se oli käyttäinnyt hänen poissa ollessaan. Kivääri ladattiin, ja suloisen hajun levittämiseksi karhun nenään, heitettiin muutamia kappaleita rasvaista peuranlihaa sen valkean nupuille, jolla heidän illallisensa oli laitettu. Heti sen jälkeen kömpi joka mies teltaan ja makuusäkkinsä sisään. Jotta he tietäisivät, milloin karhu tuli, ehdotteli joku, että sidottaisiin nuora yhteen paistettuun peuranlapaan ja nuoran toinen pää kokin toiseen koipeen, koska hän oli pannut enin pahakseen karhun kyläilemisen sekä näytännyt enimmin kosta janoovalta. Sen pitivät kaikki hyvin hyvänä ehdotuksena, paitse kokki itse, joka luultavasti pelkäsi tulevansa laahatuksi sotavangiksi. Mutta maate käytiin, ja vähitellen tuli kaikki hiljaiseksi. Nordenskiöld ja hänen toverinsa loikoivat kumminkin vielä pitkän aikaa valveilla. He kuuluivat silloin hiljaista meteliä teltan ulkopuolelta, mutta luullen sen olevan miehistöstä jonkun, joka tahtoi tehdä pilaa kokille, eivät he nousseet ylös. Silloin kuului äkkiä kovempi meteli, he nostivat teltanreunaa ja näkivät nyt karhun, joka täyttä vauhtia juoksi sieltä ja oli jo poissa, ennenkuin pyssy ehdittiin lauaista. Teltassa nousi meteli ja kaikki kiirehtivät ulos. He huomasivat silloin suureksi harmikseen, että karhu oli syönyt koko hänen osallensa paistetun lihan, sekä sitä paitse kaikki seuraavan päivän aamiaiseksi keitetyn lihan, joka oli pantu asetille. Tämä asetti oli pantu usean, sopalla täytetyn läkkipikarin päälle, jotka karhu sattui kaatamaan kumoon, ja sen kautta syntyi meteli. Karhu ei sitten tullut koskaan enää takaisin eikä kokki siis saanut koskaan kosta karsimäänsä kahdenkertaista häpeää ja kiusaa.

25 p. aamulla jatkettiin purjehtimista. Raikkaan tuulen puhaltaessa purjehtivat he pitkin Huippuvuorien länsirantaa pohjoista kohti. Silloin keskeytti heidän matkansa aivan odottamaton este. Huomattiin näet eräässä salmessa miehistöä täynnä oleva vene, joka kuljetti suurta lippua ja souti kaikin voimin laivaa kohti. Ne olivat arvattavasti haaksirikkoisia merimiehiä ja Nordenskiöld antoi sen vuoksi pitää suunnan alas venettä kohti. Pian oli sen miehistö laivalla. He kertoivat kadottaneensa aluksensa jäihin ja että Nordenskiöldin vielä piti valmistautua ottamaan vastaan

Seutu Itä-G

alannissa.

6 venettä haaksirikkoisia, kaikkiansa 37 miestä, jotka olivat kolmen onnettomuuteen joutuneen erälaivan miehistö.

Haaksirikkoiset, jotka siten odottamatta näkivät pelastuneensa pakosta ilman mitään valmistuksia talveutua Huippuvuorien tylyillä rannoilla, jossa melkein varma kuolema heitä odotti, olivat jo 14 päivää soudelleet ylt' ympäri veneessään, toivoen tapaavansa jonkun pelastavan laivan. Ilo loisti heidän kasvoistaan, kun he kiipesivät reilingin yli Nordenskiöldin alukselle, ja suuret kyyneleet välkkyivät ahavoittuneiden merimiesten silmissä. Haaksirikkoisten joukossa oli myös' eräs 11-vuotias poika Suomesta, laivurin sukulainen, muuten reipas poika, joka puhui vähän, mutta oli rohkea ja uskalias ja monessa pahassa säässä oli seissyt äsken hukuneen kuuton peräsimellä.

Iltapuolla saapui jälleen yksi veneellinen väkeä. Viisi venettä oli vielä tulematta. He olivat hajaantuneet, etsiäksensä jotakin alusta, ja määränneet yhtymäpaikaksi Safet Havenin Jäävuonossa. Nordenskiöld päätti sen vuoksi purjehtia siihen satamaan ja odottaa siellä haaksirikkoisia. Syysk. 4 p. olivat vihdoin kaikki veneet löydettyt. Sillä välin oli yksi niistä Jäävuonossa tavannut kaksi pientä erälaivaa, jotka lupasivat ottaa 10 haaksirikkoista, ja niin jäi vaan 27 miestä Nordenskiöldin luo. Niiden 27 miehen kanssa edemmä pohjoista kohti purjehtiminen ilman tarpeellisia vesi- ja elatusvaroja olisi ollut hulluutta, ja niin mielellään kuin Nordenskiöld ei olisikaan nyt vielä matkaansa lopettanut, antoi hän kuitenkin käskyn purjehtia etelään päin. Tieto pelastaneensa hirmuisista kärsimyksistä ja kuolemasta niin monta kanssa-ihmistä sai hänelle palkita ilon niistä loistavista tieteellisistä tuloksista, joita hän mahdollisesti vielä olisi voinut saavuttaa jatkaessaan matkaansa peräpohjolata ja sen salaperäisiä seutuja kohti.

Yhdessä oman miehistönsä kanssa oli Nordenskiöldillä nyt pienessä kuutossaan 42 henkeä, suomalaisia, ruotsalaisia, norjalaisia ja lappalaisia. Syysk. 4 p. jätti Nordenskiöld Jäävuonon ja yöllä 11 ja 12 p. välillä saapuivat he paksussa sumussa ulkopuolelle Tromsön saaristoa. 12 p. harveni sumu, mutta tuuli hiljeni täydelliseksi tyveneksi. Palaen halusta saada tietoja kotoa, panetti Nordenskiöld vesille veneen, jolla hän ja hänen toverinsa soudattivat itsensä Tromsöhön, jonne saapuivat 13 p. aikaiseen aamusella. Laiva tuli perille vasta seuraavan päivän illalla.

Grönlantilainen jäävuono.

VIELÄ MATKOJA JA TUTKIMISIA.

Pohjoisnavalle pääsemistä oli viime aikoina pidetty houkuttelevana tehtävänä pohjoisille tutkimusmatkoille, ja vaikka Nordenskiöld oli niitä, jotka katsoivat semmoisen tunkeumisen mahdottomaksi, tahtoi hän kumminkin koettaa tulla niin pitkälle pohjoista kohti kuin mahdollista.

Kokemus, joka oli saatu kolmella ruotsalaisella tutkimusretkellä Huippuvuorille, näytti, että syksy oli oikea vuoden-aika koetukselle tunkeutua pohjoisnapaa kohti. Silloin oli näet jään syönyt rikki kesäinen lämmin ja hajottanut tuulet ja merenvirrat, joka etu runsaasti voitti ne lisävaikeudet, joita syksyinen pimeys ja raivokkaat myrskyt tuottivat.

Nordenskiöldin onnistui asiaa harrastavien göteborgilaisten sekä Ruotsin kruunun avulla saada toimeen uusi napatutkimusretki v. 1868; edelliset tutkimusretket olivat tehdyt Ruotsin kruunun kustannuksella. Tut-

kimusretken tarpeiksi saatiin ruotsalainen postihöyrylaiva Sofia, ja se sai tehtäväksensä käyttää kesän Huippuvuorien ja sen ympärillä olevien merien tieteelliseen tutkimiseen, sekä sitten syksyllä koettaa tunkeutua pohjoista kohti, niin pitkälle kuin voi päästä. Tämän tutkimusretken tieteelliset tulokset oli loistavat ja syysk. 19 p. liehui keltaisensininen Ruotsin lippu Sofian mastonnenistä pohjoisimmalla leveys-asteella, jonka siihen asti mikään laiva oli saavuttanut, $81^{\circ} 42'$ pohjoista leveyttä. Ainoastaan pari retkikuntaa on sittemmin päässyt hiukan kauvemmas pohjoisnapaa kohti, nimittäin $82^{\circ} 16'$ ja $82^{\circ} 27'$.

Mutta Nordenskiöldin oli pakko kääntyä kunniakkaalta retkeltään erään onnettomuuden kautta, joka helposti olisi voinut saattaa koko retkikunnan turmioon. Keskellä yötä viskautui Sofia raivokkaassa myrskyssä niin ankarasti jäävuorta vasten, että alus rupesi vuotamaan ja voitiin vaan uskomattomilla ponnistuksilla pitää tyhjänä siksi että saavuttiin Huippuvuorille, jossa vahinko korjattiin, ja sen jälkeen lähdettiin kotimatkalle.

Mutta kauvan ei viipynyt, ennenkuin Nordenskiöld teki uuden matkasuunnitelman. Sen piti nyt tarkoittaa talvenpitoa yhdellä Huippuvuoriin kuuluvia Seitsensaaria, jolloin koetettaisiin rekiretkä yli jään pohjoisnavalle. Varat tähän matkaan sai Nordenskiöld paitse muilta Göteborgin henkilöiltä, sekä Ruotsin valtiolta, göteborgilaiselta *Oskar Dicksonilta*, joka sittemmin koskaan väsymättömällä anteliaisuudella on auttanut kaikkia Nordenskiöldin tutkimusretkiä.

Saadaksensa kokemusta kaikista talvenpitoon ja rekiretkeen kuuluvista asioista, ryhtyi Nordenskiöld ensin tutkimusretkeen Grönlandiin v. 1870. Niinkuin tiedetään, peittää koko Grönlannin, paitse kapeata ranta-kaistaletta, valtava, yhtäjaksoinen jääjoukko. Sitä nyöten kulki Nordenskiöld kauvas maan sisään, ja kun grönlantilaiset, jotka seurasivat häntä sillä vaarallisella matkalla, rupesivat pelkäämään ja kääntyivät takaisin, jatkoi hän ynnä matkatoverinsa, tohtori *Berggrenin* kanssa, matkaansa hengenkaupalla. Yli yhteenkokoontuneitten jäälohkareitten, ammottavien syvennyksien, murtuvién lumiholvien, ja kirkkainta jäätä virtaavien, viileitten jokien uomissa tunkeusivat he noin viisi penikulmaa maan sisään, tuon „jääkuningattaren mahtavan, aution palatsin“, kunnes he eräältä 2,200 jalkaa yli meren olevalta ylänneeltä varmasti näkivät olevan turhaa mennä edemmä. Joka haaralla minne silmä kannatti, ulottui näet se autio

jääkenttä, loppumatoinna ja rajana taivaan lavea kansi. Koko tämä tutkimusretki oli rikas tieteellisistä tuloksista. Muun muassa tekivät he sen keksinnön, että jäällä ja siinä olevissa vesikuopissa vielä löytyi kasvia, jotka voivat tuossa alituisessa kylmyydessä pitää vaikka niukankin olemuksensa. Muuten oli Grönlannin jääkentän tutkimisella suuri vierahtyksenä, sillä tunnettua on, että Aasian, Euroopan ja Amerikan pohjoiset maat kaikki joskus kaukaisessa muinaisuudessa ovat olleet samanlaisen jääpeiton alla.

Tultuansa kotia Grönlannin tutkimusretkeltä, alkoi Nordenskiöld suurimmalla innolla tehdä valmistuksia pohjoisnaparetkeen. Kaksi alusta, höyryvene „Polhem“, jota ohjasi kapteini L. *Palander*, ja priki „Gladan“, jota ohjasi luutnantti G. v. *Krusenstierna*, antoi hallitus hänen käytettäväkseen. Jälkimmäisen aluksen piti jollekin Seitsensaarelle viedä rakennustarpeita asuinhuonetta varten, hiiliä ja muita tarpeita, sekä sitte palata kotia. Siinä huoneessa piti retkikunnan olla talvi toimittaen tieteellisiä töitä, ja sieltä piti sitte rekiretki tehtävän pohjoisnapaa kohti, heti kun pitkä talviyö oli kulunut ja aurinko tullut takaisin. Tälle tutkimusretkelle, joka tehtiin v. 1872, sattui kumminkin iso joukko vastoinkäymisiä. Jäiden tila oli tukalampi kuin miesmuistiin. Sen sijaan että jo kesällä olisi saavuttu Seitsensaarelle, pidättivät jääjoukot retkikunnan Länsi-Huippuvuorten luoteisella kolkalla aina syyskuun alkuun asti. Peurat, jotka Nordenskiöld oli ottanut mukaan Norjasta ja joiden elättämiseksi kuljetettiin erityisellä laivalla mukana peuranjäkäliä, karkasivat tiehensä eräänä myrskyisenä yönä eikä niitä voitu enää löytää. Molemmat kuormalaivat, jotka eivät olleet varustettu olemaan talven yli, vaan joiden piti purjehtia kotia takaisin, tulivat suljetuiksi jäihin ja pidätetyiksi seuraavaan kesään. Eräessä kovassa myrskyssä tammik. 30 p. olivat kaikki kolme alusta hukkumaisillaan jäihin ja voivat vaan kaikkein suurimmilla ponnistuksilla pelastua. Kulku pohjoisnapaa kohti ei myöskään antanut odotettuja tuloksia. Ponnistettuansa kaikki voimansa ja uhalli kohdattuansa kaikkia vaivoja ja vaikeuksia, onnistui heidän vaan päästä eteläisimmän Seitsensaaren luo ja sen kukkuloilta näkyi jään päällä kaikkialla olevan summattoman suuria jäälohkareita, kasoittain toinen toisensa päällä, niin että selvästi näkyi että jokainen koetus päästä perille oli mahdotointa. Kuitenkaan ei tutkimusretki ollut hyödytön. Suuri joukko tärkeitä tieteellisiä huomioita tehtiin

ja rohkeilla ja vaarallisilla vaelluksilla, joita Nordenskiöld ja Palander tekivät m. m. suoraan sisämaanjään poikki, päästiin tarkemmin kuin siihen asti tuntemaan pohjoisten Huippuvuorien luontoa. Sitä paitse olivat tämän talvenpidon kokemukset arvaamattomaksi hyödyksi suuren Vega-retken valmistamisessa, joka oli tuleva loistokohdaksi napamatkojen seikkailurikkaassa historiassa.

Palattuansa Huippuvuorilta alkoi Nordenskiöld heti työskennellä uutta napamatkaa varten, johon hän jo viimeisellä matkallaan oli tehnyt suunnitelman. Retken piti tällä kertaa kulkeman itäänpäin, Novaja Semlaan, Kaarian merelle ja Jenisein suulle. Nordenskiöld tahtoi näyttää, että hyvin valmistettu ja viisaasti suunniteltu matka niille yleensä pääsemättömiksi arveluille seuduille kaiken todennäköisyyden mukaan oli onnistuva, ja että merikulku Euroopan ja Pohjois-Siperian joensuiden välillä siis oli mahdollinen. Juhannuksen aikana v. 1875 lähti hän pienellä aluksellaan, „Prövenillä“, Tromsöstä, ja niin täydellisesti oli hän laskenut matkasuunnitelman, että se tesmällensä toteutui. Jenisein suulta antoi Nordenskiöld Prövenin kääntyä takaisin, mutta itse jatkoi hän muutamien mukana olevien tiedemiesten keralla matkaa Jeniseitä ylöspäin ja sitten maamatkaa Siperian ja Venäjän kautta Suomeen. Koko tällä pitkällä maamatkallaan otettiin Nordenskiöld kaikissa suurissa kaupungeissa, joiden läpi kuljettiin, suurella innostuksella vastaan, eikä ilo ollut pienin, kun hän tuli niin kauvan kaivattuun suomalaiseseen isänmaahansa. V. 1876 teki Nordenskiöld jälleen kaikin puolin onnistuneen matkan Jenisein suulle ja sieltä takaisin, näyttäen niin, ett'ei Prövenin menestyksellinen matka tullut onnellisesta sattumasta, vaan että nämä vesitiet todella olivat avoinna merikululle, kun vaan osattiin valita sopivin aika.

Nyt nousi Nordenskiöldissä ajatus matkaan pitkin Aasian koko pohjoisrantaa Beringin salmelle asti. Se oli rohkea tuuma, jota moni piti mahdottomana toteuttaa. Ei mikään laiva ollut vielä uskaltanut ryhtyä siihen, vaikkakin tuon pitkän rantueen yksityiset osat olivat tulleet tutkituiksi, etenkin venäläisten merenkulkijoiden kautta. Aivan mahdottomana pidettiin varsinkin pääsemistä ohi Aasian pohjoisimman niemen, Kap Tscheljuskinin, jonka ympäri ei koskaan oltu purjehdittu ja jota ei edes minäkään tutkijan jalka ollut polkenut; siellä luultiin jääjoukkojen olevan koossa, muodostaen läpipääsemättömän muurin, jota vastaan ihmisvoima ja ihmis-

nero muka turhaan taisteli. Mutta Nordenskiöld oli toista mieltä. Jään, sanoi hän, sulattaa vuosittain se suuri määrä lämpyisempätä vettä, jota Siperian virrat kevään kesän laskevat mereen, ja sen vuoksi täytyy kesällä leveämpi tahi kapeampi jäätöin ura muodostua pitkin rantaa purjehdittavana kanavana. Maan pyörimisen vuoksi, niin tuumaili Nordenskiöld edelleen, piti siellä löytyä kova virta itäänpäin, jonka täytyy auttaa pitämässä avovettä jäättömänä. Näille ja muille syille rakensi Nordenskiöld tuumansa, ja seuraavassa saamme nähdä, kuinka hän pani sen toimeen.

A. E. Nordenskiöld.

A. L. Palander.

VEGAN MATKA AASIAN JA EUROOPAN YMPÄRI.

Ruotsista Novaja Semlaan.

Kesäk. 22 p. v. 1878 lähti Nordenskiöld höyrylaivalla Vega tälle suurimmalle matkalleen, matkalle jonka vertaista ei ole sitte Kolumbuksen ja Vasco di Gaman ajan. Kysymyksenä oli nyt Pohjoisjäämeren kautta pitkin Aasian pohjoisrantaa päästä Beringin salmelle ja sieltä jatkaa matkaa ympäri Aasian, sekä edelleen Punaisen meren, Suezin kanavan, Väli-meren ja Gibraltarin salmen kautta kotia takaisin.

Tarkimmalla huolella oli kaikki laitettu reilaan, mitä tarvittiin matkaa varten. Vega oli erittäin hyvä ja jotenkin suuri alus, tammesta rakettu, ja laitettu kulkemaan sekä purjeitten että höyrykoneen avulla. Se oli paraimman mukaan valmistettu, kauniisti ja mukavasti. Paitse tavallisia laivaveneitä oli sillä sen lisäksi kannella pikkuinen höyryvene, käytettäväksi tieteellisillä retkillä ja muissa satunnaisissa tarpeissa.

Kesäk. 22 p. v. 1878 lähdettiin Karlskronan satamasta. Vegaa seurasi samalla höyrylaiva Lena, joka oli määrätty kulkemaan Lenavirran

suulle, ja johon lastattiin osa retkikunnan ruokavaroja ja hiiliä, sekä kaksi muuta laivaa, jotka olivat määrättyt menemään Jeniseivirralle. Nämä kolme alusta oli valmistanut venäläinen Sibiriakoff viemään eurooppalaisia tavaroita Siperiaan ja tuomaan sieltä jyviä ja muita Siperian tuotteita. Vegan tutkimusretken kustansi kuningas Oskar toinen, tohtori Oskar Dickson ja venäläinen Sibiriakoff.

Seuraavat henkilöt seurasivat Nordenskiöldiä hänen rohkealla purjehdusretkellään maailman ympäri: tohtorit *Kjellman* ja *Stuxberg*, jotka johtivat retkikunnan kasvi- ja eläintieteellisiä töitä; kapteini Ruotsin laivastossa, *L. Palander*, joka oli Vegan päällikkö; itaalialainen luutnantti *Bove*, tanskalainen luutnantti *Hovgaard*, lääkäri *Almqvist*, suomalainen luutnantti *O. Nordqvist* ja ruotsalainen luutnantti *Brusewitz*, sekä 21-miehinen laivaväki.

Otettuansa Köpenhavnista ja Göteborgista ruokavaroja ja muita tarpeita pitkää matkaansa varten, jätti Vega vihdoin heinäk. 4 p. Göteborgin sataman, ja saapui, vastatuulten viivyttyään, Tromsöhön heinäk. 17 p. Siellä otettiin retkikunnan tarpeiksi vielä hiiliä, vettä, peurannahkaisia turkiksia kaikille miehille, sekä muuta mikä voi olla tarpeen.

Heinäk. 21 p. oli kaikki reilassa lähtöä varten, ja innokkaiden hurraahuutojen kaikuessa, jotka kohotti lukuisa rannalle kokoontunut väkijoukko, nostettiin ankkuri ja matka aljettiin tylyn jäämeren tuntemattomia vesiä kohti. Vegaa seurasi höyrylaiva *Lena*; toiset kaksi alusta olivat lähteneet edeltä.

Vaaroja ja seikkailuja täynnä oli matka, jolle nyt lähdettiin, ja monet tutkimusretkeilijät ovat sortuneet jäiden sekaan niillä tylyillä seuduilla. Aina vuodesta 1500 alkaen on merkittävänä pitkä ja surullinen luku napajäihin hukkuneita tutkimusretkeilijöitä, jotka ovat kulkeneet samaa tietä, kuin Vega nyt oli aikeessa mennä; toisille taas oli onnistunut paremmin, vaikk' eivät he toki koskaan voineet tunkeutua matkansa päämaaliin saakka, eivät lähimaillekkaan.

Erään hollantilaisen retkikunnan oli v. 1596 pakko olla talvi Novaja Semlalla. Kun laiva oli jäätynyt kiinni, rakensi miehistö itsellensä huoneen maalle koilliselle rannalle, jonne laiva oli jäätynyt. Se oli paljoa pohjoisemmassa, kuin mikään muu paikka, jossa ihmiset ennen olivat viettäneet talvea. Yleinen luulo olikin, ett'ei ihminen voisi elää talven yli niin pohjoisella leveys-asteella, alituisessa pakkasessa ja yössä. Marrask. 14 p.

katosi aurinko, ja samalla kertaa myös karhut. Sen sijaan tuli pitkänä talviyönä kettuja tupaan, ja niitä pyydettiin joukoittain elatukseksi, useita tuvan katolta. Ajan kuluksi ja mielen virkeänä pitämiseksi, laitettiin joskus pidot, joissa iloinen mieli sai palkita, mitä ylöspidosta puuttui. Auringon palattua tulivat karhut, ja hollantilaisilla oli joukko jahtiseikkailuja niiden kanssa, jotka kuitenkin kaikki loppuivat onnellisesti. Muutamat karhut rupesivat kotiutumaan jätetyssä laivassa, heittivät kaikki sekaisin ja mursivat syvän lumen peittämän kyökinluukun. Kun kerta kovalla pakkasella oli tupaa lämmitetty kivihiilillä, oli koko miehistö kuolemaisillaan häkään. Helmikuussa oli muutamia kertoja satanut niin paljo lunta, ett'ei voitu avata ovea, vaan täydyttiin kömpsiä ulos savutorven kautta. Terveysten vuoksi otettiin usein höyrykylpyjä höyrykaapiksi muutetussa tynnyrissä. Miehistön terveyden tila olikin talven kuluessa heikontunut ja napayön vitsaus, kerpukki alkoi ilmaantua. Yksi mies oli kuollut jo helmikuussa. Kesäk. 23 p., kun alus yhä vielä oli jäihin suljettuna, lähtivät hollantilaiset kotimatkalle avonaisissa veneissä, matkalle joka oli täynnä vaaroja, vaikeuksia ja kärsimyksiä. Kapteini, joka jo venematkan alussa oli sairas, kuoli pian sen jälkeen jäälautalle, kun he levähtivät sillä, ajojään pidättäminä. Samana päivänä kuoli myös yksi laivaväestä, ja muutamia päiviä jälkeenpäin toinen. Tavattuansa kaksi venäläistä erälaivaa, jotka ottivat heidät vastaan hyvin ystävällisesti ja sääliväisesti, jatkoivat haaksirikkoiset matkaansa veneissään ja saapuivat vihdoinkin onnellisesti Kuolaan, jossa heitä kaikin tavoin pidettiin hyvänä ja kestitettiin.

1600-luvun lopulla joutui eräs venäläinen erälaiva haaksirikkoon Kaarian merellä ja laivaväen täytyi pitää talvea eräällä saarella. Jää kokoontui sinne talvella kauhealla melulla korkeiksi vuoriksi, ja joskus oli koko saari meren peitossa, niin että vaan pari kukkulaa oli kuivana. Toiselle näistä laitettiin talviasunto, joka rakennettiin peuran ja mursun verellä ja karvoilla yhteensotketusta savesta, laivasta saatujen lautojen avulla. Viisitoistamiehisestä laivaväestä kuoli talven kuluessa yksitoista kerpukkiin. Kahdeksan ensimmäistä päivää talviolostansa elivät he merestä naaratuilla hauroilla, joihin sekoitettiin vähän jauhoja. Sitten syötiin hylkeen, mursun, karhun ja peuran lihaa. Joskus oli ruoanpuute niin suuri, että täytyi syödä nahkaa turkista ja saappaista. Keväällä tuli samojeedia mannermaalta ja ryösti heiltä osan saaliista, jonka he olivat talvella koonneet. Vihdoinkin

sattui muutamia erämiehiä tulemaan saarelle, ja niin saivat hengissä olevat lopulta tilaisuuden jättää pitkällisen vankeutensa.

Vielä meidän päivinämme on saatu nähdä semmoisia onnettomia ja vaarallisia retkiä Kaarian merelle, vaikka onkin äärettömästi edistytty laivojen rakentamisessa ja varustamisessa. Vuonna 1862 kärsi sillä lailla eräs venäläinen retkikunta onnettomuuden Kaarian merellä. Kun jää alkoi tunkeutua joka haaralta laivan ympärille, laskettiin veneet ja ruokavarat alas jäälle. Sylenpaksuinen jäälautta tunkeusi laivan alle ja saattoi sen kallistumaan toiselle kyljelleen. Monta kertaa sai alus niin kovia sysäyksiä, että peljättiin sen musertuvan. Laivaväki teki yöt päivät työtä hakataksseen kirveillä ja rautakangilla laivaa vasten likistyvän jäälohkareen esiin-pistäviä reunoja rikki. Lopulta ei kauvemmin uskallettu jäädä laivaan, vaan muutettiin jäälle pystytettyyn teltaan; laiva oli näet saanut suuren reiän keulaansa, josta vesi virtasi sisään. Pian halkesi kuitenkin se jääkenttä, jolla telta oli, ja samalla sulkeutui laivan reikä, jonka vuoksi jälleen muutettiin siihen. Seuraavina päivinä oli likistyminen laivaa vasten niin suuri, että kansi välistä oli taivuksissa kuin vommel, ja vihdoin oli pakko jättää laiva ja koettaa jalkaisin päästä maalle. Siitä tuli pitkä, vaarallinen ja vaivaloinen matka epätasaisen jään yli. Usein tavattiin sulia paikkoja, joiden yli täytyi mennä lauttaamalla ajojää-lohkareilla, joita soudettiin sauvoimilla. Kerta tahtoi joukko mursuja tulla mukaan semmoiselle lautalle, joka silloin auttamatta olisi uponnut, ja vasta sitten kun mursujen johtaja oli ammuttu, luopuivat eläimet yrityksestään. Ajeltuansa useampia päiviä peräkkäin sinne tänne likellä rantaa eräällä jäälautalla ja kuljettuansa pitkiä matkoja hypäten jääkappaleelta toiselle, päästiin viimein maalle ja haaksirikkoiset otettiin suurimmalla ystävyydellä vastaan eräässä samojeedikylässä, jossa samojeedit kestittivät heitä raa'alla ja keitettyllä peuranlihalla, peuran-ytimellä, raa'alla kalalla ja hanhenrasvalla. Lopetettuaan ateriansa panivat haaksirikkoiset maate pehmeille peuranahoille samojeediteltoissa. „Kaikki surut ja vaivat“ — niin kertoivat he sittemmin, — „olivat unohdetut; me tunsimme voivamme äärettömän hyvästi, niinkuin olisimme tulleet paratiisiin“.

Vaikka siis Nordenskiöldin ja hänen toveriensa matka oli täynnä uhkaavia vaaroja ja vaivoja, niin olivat kuitenkin kaikki iloisella mielellä. Nordenskiöld oli näet sekä mitä huolellisimmasti valmistanut kaikki, mitä

tarvittiin talvenpidon varalta, että sitä paitse niin hyvästi ja tarkkaan ottanut vaaria kaikista saaduista kokemuksista ilma- ja jääsuhteista, joita oli matkalla odotettavana, että hän niiden perustuksella voi toivoa aivan onnellista loppua matkalleen.

Matkan alun vaikeuttivat pitkälliset vastatuulet, sade, sumu ja ylen kova aaltoileminen. Molempien laivojen täytyi senvuoksi heittää ankkurinsa erään Nordkapin likellä olevan kalliosaaren, Lökkisaaren, luona. Sillä saarella on, paitse joukko kalamökkiä, myös kirkko, kauppapuoti, sairashuone ja postikonttori, pohjoisin maailmassa. Siellä sivistyksen äärimmäisillä rajoilla peräpohjolassa otettiin matkustavaiset erittäin ystävällisesti ja sydämmellisesti vastaan seudun vieraanvaraisissa perheissä. Koko saarella ei ole yhtään metsiä, ainoastaan pensaita. Kaikki maanviljelys on siellä mahdotoin, mutta hyvin hoidetuissa ryytimaatilkuiassa asuinhuoneitten vieressä viljellään retiisiä ja kasvuksia. Puolukoita kasvaa saarella, mutta niin vähän, että kaikki mitä voi poimia ei tee enempää kuin tuopin tai korkeintaan kannun. Mustikoita löytyy vähän enemmän, mutta muuraimia on runsaasti.

Mutta Nordenskiöld halusi päästä eteenpäin, ja vaikka sää oli yhä epäedullinen, nostettiin ankkuri ja matkaa jatkettiin.

Lähin päämaali oli Novaja Semla ja Kaarian meri. Matka sinne meni onnellisesti ja nopeasti, ja heinäk. 28 p. tuli maa näkyviin. Se oli Hanhimaa, matala, ruohokenttiä ja lukemattomia pikkujärviä täynnä oleva rantaseutu, joka pistää ulomma Novaja Semlan päämaasta. Nimensä on se saanut suuresta hanhi- ja joutsenpaljoudesta, joka munii siellä. Joutsenien pesät ovat niin suuria että ne voipi nähdä jo kaukaa. Ne ovat tehdyt sammaleista, joita joutsenet poimivat maasta ylt'ympäri pesää kolmen kyynärän leveältä, jonka kautta ympärille muodostuu ikään kuin vallihauta. Itse pesä on katkaistun kartion muotoinen ja sen yläosassa on syvennys, johon naaras munii neljä suurta, valkeanharmaata munaa. Ylipäätään ei lintujen elämä sillä rannalla ole likimainkaan niin vilkasta, kuin tavallisesti muualla peräpohjolassa.

Vaikka Hanhimaa kaukaa katsoen näyttää aivan tasaiselta ja alavalta, kohoaa se kuitenkin rannasta sisämaahan päin hitaasti ja aallonmuotoisesti lukemattomilla järvillä peitetyksi yläiseksi tasamaaksi. Kesäkuun lopussa tahi heinäkuun alussa tulee suurin osa Hanhimaata melkein lu-

mettomaksi ja pian sen jälkeen pukeutuu pohjoinen kukkamaailma muutamiksi harvoiksi viikoiksi koko väriloistonsa. Kuivat, suotuisilla kohdilla olevat paikat peittyvät nyt matalaan, mutta hyvin rikkaaseen, minkään ruohon ja minkään pensaan kätkemättömään kukkapenkkiin. Kosteammilla paikoilla tapaa oikeita ruohikkoja, jotka, ainakin kaukaa katsoen, näyttävät viheriäisiltä, hymyileviltä niityiltä.

Matkaa jatkettiin sieltä pitkin Novaja Semlan länsirantaa kauniilla ja tyynellä ilmalla. Meri oli jäätöntä ja maalla näkyi lunta vaan siellä täällä notkoissa.

Kun oli tultu Jugor Schariin, Kaarian meren eteläisimmälle suulle, havaittiin merellä höyrylaiva. Monen arvaamisen jälkeen tunnettiin se vihdoin toiseksi niistä kahdesta laivasta, jotka olivat lähteneet edeltä. Se oli nyt kääntynyt yhtymäpaikalta takaisin etsimään Vegaa. 21 p. oli sitten koko se pieni jäämerilaivasto koossa ja ankkurissa määrättyllä yhtymäpaikalla, Chaborowan kylän luona, joka on mannermaalla, eteläänpäin Jugor Scharista, ja erään pienen, kalarikkaan joensuun länsipuolella. Kesämittäin asuu paikalla joukko samojeedia, jotka syöttävät porokarjojansa Waigatsch-saarella ja ympärillä olevalla tunturilla, sekä muutamia venäläisiä ja venäläistyneitä suomalaisia, jotka tulevat sinne harjottamaan vaihtokauppaa samojeedien kanssa ja heidän avullaan kalastamaan ja metsästelemään ympärillä olevassa meressä.

Kylässä, taikka „Samojeedikaupungissa“ niinkuin erämiehet sitä suurellisesti nimittävät, on niinkuin muissakin suurissa kaupungeissa, kaksi kaupungin-osaa, nimittäin isoisten kaupunki, jossa on muutamia laakoilla turvekatoilla peitettyjä puumökkiä, ja kansankortteli, taikka joukko likaisia samojeediteltoja. Sitäpaitsä on kylässä pikkuinen kirkko. Sen kirkon luona näkee, niinkuin monissa paikoin rannallakin, suuria puuristiä. Niitä ovat pystyttäneet erämiehet, hädässä ja vaarassa tehdyn lupauksen mukaan, tahi taivuttaaksensa pyhimystä sen kautta antamaan onnea ja hyvää saalista. Kirkkona on hyvin vaatimatoin puumaja, jossa on kaksi huonetta. Sisimmäisessä huoneessa, joka on varsinainen kirkko, näkee joukon pyhäinkuvia, joita erämiehet kylässä ollessaan ovat sinne asettaneet. Kuvien eteen oli ripustettu suuria, kiemuraisia vaskilamppuja tahi kynttiläjalkoja, täynnä useita pieniä ja muutamia paksuja vahakynttilöitä, jotka sytytettiin, kun Nordenskiöld ja hänen toverinsa kävivät kirkossa.

Kylässä nähtiin paljon kauppatavaroilla kuormitettuja rekiä, joiden syksyllä piti lähteä Venäjälle. Tavaroina oli hylkeenrasvaa, sekä naalin, ketun, jääkarhun, suden, ahman, peuran ja hylkeen nahkoja; vielä olivat kauppamiehet koonneet suuret joukot hanhenkyniä, sulkia, untuvia ja riekon siipiä. Viimemainittujen piti varmaan kerta tulla Euroopan naisten hattujen koristuksiksi.

Samojeedit ovat kastetut kreikkalais-katoliseen uskoon, mutta palvelevat sen ohella vanhoja epäjumaliaan, jotenkin niinkuin venäläiset palvelevat pyhäinkuvia. He kulkevat usein yli sadan penikulman vanhoille pakanallisille uhripaikoilleen, viedäksensä sinne lahjojansa. Miehet pitävät useampia vaimoja ja avioliittoon mennään ilman mitään juhlallisuuksia. Vaimoja pidetään kaikissa miehen vertaisina, joka on kaunis piirre tuossa raa'assa luonnonkansassa. Joutohetkinään samojeedit mielellään laulavat ja kertovat satuja.

Nordenskiöld tiesi että samojeedit aina matkoillaan kuljettavat epäjumalansa mukanaan, ja koetti sen vuoksi saada ostaa muutamia sellaisia. Mutta he vastasivat hänelle alussa vältellen. He eivät näyttäneet uskaltavan vihoittaa jumalia, ja kenties häpesivät he myös jumaliensa yksinkertaisuutta. Mutta muutamien hopearuuplien loiste saattoi sentään vihdoin erään vanhan mummon heittämään kaikki epäilykset. Hän meni yhden kuormitetun reen luo ja haeskeli ison aikaa, kunnes sai käsiinsä vanhan, kuluneen nahkasaappaan. Siitä otti hän kauniin nahkasukan, jossa hänellä oli neljä jumalaa. Pitkillä puhumisilla sai Nordenskiöld vihdoin ostaa ne hyvin kalliista hinnasta. Yksi niistä oli nukki, jonka nenä oli taivutettua vaskipeltiä; eräs toinen ryysyihin kiedottu, messinkilevyillä koristettu kivi, jonka yksi syrjä oli ihmiskasvojen näköä. Kaikki samojeedien jumalat eivät kumminkaan olleet yhtä muodottomia. Näkipä Nordenskiöld vallan hyvästikin muodostettuja nukkia, rautaiset, taotut joutset kädessä, vaikk'ei hän saanut niitä ostaaksensa.

Kun jumalankauppa oli tehty, kutsui eräs venäläisistä Nordenskiöldin toverinensa juomaan teetä hänen tuvassaan. Siinä oli etehinen ja pieni, hyvin matala huone. Yhden nurkan täytti suuri takka; sen vieressä oli tuvan ylen matala ovi ja vastapäätä sitä neliskulmainen ikkunaluukku, jonka alle oli asetettu muutamia arkkuja, jotka sillä kertaa saivat olla teepöytänä. Pitkin huoneen toisia seinuksia oli peurannahalla verhotuista laudoista tehtyjä, seinäänkiinnitettyjä makuusijoja.

Heti kun Nordenskiöld ja hänen toverinsa olivat tulleet tupaan, otettiin sokuri, rinkilät, teekupit ja -vadit, sekä viinapullo esiin tavallisesta venäläisestä matkariinistä. Valkea tehtiin, vesi keitettiin ja tee valmistettiin tavallisella lailla teekyökissä, jolloin paksu savu ja kovasti häkää levisi matalaan huoneeseen, joka sill' aikaa oli tullut täyteen uteliaita. Juhla kului muuten hyvin hauskasti alituisessa keskustelussa, joka kävi hyvin vilkkaasti,

Samojeedilainen naisenpuku.

vaikka isäntä ja useimmat vieraat vaan vaivaloisesti voivat ymmärtää toisiansa.

Sieltä läksi Nordenskiöld toverinensa samojeedien nahkateltoille, jotka olivat kappaleen matkaa kauvempana. Sielläkin otettiin heidät ystävällisesti vastaan. Muutamat samojeedit olivat pukeuneet erityisellä huolella vierailua varten. Naisten juhlapuku on erittäin korea. Se on jotenkin

pitkä, suolivyön kohdalta ruumiinmukainen leninki, tehty poronahasta, niin ohuesta, että se laskee vyötäisiltä kauniisiin, säännöllisiin laskoksiin. Hameessa on kaksi kolme eriväristä, koirannahasta tehtyä vannikkoa eli rimsua, joiden väliin on neulottu heleänvärisistä kankaanpalasista laitet-
tuja reunuksia. Jalkimina on korkeat, kauniisti ja somasti kirjaellut peurannahkasaappaat. Kesällä käyvät samojeedit paljain päin. Naisten tukka on silloin takaa jaettu kahteen kimppuun, joihin on palmikoittu hihnoja, kirjavia nauhoja ja helmiä. Hiusten lopusta jatkuvat nämä palmikkojen tekopitennyksenä, niin että ne, yhdessä helmillä, napilla ja metallikoristuk-
silla täytettyjen pitennyshihnojen kanssa, ylettyvät melkein maahan asti. Koko laitos on niin taitavasti tehty, että alussa olisi valmis uskomaan si-
käläisillä naisilla olevan oikein uskomattoman tukankasvun. Joukko muita, nappikoruisia helminauhoja oli sitä paitse usein hyvät, somasti palmikoittu tukkaan tahi ripustettu korviin. Tämä hiuskoristus on kaikkineen luon-
nollisesti hyvin raskas, ja vielä enemmän on päässä painoa talvella, kun sen suojana pakkaista vastaan on paksu ja hyvin lämmin, koirannahalla reunustettu peurannahkainen huntu, jonka takapuolella riippuu kaksi hih-
naa, täynnä messinki- ja vaskilevyjä.

Nuori nainen koristelee siis siellä, niinkuin kaikkialla muuallakin, pa-
raan taitonsa mukaan, mutta kaunis ei hän sentään ole meidän silmis-
sämme. Hän kilpailee miehen kanssa likaisuudessa. Niinkuin mieskin on hän pienikasvuinen, hänellä on musta, karhea, joughimainen tukka, keltai-
nen, usein liian peittämä kasvojenväri, pienet, vinot, tavallisesti vesiset ja
nilaiset silmät, litteä nenä, leveät, ulospistävät poskipäät, hennot, ohuet
koivet sekä pienet kädet ja jalat.

Miehen pukuna on yksinkertainen, avara ja pitkä peski, jota vyötäisten
kohdalta pitää koossa napilla ja messinkiheloilla runsaasti koristettu vyö,
jossa veitsi riippuu. Peurannahkaiset saappaat ulottuvat tavallisesti ylipuolelle
polvia ja päähineenä on päähineenäinen huntu, samaten peurannahkainen.

Kesäteltat ovat kartionmuotoisia, katossa reikä savun johtamiseksi
tulisijasta, joka on keskellä laattiata. Makuusijat ovat monessa teltassa
kätkeytyvät kirjavasta pumpulikankaasta tehdyn esiripun taa. Semmoista kan-
gasta käytetään myös, kun on varoja siihen, alusvaatteihin.

Napakansoista ovat porolappalaiset korkeimmalla kannalla. Sen jäl-
keen tanskalaisessa Grönlannissa asuvat éskimot. Nämä molemmat kansat

ovat kristittyjä ja osaavat lukea, sekä ovat opetelleet käyttämään ja tarvitsemaan useita maanviljelyksen, kaupan ja eurooppalaisen teollisuuden tuotteita, niinkuin pumpuli- ja villakankaita, taottuja ja valettuja rautakaluja, kivääriä, kahvia, sokuria, leipää j. m. s. He ovat vieläkin paimentolaisia ja metsämiehiä, mutta heitä ei voi enää kutsua raakalaisiksi, ja sivistynyt eurooppalainen, joka pitemmän aikaa on ollut heidän seurassaan, mielistyy heidän elintapansa ja mielenlaatunsa moneen puoleen. Näiden jälkeisiä siivoudessa ovat Luoteis-Amerikan eskimot, joiden alkuperäisesti

Samojedilainen reki.

raakaan elämään yhteys amerikkalaisten valaskalanpyytäjien kanssa näyttää tehneen hyvin hyvän vaikutuksen. He ovat yhä vielä pakanoita, mutta muutamilla heimoilla näkee jo jonkunlaisen rakkauden somuuteen ja järjestykseen.

Niiden jälkeisiä ovat Pohjois-Siperian tshuktschit, jotka vasta perin vähän ovat seurustelleet eurooppalaisten kanssa. Heidän ansiolähteensä ovat sitä paitsä viimeaikoina melkoisesti vähenneet, josta syystä heimon voima ja elämänhalu on näkyvästi heikontunut.

Alhaisimmalla kannalla ovat samojeedit, tahi ainakin ne heistä, jotka asuvat likinnä kaukaasialaista rotua. Heihin näyttää korkeamman rodun

Pohjan perän retkeläiset

vaavat itselleen tietä.

vaikutus, sen asetukset ja säännökset, sen kauppamiehet ja ennen kaikkia sen tulivesi, olleen kokonaan turmelevainen. Kun Nordenskiöld kerta kysyi eräältä Koillis-Grönlannin eskimolta, joka oli tunnettu jotenkin suuresta itsetunnostaan, eikö hän toki tahtonut myöntää, että tanskalainen kuvernööri oli häntä suurempi, vastasi tämä: „se ei ole varma; kuvernöörillä on kyllä enemmän omaisuutta kuin minulla ja näyttää olevan enemmän valtaa, mutta Köpenhavnessa on väkeä, joita hänen täytyy totella, ja minun ylitseni ei ole kenelläkään valtaa“. Saman ylpeän itsetunnon tapaa isännässään porolappalaisen ja tsehuktschin teltassa. Samojeedista sen sitä vastaan näyttää tunkeneen alamaisuuden ja pelon tunto.

Seuraavana päivänä läksi Nordenskiöld muutamien matkakumppaniensa keralla toisella pikkuhöyryllänsä eräälle samojeedilaiselle uhrikummulle, joka oli Waigatsch-saaren luoteisen niemen korkeimmalla kohdalla. Se oli luonnollinen kukkula, muutamia kyynäriä yläisempi ympäröivätä kenttää, joka syöksi mereen korkeana ja äkkinäisenä jyrkanteenä. Kenttä oli täynnä loistavia kukkia, keltaisia ja valkeita kivirikkoja, kauniita sinilatvoja, keltaisia linnunsilmiiä j. m. peräpohjolan kukkia; laaksonotkoissa loisti tuore ruohikko. Metsää ei ollut ensinkään.

Pakanallinen uhrikumpu oli kiviraunio ja kivien välissä näkyi peurojen pääkalloja ja sarvia, jotka olivat niin asetettu, että ne muodostivat ikäänkuin tiuhan, piikkisen pensaston; vielä näkyi peurojen otsaluita uhrikumpuun pistettyjen sauvojen nenissä; paitse niitä, peurojen ja karhujen muita luita, joukko rautapalasia, niinkuin särkyneitä kirveitä, patoja, veitsiä j. n. e., sekä karhun puoleksi nyljetty pää ja käpälät, jotka niin vastikään olivat sinne pannut, että liha vielä oli jäljellä. Viimemainittujen vieressä oli kaksi kivelle asetettua lyjykuulaa. Kummun koillispuolella oli maahan pistettynä sadoittain pieniä, sekä muutamia suuria puutikkuja. Niiden yläpääät olivat kömpelösti leikatut kuvaamaan ihmiskasvoja. Lähellä uhripaikkaa näkyi vähän koottuja ajopuita ja tulisijan jäännöksiä, jolla uhriateria oli laitettu. Semmoisilla aterioilla sivellään jumalien suita verellä ja kostutetaan paloviinalla, ja monessa suuremmassa jumalankuvassa näkyi vielä veripilkkuja suuta tarkoittavan reiän alipuolella.

Kun Nordenskiöld otti uhrikummusta muutamia jumalia ja luita, tuli hänen oppaansa, eräs nuori venäläinen, levottomaksi ja arveli, että Nordenskiöldin piti lepyttää jumalat jollakin uhrilla. Nordenskiöld lupasi tehdä

sen, kun mies vaan neuvoisi, mitenkä hänen olisi menetteleminen. Mies näytti everttelevän, peljäten toiselta puolen epäjumalten kostoja ja toiselta puolen kirkon rankaistus-uhkausta tulevaisessa elämässä niille, jotka uhraavat väärille jumalille, mutta sanoi vihdoin, että uhraaminen kävi siten, että pantiin muutamia kolikoita kivien väliin. Nordenskiöld pani silloin vakavasti uhrikumpuun lahjansa, joka varmaan oli suurin kalleus, mitä sen päällä koskaan oli uhrattu, nimittäin kaksi hopearahaa. Ryssä oli nyt tyytyväinen, mutta arveli, että Nordenskiöld oli ollut ylen antelias. „Pari vaskikolikkoa“, sanoi hän, „olisi ollut aivan tarpeiksi“.

Kun samojeedit sittemmin saivat tiedon käynnistä uhrikummulla, eivät he itse puolestaan näyttäneet siitä suuria välittävän, mutta he selittivät, että loukatut jumalat kyllä rankaisisivat venäläistä hänen rohkeudestaan. Hän muka ehkä sai katua tekoansa jo syksyllä, kun hänen poronsa palasivat Waigatsch-saarelta, jossa niitä silloin samojeedit paimensivat. Ja joll'ei rankaistus kohtaisikaan häntä itseään hänen eläissään, arvelivat he, niin etsiskelisivät jumalat hänen lapsiansa ja lastenlapsiansa.

Sitten kävi Nordenskiöld myös katsomassa erästä samojeedinhautaa, joka oli eräällä lukemattomilla kukilla koreilevalla rantaäyräällä. Hautana oli leveistä, vahvoista lankuista huolellisesti tehty arkku, joka oli kiinnitetty maahan tukevilla saikoilla ja poikkipuilla, niin ett'ei pedot eivätkä sopulit voineet päästä sen sisään. Arkussa oli miehen luuranko ja sen ohella näkyi mädännyt nahkapeski, joka osotti että ruumis oli ollut kiedottu täydelliseen samojeedipukuun. Haudassa oli sitä paitse rautapadan, kirveen, veitsen, navarin, joutsen, puunuolen, muutamien vaskikoristuksien j. m. s. jäännöksiä. Käärönpantuja tuohipalasiakin oli arkussa, luultavasti sitä varten että vainaja voisi tehdä valkean toisessa maailmassa. Haudan vieressä oli ylös-alaisin käännetty reki, jonka jälkeensä jääneet olivat panneet siihen, ett'ei edesmennyt olisi kulkuneuvojen puutteessa; arvattavasti oli peijahaisissa myös tapettu poroja, ett'ei hän olisi vetäjäkään vailla.

Mormon arcticus.

Uria grylle.

Novaja Semlan eläinmaailma.

Joll'emme ota lukuun niitä harvalukuisia samojeedia, jotka viime vuosina ovat ruvenneet oleskelemaan Novaja Semlalla tahi jotka kesäittäin kuljeskelevat Waigatsch-saaren tasangoilla, niin ovat vanhalla pallonpuoliskolla kaikki ne maat, joita napamatkailijoiden tutkimusretket tarkoittavat, asumattomia. Siellä ei näe niitä vaihtelevia ja eläviä kuvia, joita matkustajat tapaavat vieraisa, kaukaisissa maissa sisäasukkaiden ja heidän erilaisten tapojensa ja elkiensä kautta. Sen sijaan on eläinmaailma, jonka niillä seuduin kesällä kohtaa, tuoreempi ja ehkä rikkaampikin, tahi, oikeammin, vähemmin kasvimaailman runsauden peitossa, kuin etelässä. Talvella katoovat kumminkin kaikki olennot, jotka elävät merenpinnan yläpuolella.

Suuret nisäkkäät, niinkuin valaat, mursut, hylkeet, karhut ja peurat, eivät kuitenkaan etupäässä vedä huomiota puoleensa, vaan ne lukeuttomat lintuparvet, jotka pyörivät napakulkijan ympärillä pohjolan pitkänä kesäpäivänä.

Jo aikoja ennen kuin ollaan likellä varsinaista jäämerenpiiriä, näkee laivan ympärillä joukoittain suuria, harmaita lintuja, jotka lentävät, tahi paremmin liitävät siipiänsä liikuttamatta, likellä meren pintaa, kohoten ja laskeutuen aaltoamisen mukaan, ja kiinteästi etsien jotakin syötävää veden-

pinnalta, tahi lentävät laivan vanavedessä, siepatakseen laivasta heitettyjä perkeitä. Se on pohjolan *myrskylintu* (*Procellaria glacialis*). Se on pelotoin ja ahmo lintu; haisee pahalta, jonka vuoksi sen lihaa ei kernaasti syödä, muutoin kuin hätätilassa.

Kun purjehtija on päässyt vähän kauvemmas pohjoiseen ja tullut jääpalaiselle merelle, lakkaa kerrassaan aoltoileminen, tuuli hiljenee ja meri tulee peilikirkkaaksi, kohoten ja laskeutuen hitaasti, hiljaisena laiminkina. Joukoittain jääkyyhkysiä ja pohjankiisloja ja riskilöitä eli punajalka-kiisloja pyörii nyt ilmassa ja uiskentelee jääpalasten välissä.

Jääkyyhkysiä (*Mergulus alle*) tavataan ainoastaan vähän Novaja Semlalla eivätkä ne luultavasti muni siellä; siksi ovat sen rannat liian jyrkkiä

Mergulus alle.

ja kivisiä, ja maan asema on liian eteläinen. Huippuvuorilla tavataan niitä sitä vastoin lukemattomia parvia, jotka hautovat rantojen mahtavilla kiviraunioilla. Ne kivirauniot ovat jääkyyhkysen palatsi ja sisältävät useampia huoneita ja salia kuin mikään muu palatsi maan päällä. Kun kiipee ylös kivien väliin, näkee aina välistä oikeita lintupilviä äkkiä nousevan maasta, joko parveillakseen ilmassa tahi lentääkseen merelle, samalla kun maan alle jääneet antavat tiedon olemisestansa lakkaamattomalla kaakotuksella ja hälinällä, niinkuin he olisivat täydessä riidassa. Jos tämä

ääni hetkiseksi lakkaisi, tarvitsee vaan koettaa jossakin aukossa kivien välissä matkia heidän ääntänsä: rot-tet-tet-tet-tet, niin saapi heti kiivaita ja pitkällisiä vastauksia joka haaralta. Ilmassa risteilevät linnut laskeutuvat pian jälleen vuorenrinteen kiville, jossa ne riidellen ja torellen työntäyvät niin likelle toisiansa, että niitä voi kaataa 15—30 yhdellä laukauksella. Osa parvesta lentää silloin ylös jälleen, toinen osa koettaa rottien tavalla turvautua piiloon kivilohkareiden taakse. Pian kömpivät ne kuitenkin taas esiin ja lähtevät suurissa joukoissa merelle etsimään ruokaansa, jona heillä on rapueläimet ja madot. Ainoan, valkeansinisen munansa munii jääkyyhkynen ilman mitään laitoksia maalle, niin syvälle kivistöön, että sitä on oikein vaikea saada käsinsä.

Paitse jääkyhkysyä tapaa jäiden keskellä jo kaukana maalta joukoittain *pohjankiisloja* (*Uria Brünnickii*), ja mitä likemmäksi rantaa tulee, sitä enemmän ne lisääntyvät. Munimispaikoikseen valitsevat ne kallioseiniä, jotka syöksevät kohtisuoraan mereen, mutta joiden ulkonemilla ja epäta-saisuuksilla kuitenkin on tilaa hautoville linnuille. Oikeilla pohjankiisla-tuntureilla on muna munan vieressä tiheissä rivissä, kallion reunalta likelle vedenpintaa. Koko tunturi on silloin peitetty linnuilla, jotka sitä paitse tuhatlukuisissa joukoissa lentelevät vuorelle ja sieltä takaisin ja särkevät ilmaa erittäin vastenmielisellä huudol-laan. Munat munitaan ilman minkäänlai-sia laitoksia paljaalle tahi ainoastaan van-han linnunsonnan peittämälle kalliolle, liketysten toinen toisensa viereen. Joka linnulla on vaan yksi, hyvin suuri, har-maa ja ruskeanpilkullinen muna. Jos lau-kaisee pyssyn pohjankiislavuorta kohti, lentää lintuja tuhansittain pesistään, il-man että peljästymättömien luku näyt-tää yhtään vähentyneen. Nämä kōmp-elöt ja lyhytsiipiset linnut putoovat, viskautuessaan ulos pesästään, aluksi hyvän matkaa alaspäin, ennenkuin saa-vat kylliksi ilmaa siipiensä alle voidak-seen lentää. Moni pudota lumpsahtaa ennen sitä veteen, jolloinkuloin poh-jankiislavuoren alla soutavan erämie-hen veneeseenkin. Pohjankiislojen asuin-sijoilla on alituinen kaakotus, ja ett'ei sopu siellä ole vallon hyvä, sen huomaa kovista kirkumisista, joita yksin kuuroin kuulee. Joku lintu pyrkii saamaan paikkaa jo täytetyllä ulkonemalla, pari muuta riitelee erään mu-nan onistus-oikeudesta, joka on munittu vaan muutamaa tuumaa leveälle kallionreunalle, ja riidan aikana sysätään alas syvyyteen.

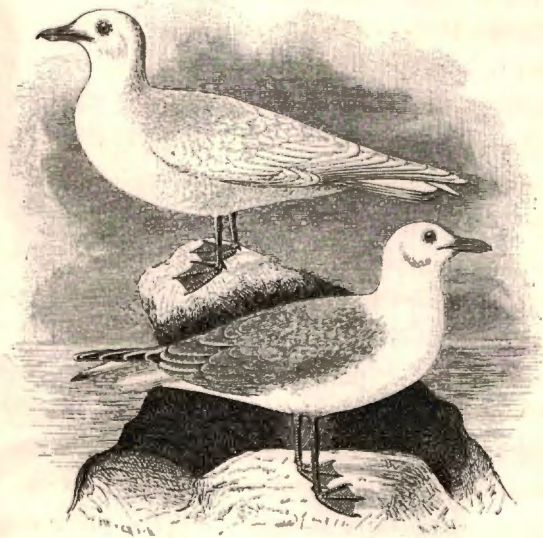
Vielä näkee jäiden keskellä *lunnin* (*Mormon arcticus*) ja *riskilän* (*Uria grylle*), viimemainitun hyvin yleisesti. Napamerille purjehtiessa seu-uraa laivaa melkein aina kaksi lokkilajia, saaliinhimoinen *isolokki* eli *por-*

Uria Brünnickii.

mestari, niinkuin hollantilaiset sitä nimittävät (*Larus glaucus*), ja siromuotoinen, nopeasti lentävä *kolmivarpainen lokki* (*Larus tridactylus*), ja jos erämies laskee veneensä jääpalasen luo, peratakseen ammuttua hyljettä, niin ei kestä kauvan, ennenkuin joukko lumivalkeita lintuja mustansinisine nokkineen ja mustine jalkoineen asettuu lähelle saamaan osaa saaliista. Se on pohjolan kolmas yleinen lokkilaji, *valkealokki* (*Larus eburneus*).

Luonteeltaan ja elämäntavoiltaan ovat nämä lokkilajit hyvin erilaisia. Isolokki on kyllin suuri voidakseen puolustaa poikiansa ja mu-

Larus tridactylus & eburneus.

niansa naalin hyökkäyksiä vastaan. Se munii sen vuoksi tavallisesti pienempien kallioiden neniin, joille on helppo päästä, kukkuloille tahi kivikoihin, mieluisimmin pohjankiislatunturin läheisyyteen tahi lintusaarille, jossa on hyvä tilaisuus ryöstämään ja pyytämään naapurin poikasia, siihen aikaan kun omia täytyy syöttää. Vielä yleisempi on kolmivarpainen lokki peräpohjaisissa maissa. Sen tapaa kaukana merellä, jossa se päivät pitkään seuraa laivaa, pyörien mastonnenien ympärillä ja välistä tavoittaen lipukkeen nenää. Silloin on myrsky lähellä, sanovat erämiehet. Ne mu-

nivat suurissa joukoissa jyrkille ulkonemille, jossakin pohjankiislavuoren syrjäpuolella, ja valitsevat aina paikan, jonne ketun on vaikea päästä ja joka on myrskyiltä paraiten suojatussa osassa tunturia. Kolmivarpainen lokki on hyvä rakennusmestari, joka muuraa pääskysenpesän näköisen pesänsä oljista ja mudasta ja vuoraa sen sisältä pehmeällä, huolellisesti järjestetyllä sammal-, ruoho- ja korsikerroksella; tähän pesään munii naaras 3—4 hyvänmakuista munaa. Valkealokki elelee suurimmaksi osaksi ulkona ajojällä. Se syö mielellään hylkeen ja mursun jälkeä, jonka vuoksi usein näkee joukon valkeita loppia isot ajat istuvan hyljeavennon ympärillä, hiljaa ja liikkumatta, kärsivällisesti odotellen hylkeen tuloa. Linnun varsinaisia munimispaikkoja ei vielä tunneta.

Usein kuulee kesäiseen aikaan napaseuduilla repivän kirkunan ilmassa. Tutkiessaan syytä siihen huomaa, että sen päästää kolmivarpainen lokki, jota ajaa takaa lintu, variksen suuruinen, tummanruskea, rinta valkea ja pyrstöhöyhenet pitkät. Se on *tunturiräiskä* (*Lestris parasitica*), jota norjalaiset erämiehet kutsuvat nimellä varasjuu, joka nimi on johdettu linnun äänestä *i-uu, i-uu*, ja sen hävyttömästä varasluonteesta. Kun tunturiräiskä näkee kolmivarpaisen lokin tahi isonlokin lentävän, kala tahi rasvapala suussa, käy se heti päälle. Se lentää silloin erittäin nopeasti edestakaisin uhrinsa ympärillä ja hakkailee sitä nokallaan, kunnes ahdistettu lintu joko päästää saaliinsa, jolloin sen tunturiräiskä heti sieppaa, tahi laskeutuu alas vedenpinnalle, jossa se on hyökkäyksiltä suojassa. Sitä paitse syö tunturiräiskä toisten lintujen, erittäinkin haahkojen ja hanhien munia. Jos munat vaan muutamaksikin hetkeksi jätetään suojatta pesään, on tunturiräiskä heti paikalla ja on silloin niin ahmo, ett'ei pelkää käydä pesien kimppuun, joista vaan muutaman kyynärän päässä munia poimivat ihmiset ovat karkoittaneet hautovat linnut. Uskomattoman taitavasti hakkaa se reiän muniin ja imee niiden sisuksen. Jos on pidettävä kiirettä, käy tämä niin nopeasti ja niin monesta munasta kerrassaan, että se joskus jää liikkumattoina seisomaan, voimatta lentää paikasta pois, ennenkuin on syömänsä jälleen oksentanut maalle. Tunturiräiskä munii matalille, paljaille, usein vedenpeittämille niemille ja saarille, yhden tahi kaksi munaa pelkälle maalle. Munat ovat niin maankarvaisia, että niitä töin tuskin voi huomata. Jos ihminen tahi eläin lähestyy munia, koettavat linnut kääntää huomiota niistä poistumalla niiden luota, hypäten pitkin maata ja laahaten

siipiänsä surkeimmalla tavalla. Lintu näyttelee siten hyvin taitavasti oikeata huvinäytelmää, mutta pitää kuitenkin tarkasti varansa, ett'ei itse tule vangituksi.

Samaten kuin tunturiräiskä ahdistelee kolmivarpaista lokkia ja isoa-lokkia, ahdistaa sitä vuorostaan taas pieni, nopealentoinen ja rohkea *tiira* (*Sterna macroura*). Tämä kaunis lintu munii isoissa joukoin matalilla, ruohokkailla, hiekka- tai someropohjaisilla niemillä ja saarilla. Paljaalle maalle munitut munat ovat väriltään niin sammaleisten mukulakivien näköisiä, että niitä ainoastaan vaivoin voi erottaa, ja niin on vielä enemmän laita vastakuorittujen poikasien, jotka ilman mitään alustaa saavat maata kylmillä kivillä, vaikka heidän pukunaan on vaan ohuet untuvat. Lyhytten jalkojensa ja pitkien siipiensä takia voipi tiira vaan vaivaloisesti kävellä maalla. Sen on siitä syystä mahdotoin puolustaa pesäänsä samalla lailla kuin tunturiräiskä. Sen sijaan ei ruumiiltaan pienin napa- maiden vesilintu epäile käydä kenen kimppuun hyvänsä, joka uskaltaa lähestyä sen pesää. Lintu pyörii rauhanhäiritsijän ympärillä vihaisen näköisenä ja hyökkää ehtimiseen niin mieletöntä vauhtia hänen päänsä ohitse, että hänen joka hetki täytyy varoa saamasta haavoja sen terävästä nokasta.

Vielä tapaa kaikkialla pitkin rantoja kaksi haahkalajia, *tavallisen haahkan* (*Somateria mollissima*) ja *pulskahaahkan* (*Somateria spectabilis*). Edelliset munivat suurissa parvissa, niin liketysten, että joka askeleella on astumaisillaan munien päälle. Niitä hautoo naaras, mutta sen läheisyydessä on komeapiirteinen koiras vartioimassa ja antaa pakomerkin, kun vaara lähenee. Pesälaitoksena on paksu, pehmeä untuvasija. Kun karkoittaa naaraan pois pesästä, koettaa se kiireissään kaapaista untuvia munien päälle, ett'ei niitä näkyisi. Sitä paitse vuodattaa se niiden päälle erittäin pahalta haisevaa nestettä, jonka ilkeä haju on aina vasta kootuissa munissa ja untuvissa. Pahalta haiseva aine on kuitenkin niin häviävä, että haju muutamassa tunnissa kokonaan katoa. Pulskahaahka on harvinaisempi kuin tavallinen haahka.

Vesilinnuista, jotka vaikuttavat Novaja Semlan kesäelämän muodostumiseen, mainittakoon vielä *sepelhanhi* eli *mustahanhi* (*Anser bernicla*), *metsähanhi* (*Anser segetum*), *alli* (*Fuligula glacialis*) ja *pikkujoutsen* (*Cygnus Bewickii*), joka on hyvin yleinen.

Maalinnut ovat peräpohjaisilla seuduilla harvinaisempia kuin merilinnut. Muutamia kuitenkin löytyy niitäkin runsaasti. Melkein joka paikassa, missä laskee maalle, näkee rannoilla muutamia pieniä harmaanruskeita kahlaajia juoksevan edestakaisin. Näitä kahlaajia löytyy monta erilaista. Mainittakoon kaunis *leveänokka-vesipääsky* (*Phalaropus fulicarius*). Tämän linnun voisi tehdä aviorakkauden vertauskuvaksi, niin uskollisesti näkee koiraan ja naaraan alituisesti toinentoisensa seurassa. Kun toisen ampuu, lentää toinen vaan hetkiseksi pois, kunnes se huomaa puolisonsa jääneen. Se lentää silloin takaisin, uiskentelee silminnähtävästi levotoinna kuolleen ystävänsä ympärillä ja nyhkii sitä nokkallaan, saattaakseen sitä nousemaan.

Retkillä rantamaan sisäosiin kuulee usein kivistöissä iloista viserrystä. Sen vaikuttaa eräs vanha kotimaan tuttu, jokaiselle pohjolan-asukkaalle tuttu *lumisirrku* eli *pulmunen* (*Emberiza nivalis*). Talven-aikana asuskelee tämä sievä lintu niin kaukana etelässä kuin lunta on skandinaavian niemellä, ja kesän-aikana pyrkii se pohjoiseen päin Lapin lumirajalle, Pohjois-Siperian tuntureille tahi Huippuvuorille ja Novaja Semlan rannoille. Sinne rakentaa se ruohoista, sulista ja untuvista huolellisesti laitetun pesänsä, syvälle louhikkoon, mieluisimmin semmoiseen, jota ruohokenttä ympäröi. Ilma kaikuu tuon pienen, iloi-

Strix nyctea.

sen linnun viserryksestä, joka siellä tekee sitä suuremman vaikutuksen, kun se on ainoa oikea laululintu, jota peräpohjolassa kuulee. Mutta Novaja Semlan eteläosassa tapaa kuitenkin muutamia muitakin laululintuja, niin kuin *lapinsirkun* (*Emberiza lapponica*) ja *tunturileivosen* (*Alauda alpestris*). Ne munivat maahan jonkun mäen, mättään tahi kiven alle, hyvin huolellisesti laitettuihin, niittyvilloilla ja höyhenillä vuorattuihin pesiin.

Lopuksi mainittakoon vielä *tunturipöllö* (*Strix nyctea*). Se munii ja elää talven riekkotunturilla, jota se näyttää pitävän kanapihanaan. Ulko-

näöltään on se, höyheniensä päirteiden puolesta, niin riekkojen näköinen, että ne tuskin osaavat olla varoillaan vihollistansa vastaan. Se istuu tavallisesti liikkumatta avonaisella vuorenrinteellä, näkyen kauvas valkean, harmaanviheriästä maasta eroovan värinsä vuoksi. Kirkkaimmassakin päivänpaisteessa näkyy se, päinvastoin kuin muut pöllöt, aivan hyvästi. Se on hyvin arka ja sen vuoksi vaikea ampua.

Euroopan viljellyillä seuduilla ovat suuret nisäeläimet niin harvinaisia, että useimmat ihmiset eivät koko ijässään ole koskaan nähneet edes koiransuuruista kesytöintä nisäeläintä. Niin ei ole laita peräpohjolassa. Suurempien nisäkkäiden luku ei siellä tosin enää ole niin suuri kuin 17-vuosisadalla, jolloin niiden pyytäminen antoi runsaat tulot 20—30 tuhannelle miehelle, mutta vieläkin elää Novaja Semlan ja Huippuvuorien metsänkännyillä useampia satoja erämiehiä. Harvoin kuluu päivä, ett'ei se, joka kesällä oleskelee näiden saarien itärannoilla, näe hyljettä tahi mursua, peuraa tahi jääkarhua.

Peura löytyy vanhalla pallonpuoliskolla melkein niin pitkälle pohjoiseen kuin maata riittää. Se on kuitenkin hävittävän pyynnin alainen, ja tulee sen vuoksi yhä harvalukuisemmaksi.

Jääkarhu tavataan enimmäkseen ajojään ympäröimillä rannoilla ja saarilla. Usein näkee sen myös kaukana merellä uiskentelevan jääkentän päällä. Tätä nykyä on jääkarhu jotenkin harvinainen Huippuvuorien ja Novaja Semlan lounaisilla rannoilla, jotka kesällä ovat melkein jäättömiä, mutta yleisempi näiden saarien pohjoisilla, melkein aina jään ympäröimillä seuduilla. Karhu ei ole vaikea kaataa. Huomatessaan ihmisen lähestyvä se tavallisesti, saaliin toivossa, notkeasti liikkuen ja sinne tänne mutkistellen, ett'ei muka näyttäisi, minne oikeastaan aikoo, ja siten pelottaisi saalistansa. Usein kapuaa se silloin jäälohkaren päälle tahi nousee takajaloilleen, voidakseen nähdä laveammalle, tahi seisautuu se, silminnähtävästi epäillen, ja nuuskii joka haaralle, saadakseen hajusta, johon se näyttää luottavan enemmän kuin näköönsä, selvän ympärillä olevien esineiden oikeasta laadusta ja luonnosta. Jos se luulee olevansa tekemisissä hylkeen kanssa, kulkee se kömpien tahi laahaten itseään eteenpäin pitkin jäätä ja sanotaan, että se silloin etukäpäpäillään kätkee ruumiinsa ainoan jään valkeasta väristä eroovan osan, suuren, mustan kuononsa. Jos vaan pysyy hiljaa, tulee karhu sillä lailla niin likelle, että sen voi kaataa pyssyllä tahi,

jota keinoa erämiehet pitävät varmempana, tappaa keihäällä. Jos aseetoinna tapaa karhun, on muutama kiivas liike ja huuto tavallisesti kyliksi ajamaan sen pakosalle, mutta jos itse pakenee, voi olla varma, että karhu on heti kintereillä. Tullessaan haavoitetuksi pakenee karhu aina. Usein panee se kämmenellään lunta haavaan; joskus kaivaa se kuolon-tempauksissaan reiän lumeen ja kätkee siihen päänsä.

Laivan ankkurissa ollessa ui karhu välistä ulos laivalle, ja teltassa maattaessa syrjäisillä paikoilla, huomaa usein herätessään läheisyydessä karhun, joka yön aikana on kävellyt nuuskien ympäri telttaa, uskaltamatta käydä sen kimppuun. Mutta kun kokki aamusella nousee kahvia keittämään, voi olla varma että karhu lähenee pyssynkantomatkan päähän. Erinomainen halu on sillä pitää kalunkirjoitusta ruokavarastossa, jäte-tyissä laivoissa tahi rannalle vedetyissä veneissä. Useimmat jäämerenkulkijat osaavat kertoa merkillisiä seikkailuja, joihin niin hyvin karhut kuin ihmiset semmoisissa tiloissa ovat joutuneet. Niin löydettiin esm. kerta erään karhun mahasta, joka oli tyhjentänyt varahuoneen, koko siellä olleet heplaastarivarat.

Jääkarhu on hyvä uimari, mut ei kumminkaan ui niin nopeaan, että voisi päästä pakoon ahdistavan veneen tieltä. Jos se lähtee merelle pyytäjätä pakoon, on se aina hukassa.

Ennen saattoi jääkarhun näkeminen jäämerenkulkijat kauhistumaan, mutta nyt eivät erämiehet enää epäile käydä heti keihäs kädessä suuremman karhujoukon kimppuun. Hyvin harvoin sattuu että karhu ketään vaarallisesti vikoittaa. Niin käypi vaan etäisillä pohjoisseuduilla, jossa karhut eivät vielä ole tutustuneet ihmisen vaarallisiin jahtikaluihin ja sen vuoksi ovat rohkeampia ja vähemmin arkoja nahastaan. Ensimmäisillä englantilaisten ja hollantilaisten matkoilla Novaja Semlalle tavattiin esm. seuduilla, joilla nyt ei ole jääkarhuja melkein ollenkaan, niitä melkein joka maallenousupaikalla, ja niiden kanssa täytyi käydä oikeita sotia, jotka maksoivat useita ihmishenkiä.

Karhun pääruokana on hylkeet ja mursut, ja sen sanotaan vahvalla tassullaan voivan heittää mursun ylös jälle. Peuraa se sitä vastoin harvoin saapi kynsiinsä, sillä se juoksee nopeammin kuin karhu.

Jääkarhun liha on, joll' ei se ole hyvin vanha tahi äskettäin syönyt mädännyttä hylkeenlihaa, vallan syöntikelpoista, maultaan sian- ja

raavaanlihan välillä. Poikakarhun liha on valkoista ja vasikanlihan kaltaista.

Peurojen ja karhujen ohella tapaa näillä seuduin vaan kaksi maanisäkästä, nimittäin *naalin* (*Vulpes lagopus*) ja *sopulin* (*Myodes obensis*). Naali on jotenkin yleinen Novaja Semlalla. Sen pėsänä on tavallisesti joukko yhtyviä, maahan kaivettuja käytäviä, joissa on useita suuaukkoja. Niiden edessä näkee heidän osaksi mustien, osaksi punaisen- ja valkeankirjavien poikasiensa leikkivän notkeilla ja somilla liikunnoilla. Sopulia täytyy toisin ajoin löytyä Novaja Semlalla uskomattoman paljon. Kesän alussa, lumen sulattua, näkee näet kaikkialla, tasaisilla ja lihavilla paikoilla, tiuhassa ruohikossa noin tuumaa leveitä ja puolta tuumaa syviä käytäviä, joita nuo pienet eläimet talven-aikana ovat polkeneet lumen alle, siihen ruoho- ja sammalkerrokseen, joka päällimmäisenä peittää jäätyneen maan. He ovat sillä lailla yhdistäneet keskenään maan alle kaivetut asuntonsa ja laittaneet itselleen mukavia, kovaa talvipakkasta vastaan suojatuja teitä ruokapaikoille. Tuhansia tuhansia eläimiä täytyisi olla, tehdäkseen pienemmällekkin alalle tämän työn, ja ihmeellisen tarkan täytyy niiden paikkaaistin olla, jos ne, niinkuin luultava on, varmasti osaavat tiensä siinä loppumattomassa labyrintissä, jonka he siten ovat laittaneet. Lumen sulamis-aikana ovat nämä käytävät pieninä, mutta kaikkialla löytyvinä vesijohtotorvina ja auttavat suuresti maan kuivamista.

Hyönteismaailma on näillä pohjoisilla seuduilla erittäin köyhä. Ei edes hyttystä, joka muuten on peräpohjolan vitsaus, ole varsinaisilla napaseuduilla. Meressä on laita sitä vastoin aivan toinen. Siellä on eläinmaailma, niin kauvas kuin ihmisen on onnistunut tunkeuta pohjoista kohti, äärettömän rikas. Melkein joka naarauksella vetää kaavinrauta merenpohjasta joukoittain rapueläimiä, simpsukoita, meritähtiä, meripiikkiäisiä j. m. monenmuotoisia ja itse merenpinnalla oikein vilisee kirkkaalla päivällä pikku eläimiä.

Korkeammatkin eläinmuodot ilmestyvät napaseuduilla lukuisammin merellä kuin maalla. Niiden joukosta etsii kuitenkin nyt jo turhaan lukuisia parvia Grönlannin valaita (*Balaena mysticetus*), joka pitkän aikaa oli niin yleinen niillä tienoin, että niiden pyynti oli useitten maitten arvokas tulolähde. Se on nyt niin hävitetty, ett'ei enää kannata laittaa reilaan laivoja sen pyytämiseksi siellä.

Tärkeimmät pyyntieläimet näillä tienoin ovat viimeisenä viitenäkymmenenä vuonna olleet *mursut*. Niitä oli erittäin runsaasti Huippuvuorilla. Niin voivat erämiehet 1600-luvulla tappaa 700—800 mursua muutamassa tunnissa. Mursut makasivat tavallisesti suurissa joukoissa jollakin tasaisella hiekkarannalla, sikeästi nukkuen päivänpaisteessa, pitäen kuitenkin muutamia vartijoita. Jos erämiesten silloin onnistui varovasti vastatuuleen lähetä maata ja tappaa ne mursut, jotka makasivat alahalla rannalla, niin joutui koko karja helposti erämiesten saaliiksi.

Kun pyytjä ahdistaa naarasta poikasinensa, koettaa äiti kaikin tavoin pelastaa poikastansa. Se sysii ja nyhkii pikku eläintä, kiirehtiäksensä pakoa, ja sukeltaa veteen, poikanen etukäpäjän alla, eksyttääkseen takaa-ajajata. Kuitenkin joutuvat he usein molemmat pyytäjän saaliiksi, sillä huolenpito poikasesta estää äidin pelastumista.

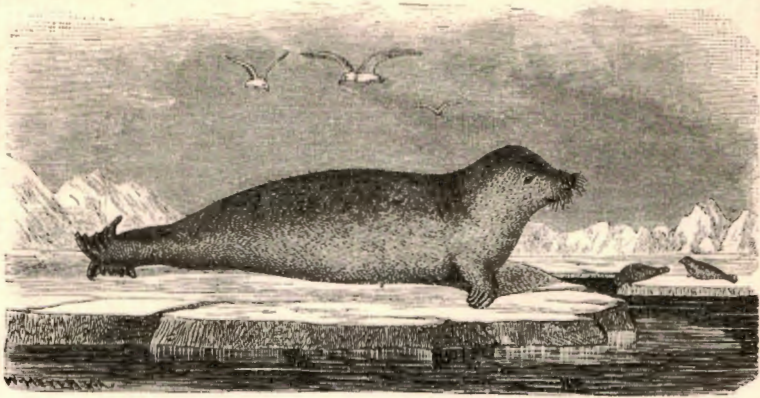
Seurallisuus ja uteliaisuus näyttää olevan pääpiirre mursujen luonteessa. Kun Nordenskiöld kerta, hiljaisena, kauniina pohjolan kesäpäivänä souteli ajojääpalaisella merellä, keskellä melkoista joukkoa näitä eläimiä, seurasi osa niistä venettä ison matkaa aivan rauhallisesti, silloin tällöin päästään röhkivän äänen; toiset uiskentelivat vallan lähellä ja kohottivat itseään korkealle vedestä, tarkastellakseen hiukan muukalaisia; toiset taas makasivat niin tiuhassa jääpalasilla, että ne painuivat aina vedenpintaan saakka, kun meressä uiskentelevat toverit väkisin koettivat päästä juuri ennestään täytetylle jääkappaleelle, vaikka joukko tyhjiä kuljeskeli likellä.

Usein tapahtuu että erämiehet, tapettuaan naarasmursun, ottavat poikasen kiinni elävältä. Se tulee helposti kesyksi ja hyvin uskolliseksi hoitajalleen. Se koettaa paraimman jälkeen seurata kannella käveleviä merimiehiä, kuivalla kulkemiseen huonosti sopivilla jaloillaan, eikä saa lepoa, jos se jätetään yksin. Valitettavasti elävät nämä eläimet vaan muutamia viikkoja vankeudessa.

Keskiajalla kerrottiin monta ihmeellistä juttua mursuista. Niin sanottiin sen m. m. tavallisesti makaavan sillä lailla, että se suurista torahampaistaan riippui rantakallioissa. Erämiehet lähestyvät silloin ver-eel-lään, leikkaavat palan sen nahasta ja kiinnittävät jonkun köyden toisen pään loveen ja sitovat toisen pään paaluun tahi vuoren sisään lyötyyn rautarenkaasen. Sitten heittävät he kivillä eläintä päähän, josta se vihdoin

herää ja, koettaessaan päästä irti, jättää nahkansa. Itse kuolee eläin pian sen jälkeen tahi heitetään puolikuolleena rannalle.

Muut Novaja Semlalla elävät pyyntieläimet ovat *partahylje* (*Phoca barbata*), *Grönlannin hylje* (*Phoca groenlandia*), *kiehkuraishylje* eli *norppa* (*Phoca hispida*) ja *maitovalas* (*Delphinapterus leucas*).

Phoca barbata.

Vega ja Lena jäälauttaan kiinnitettyinä.

Novaja Semlalta Jeniseille.

Elok. 4 p. aamulla nostivat kaikki laivat jälleen ankkurinsa ja tuo pieni laivasto mennä höyrysi Waigatsch-salmen eli Jugor Scharin kautta Kaarian merelle eli Kara-merelle.

Novaja Semlan eteläosa tulee kesällä aivan jäättömäksi, mutta 73 leveys-asteen pohjoispuolella alkavat jäätiköt. Matala tasankomaa muuttuu samalla vuoriseksi ja purjehtija näkee kaukaa hajan hajan yksinäisiä vuorenkukkuloita, joiden välistä jääjoukot loistavat; itse kukkulat ovat kesällä jäättöniä. Mutta vasta kauvempänä pohjoisessa alkavat varsinaiset jääkentät, jotka lopuksi muodostavat tiviin sisämaanjään, joka mahtavalla jääpeitteellään-tasoittaa vuoret ja laaksot ja muuttaa sisämaan jääerämaaksi. Tämän jääerämaan halkaisee kesällä kuohuvat virrat, jotka tavallisesti laskevat jääkenttään muodostuneeseen järveen, joka laskee vetensä jään alitse useita tuhansia jalkoja korkean rotkoholvin kautta läpinäkyvää jäätä. Toisin paikoin näkee virran, joka pauhaavalla melulla syöksee johonkin koloon, ruiskuttaakseen jälleen vähän matkaa kauvempänä ylös

korkean putouksen jostakin jäänhalkeamasta. Silloin tällöin kuulee melun, niinkuin kanuunanlaukauksen jään sisästä. Se on uusi jäätikköloiro, joka on muodostunut, tahi, jos ollaan likellä rantaa, jäälohkare, joka on syösty mereen. Sillä vuorien väliin likistynyt jää pusertuu eteenpäin laakso-urien kautta mertä kohti ja muodostaa silloin usein oikeita jääkoskia, joissa mahtava jääpeite, musertuneena ja palottuna, verrattain nopeasti kierii alaspäin, jos laaksoura on jyrkästi vieru, sinkahuttaen korkealle suuria kallionlohkareita ja työntäen mereen oikeita jäävuoria. Jos laaksoura on leveä ja tasainen, kulkee jäävirta hitaammin ja seisahtuu korkeana jääseinänä rannalle, josta silloin tällöin suuria jääkappaleita irtaantuu; mutta jos laakson vierinä on vaan vähäinen, sulaa jääreuna hitaasti ja näky-mättömästi pois. Kun Novaja Semlan sisämaanjäätä kumminkin alaltaan on verrattain vähäinen, ei siellä irtaannu mitään erittäin suuria jäävuoria, jonka vuoksi niitä ei tapaa Kaarian merelläkään.

Kuitenkin on eräs tunnettu saksalainen tutkija antanut Kara-merelle nimen „jääkellari“, koska merenvirrat eivät voi kesällä viedä pois jääpeitettä, joka talvella tulee äärettömän paksuksi, vaan se kokoontuu Novaja Semlaa vasten, jossa se kesän alussa sulkee ne kolme salmea, jotka johtavat Kara-mereen. Sen vuoksi luultiin, että Kaarian meri koko kesän on jäätä täynnä, mutta Nordenskiöldin keksintöjen kautta, hänen edellisellä matkallaan sinne, tiedetään nyt, ett'ei asian laita ole niin tukala, vaan että jää suuremmaksi osaksi sulaa, ja että tätä mertä sen vuoksi kesällä voi aivan hyvästi käyttää merikulkuun.

Matka kului suotuisimmassa säässä ja aivan jäättömällä merellä aina elokuun 3 p. iltaan asti, jolloin ohut ajojää tuli vastaan, ja sumu, joka kuitenkin ajoittain harveni. 4 p. tuli vesi keltaisenharmaan saven väri-iseksi ja oli niin suolatointa, että sitä voitiin juoda. Oli tultu Obin ja Jenisein virtapiiriin. Elok. 6 p. näkyi vihdoin laivojen määräpaikka, „Dicksonin satama“ Jenisein suussa, jossa tuo pieni laivasto ehjänä laski ankurinsa.

Seutu Dicksonin sataman luona on aivan asumatointa, vaikka siellä ennen on ollut joukko asuinhuoneita pitkin virran ja meren rantaa. Ne on jo aikoja sitte jätetty, etupäässä sen vuoksi että jahti on vähennyt, mutta myös sen vuoksi että elämäntarpeet aikojen kuluessa ovat enentyneet, niin ett'ei kansa enää ole viihtynyt siellä.

Pohjan perän retkeläiset pääse

5 sulan meren reunalle.

Nämä rakennukset, — eli simovit, niinkuin niitä kutsutaan — Jenisein suulla, olivat Euroopan kansojen pohjoisimmat asuinsijat. Alastoman tunturin juurella, alituisten lumimyrskyjen alaisina talvella ja paksujen sumujen peittäminä sikäläisen lyhyen kesän aikana, oli niillä luultavasti vähä riemuja ja mukavuutta tarjottavana asukkailleen.

Kappaleen matkaa etelämpänä, mutta sentään kaukana metsärajan pohjoispuolella, on kuitenkin sangen hyvästi voipia talonpoikia, jotka asuvat suurissa, useita rakennuksia ja huoneita sisältävissä simovissa, joissa jonkunlainen ylellisyys vallitsee. Siellä kävellään turkiksista tehtyjen mattojen päällä, ikkunat ovat ehjiä, pyhäinkuvat ovat peitetyt kulta- ja hopealevyillä, seinillä on peiliä ja runsaasti koreasti maalattuja Venäjän keisarien ja kenraalien vaskipaino-kuvia. Tämä varallisuus saadaan kaupanteolla kotoasukkaiden kanssa, jotka paimentavat laumojansa tunturilla.

Talvi on Jenisein suulla hyvin kylmä. Sen on kumminkin kerran kestänyt eräs suomalainen, perämies Nummelin, joka muutamien matruusien kanssa v. 1876 oli talven yli eräällä Jenisein saarella, 70° 48' pohjoisella leveydellä, eräässä huoneessa, jota siellä oli käytetty kesäkalastukseen, asuttuansa ensin jonkun aikaa talvikortteeriin pannussa laivassa, jonka kapteeni muun laivaväen kanssa oli palannut Jeniseiskiin talveksi. Lokak. 5 p. muutti miehistö talviasuntoonsa ja lokakuun lopusta marraskuun loppuun näytti lämpömittari 30—40 astetta kylmää, samaten jälleen uuden vuoden jälkeen. Marrask. 21 p. ilmestyi aurinko viimeisen kerran eikä näkynyt uudestaan ennenkuin tammik. 19 p. Heti joulun jälkeen alkoi kerpukki ilmestyä ja vei kolme Nummelinin laivatoveria; neljäs ja viimeinen upposi. Onneksi oli hän toki hankkinut itselleen muutamia lisämiehiä likeisimmiltä asutuilta seuduilta.

Kesäkuun keskipaikoilla alkoi jää liikkua ja virta paisui niin korkealle, että oli pakko paeta asuinhuoneen katolle, johon vähä ruokavaroja ja polttopuita, sekä kaksi koiraa oli turvaan saatu. Siellä oltiin seitsemän vuorokautta alituiseissa hengenvaarassa. Katto oli vaan niukan puoli kyynärää veden yläpuolella ja ohikulkevat jääkappaleet uhkasivat joka hetki viedä sen mukanaan, niin että niitä yöt päivät täytyi pitää varalta ja poissa huoneesta pitkillä saikoilla. Kattoon sidottu pieni vene olisi ollut, onnettomuuden sattuessa, heidän viimeinen turvapaikkansa.

Koko seutu oli vettä tulvillaan. Muuttolinnuillakaan ei ollut pitkiin matkoihin mitään kuivaa paikkaa levätä, ja sattui, että väsyneitä riekkoja laskeutui miesten pään päälle, niin vieläpä koirienkin päälle katolla. Kesäk. 23 p. alkoi vesi aleta, ja miehet voivat jälleen muuttaa veden autioksi tekemään huoneesen.

Jeniseiltä Lenan suulle.

Elokuun 10 p. kevensi Vega ja Lena jälleen ankkurinsa jatkaakseen matkaansa. Ilma oli lämmin, jäitä ei näkynyt yhtään, ja raikkaan kaakkoistuulen puhaltaessa voi Vega kulkea sekä höyryllä että täysillä purjeilla. Pian tuli ilma kuitenkin sumuiseksi ja siellä täällä kulkuväylällä näkyi kallioita, joita ei oltu otettu merikartalle, jonka vuoksi täytyi ohjata eteenpäin suurimmalla varovaisuudella. Lisääntyvän sumun tähden oli laivojen sitte pakko aina yksin kuuroin pysähtyä, milloin ankkurissa, milloin jäälohkareesen kiinnitettyinä. Matka kävi sen vuoksi hyvin vitkalisesti. Usein oli sumu niin paksu, että laivat eivät voineet nähdä toinen toistansa, jonka vuoksi täytyi antaa merkkiä vihellyspiipulla. Ensi kerran maailman luomisen jälkeen kuului silloin vihellyspiipun kimeä ääni näillä hiljaisilla seuduilla, joilla ei laiva koskaan ennen ollut käynyt.

Elokuun 19 p. näkyi vihdoin tumma, jäätöin niemi pilkahtavan sumusta. Se oli Aasian pohjoisin huippu, Kap Tscheljuskin, jonka luona matkue laski ankkurinsa klo 6 i. p.

Nordenskiöld oli nyt saavuttanut suuren, vuosisatoja tavoitellun päämaalin. Ensi kertaa oli laiva ankkurissa vanhan maailman pohjoisimman niemen ulkopuolella. Sitä tärkeätä tapausta vietettiin lippujen nostamisella ja kanuunan laukaisemisella ja, sittekun Nordenskiöld toverinensa oli käynyt maalla ja jälleen palannut laivalle, valmistettiin Vegalla iloiset pidot, joissa maljoja juotiin tuon niin onnellisesti alotetun, vaarallisen matkan hyväksi jatkamiseksi.

Aasian pohjoishuippu muodostaa matalan, lahden kahtia jakaman niemen, jonka itäinen haara pistää koko joukon pohjoisemmaksi kuin läntinen. Laakkasivuinen vuorenharju kulkee itäiseltä niemeltä sisämaahan päin, eteläistä suuntaa, ja näyttää pian kohoovan 900 jalkaa korkeaksi.

Vega ja Lena Kap Tscheljuskinin luona.

Vaan vuoren syrjillä ja syvissä, lumipurojen uurtamissa ouruissa ja notkoissa tasangolla näkyi suuria valkoisia lumikenttiä, ja samaten näkyi vähä jäätä merenrannalla. Mutta muuten oli maisema harmaata ja yksitoikkoista, ilman sitä erinomaista majesteetillista kauneutta, joka on peräpohjolan maisemille ominainen.

Kun laivat saapuivat Kap Tscheljuskinille, otti niitä vastaan iso jääkarhu, jonka jo ennen ankkurien laskemista nähtiin kävelevän edestakaisin rannalla, silloin tällöin katsahtaen ulos merelle päin, ikäänkuin tiedustellakseen, ketä merkillisiä vieraita nyt ensi kerran oli tullut hänen valtakuntaansa. Mutta kanuunanlaukaus pelotti karhun pakoon, ja niin perinpohjaiseen, ett'ei se edes enää, niinkuin karhujen muuten on tapana, palannut seuraavanakaan päivänä.

Kasvullisuus siellä oli hyvin köyhä. Muutamissa harvoissa paikoissa vaan oli maa sammalista, jäkälistä, ruohoista ja saraheinästä muodostuneen peiton suojassa, mutta sekin kasvullisuus oli hyvin laiha. Muutoin tunki sieltä täältä maanhalkeemista esiin muutamia raihnaisia kukkakasvia, jäkäliä ja sammaleita.

Kaikki joet olivat silloin kuivillaan, mutta laveat ja syvät virranuomat näyttivät, että siellä lumen sulamis-aikana runsaasti vettä virtaa. Lumipurojen lorina ja lintujen kirkuna tekevät silloin varmaan vaihtelevammaksi sen autiouden ja hiljaisuuden, joka nyt levisi tasangon paljaitten, melkein kaikkea kasvullisuutta vailla olevain savikkojen yli. Mitään jälkiä ihmisistä ei missään voitu huomata. Vanhan naparetkelijän tavan mukaan antoi Nordenskiöld sinne rakentaa kiviöykkiön käyntinsä muistoksi.

Sieltä suunnitti Nordenskiöld kulkunsa suoraan itään päin Uuden-siperian saaria kohti, nähdäkseen eikö sitä tietä voisi tavata maata. Pari päivää kuljettiin höyryllä eteenpäin esteettömästi hajanaisen ajojään läpi; muutamia hyvin suuria jäälauttoja nähtiin myös, mut ei yhtään jäävuoria. Ilma oli sumuinen, ja sekä sumu että jää lisääntyi aina enemmän, niin että vihdoin ainoastaan vaivaloisesti voitiin tunkeutua eteenpäin. Monta kertaa täytyi laivan maata suurien jääkenttien luona ja odotella sumua hiukan hälveneväksi. Sellainen onnen kaupalla purjehtiminen oli kuitenkin hyvin vaarallista, sillä laiva voi milloin hyvänsä töytätä jäätä vasten tahi likistyä jääkentän sisään pääsemättä mitenkään ulos jälleen. Silloin päätettiin pyrkiä jäästä ulos avovedelle likinnä rantaa, ja kun se ei onnis-

tunut, vaan jää tuli aina tiuhemmaksi, oli pakko kääntyä takaisin pitkä matka samaa tietä, jota oli tultukkin.

Kun Vega oli päässyt jäistä, ohjattiin kulku maata kohti, ja sitte jatkettiin matkaa noin penikulman päässä rannasta, usein aivan jäätöntä merta, aina Preobraschenien saarelle asti, jossa ankkuri laskettiin. Saari oli lumetoin ja peittynyt ruohonsekaiseen sammalvaippaan. Siellä tavattiin taas pohjoinen eläinmaailma koko rikkaudessaan. Saaren kohtisuoran rantueen ulkonemat olivat lukemattomien pohjankiislojen ja kolmivarpaisten lokkien hautomipaikkoina, äärimmäisillä rantasärkillä juoskenteli kahlaajia edestakaisin ja etsi vilkkaasti huutaen ruokaansa, ylimmäisillä kallion-ulkonemilla hautoi joukko isojalokkia ja alangon rinteillä näkyi valkea tunturipöllö väijymässä saalistansa, hiljaa ja liikkumatoimna tunti-kausittain, mutta niinkuin tavallisesti, valppaana ja arkana, niin että erämies vaan vaivaloisesti voi lähestyä pyssynkannon päähän. Rantaliuskalla vuoren alla nähtiin kaksi jääkarhua ja meressä isonlainen joukko hylkeitä ja kauvempana oli purjehdittu mursujoukkojen ohi. Tällä saarella, joka on koko joukon etelämpänä kuin Kap Tscheljuskin, on kasvullisuuskin paljoa rikkaampi, johon myös on suurena apuna siellä mereen laskeutuvan Chatangavirran kesällä lämmin vesi.

Elok. 27 p. oli päästy Lenavirran suun läheisyyteen, ja siellä erosi Nordenskiöld Vegalla höyrylaivasta Lena, joka jatkoi matkaansa määräpaikkaan, Lenan suulle ja Jakutskin kaupunkiin. Hyvästijätöksi toverille laskettiin? Vegalta muutamia rakettia, ja sen jälkeen mennä höyrysisivät laivat kumpikin omalle suunnalleen, Vega itäänpäin, uusia vaaroja ja uusia löytöjä kohti, laivanpohjan siihen asti aina kyntämätöntä merta.

Tschuktschilaisia veneitä.

Lenan suulta talvikortteeriin.

Ilma oli tyyni, mutta enimmäkseen pilvinen, ja lämpömittari näytti + 4 astetta. Matka kävi alussa rivakasti eteenpäin Uudensiperian saaria kohti, mutta sittekun länteisimmät niistä olivat tulleet näkyviin, tuli vesi niin matalaksi ja jääsohjoa ilmeslyi, niin että välttämättä täytyi hiljentää vauhtia. Nordenskiöldin aikomus oli laskea siellä ankkuri ja tutkia maata, mutta pelko että myrsky voisi nousta, jolloinka Vegan tila matalassa väylässä olisi voinut tulla hyvin vaaralliseksi, tahi että kokoontunut ajojää äkkiä tulleen pakkasen kautta jäätyisi ja estäisi kaiken edemmä tunkeumisen, pakoitti hänen jatkamaan matkaa ilman mitään seisahtumista.

Syysk. 3 p. näkyi Karhusaaret. Silloin satoi lunta, niin että laivan kansi ja saaret olivat valkean lumivaipan peitossa.

Tähän asti ei Vega ollut matkallaan, kun pysyttiin likellä rantaa, tavannut mitään muita ajojääkenttiä, kuin semmoisia, jotka muodostuivat vedensyömistä, melkein jääsohjoksi muuttuneista jääkappaleista. Ei yhtään jäävuorta ollut näkynyt. Mutta nyt alkoi jää tulla paksummaksi ja Karhusaarien itäpuolella oli paksua merenjäätä jotenkin tiheissä joukoissa ajelehtinut rantaa kohti. Pitkin rantaa oli kuitenkin vielä avonainen jäätöin ura.

Karhusaarien ohi kuljettua, asetettiin suunta suoraan Kap Schelagskoita kohti, jolloin Vega jätti selvän uran rannan likellä ja kulki eteenpäin ajojättien läpi. Mutta samalla kun pohjoistuuli alkoi puhaltaa, aleni lämpö määrä jäätympisteeseen alipuolelle, vesi jääkappalten välillä peittyi jotenkin paksuun jääkuoreen ja ajojättit tihenevät aina enemmän ja enemmän. Silloin tuli mahdottomaksi jatkaa otettua suuntaa, ja Vegan täytyi kääntyä maalle päin, siihen noin penikulman levyiseen selvään uraan. Lämpö määrä, joka ulapalla jäiden keskellä oli -3 , nousi täällä $+4$ asti ja veden lämpö kohosi $-1,2$ asteesta $3,5$ asti, jonka ohessa suolaisuus oli puolta vähempi. Siitä voitiin päätätä, että oli tultu Kolymavirran uraan.

Karhusaaret, jotka ovat tämän virran suun ulkopuolella, ovat muodoltaan omituiset. Vuoret, joita saaret ovat, ovat näet vuosisatojen kuluessa rapautuneet rikki, jättäen sinne tänne ikäänkuin korkeita pilareita ja torneja, sekä rauniojoukkoja ja -riviä, jotka ovat särkyneitten muurien ja huoneitten näköisiä. Mereltä katsoen näyttävät nämä muodostukset suurensuuren kaupungin raunioilta, joka kaupunki kerta on ollut vahvojen muurien ympäröimä ja täynnä temppeliä ja loistavia rakennuksia.

Matka alkoi nyt käydä aina hitaammin ja hitaammin. Puoliyön aikana oli aurinko jo hyvin syvällä taivaanrannan alipuolella ja yöt olivat tulleet niin pimeiksi, että Vegan siihen aikaan vuorokautta täytyi pysyä asemillaan useita tunteja, kiinnitettynä johonkin suurempaan pohjajäähän. Sitä paitse vallitsi usein päivillä paksu sumu, joka pakotti kulkemaan eteenpäin suurella varovaisuudella, tuolla tuntemattomalla kulkuväylällä. Purjehtiminen pitkin Aasian pohjoisrantaa alkoi myöskin tulla jotenkin yksitoikkoiseksi, sillä innokkainkin naparetkeilijä voi pitemmän päälle kylästyä jäähän, pelkkään jäähän, matalikkoon ja sumuun, ilman mitään vaihtelua. Myöskään ei oltu sitte Jugor Scharista lähdettyä, s. o. koko kuukauden purjehtimis-ajalla, nähty yhtään ihmisiä tahi ihmis-asuntoja, paitse yhtä vanhaa asumatointa tupaa erällä autiolla rantasarokkällä.

Nyt tapahtui kuitenkin mieluisa vaihetus. Syysk. 6 p. huomattiin kappaleen matkaa Kap Schelagskoin ulkopuolella kaksi venettä, täynnä väkeä. Kaikki miehet Vegalla — paitse kokki, jota ei mikään tapaus voinut viekoitella jättämään patoja ja paistinpannuja ja joka purjehti Aasian ja Euroopan ympäri kenties ainoatakaan kertaa käymättä maalla — juokisivat ylös kannelle. Veneet olivat nahkaisia, laitetut samalla lailla kuin

eskimojenkin veneet, ja ne olivat täynnä nauravia ja haastelevia kotoasukkaita, miehiä, vaimoja ja lapsia, jotka huudoilla ja viittauksilla antoivat ilmi, että he tahtoivat tulla laivalle. Kone seisotettiin silloin, veneet laskevat laivan luo, ja joukko nahkoihin puettuja, avopäisiä olentoja kapusi ylös reilingin yli, tavalla, joka selvästi osotti, että he olivat nähneet laivoja ennen. Vilkas keskustelu alkoi, mutta pian huomattiin, ett'ei kukaan veneitten tahi laivan väestä osannut mitään kieltä, jota molemmin puolin olisi ymmärretty. Mutta asia autettiin merkeillä ja viittauksilla, niin hyvin kuin voitiin. Pakina ei estynyt siitä, ja suuri ilo pääsi pian vallalle, varsinkin sitte, kun oli jaettu muutamia lahjoja, pääasiallisesti tupakkia ja muutamia liitupiippuja. Ne ihmiset olivat tshuktschia. Eräs poika heistä osasi lukea kymmeneen asti engelskaksi, joka näyttää että he olivat seurustelleet amerikkalaisten valaskalanpyytäjien kanssa.

Moni tshuktschi oli kookas ja kaunisvartaloine mies. He olivat puettut ruumiinmukaisiin nahkahousuihin ja peurannahkaisiin peskiin. Pää oli paljaana, tukka kokonaan pois leikattu, paitse kapeata reunustaa edessä, joka oli kammattu alas otsalle. Muutamilla oli nahkalakki pistettynä taakse vyöhön, mutta he näyttivät pitävän ilmaa liika lämpimänä, käyttääkseen päähinettä. Naisten ihoon oli piirrelty mustia tahi mustansinisiä viivoja otsaan ja nenään, sekä muutamia koreuksia poskille. Kasvojenmuoto ei tuntunut niin vastenmieliseltä kuin samojeedien ja eskimojen; he olivat myös, verraten samojeedihin, jotenkin puhtaita ja heillä oli kaunis, melkein vaaleanpunainen iho. Pari miestä oli aivan valkeanveristä. Luultavasti olivat he sotavankina tahi pakolaisina tshuktschien sekaan elämään joutuneitten ryssien jälkeläisiä.

Tshuktschit näyttivät olevan erittäin tyytyväisiä tapaamiseen ja saamiinsa lahjoihin. Ne olivat lehtitupakkinippuja, liitupiippuja joita jokainen sai niin paljo, kuin voi pitää sormiensa välissä, koristuksia ja vanhoja vaatteita, joita löytöretkeilijät ja miehistö oli levitellyt ympärilleen anteliaalla kädellä. Oltiin näet vakuutettuja, että Vega muutamassa päivässä tulisi kulkuväylälle, jossa talvivaatteet olisivat aivan tarpeettomia.

Kun kotoasukkaat olivat lähteneet veneinensä, kulki Vega edemmä pitkin rantaa. Yöksi rnvettiin olemaan suuren jäälautan luona. Mutta aamusella huomattiin taas oltavan niin jään ja sumun keskellä, että oli mahdolloin kulkea edemmä. Kun sumu harveni hiukan, niin että laivan

voi erottaa maalta, tuli jälleen vierailemaan kotoasukkaita, joita tälläkin kertaa pidettiin paraimman jälkeen hyvänä. He kutsuivat selvillä merkeillä matkustajia nousemaan maalle ja käymään heidän teltoissaan. Kun kaikissa tapauksissa oli mahdollin vielä jatkaa matkaa, totteli Nordenskiöld kutsumusta, panetti veneen vesille ja meni useimman toverinsa kanssa maalle.

Ranta on sillä paikalla hiekkavallia, joka kulkee meren ja erään syvemmän laguunin eli suolattoman järven välillä. Sisempänä kohosi maa vähitellen paljaksi, lumettomiksi tahi viime päivien lumisateen jälkeen

Tschuktschilainen telta.

ohuella lumipöperöllä peitetyiksi vuorenharjuiksi. Tschuktschien kylät rakennetaan tavallisesti semmoisille rantavalleille. Asuntoina on tilavat nahkateltat, joiden sisällä on lämpyisten, hyvästi valmistettujen peuranahkojen ympäröimä laatikonmuotoinen makuukammio, jota valaisee ja lämmittää raanilamput. Siellä makaa perhe kesällä, ja siellä oleskelee se enimmäkseen koko päivän talvella. Sitä paitse poltetaan ulkoteltan keskellä puitakin, jota varten avataan reikä taitteisen telttakaton harjalla.

Nordenskiöld ja hänen toverinsa otettiin hyvin ystävällisesti vastaan ja heille tarjottiin mitä talossa oli. Sillä kertaa oli ruokaa runsaasti saatavana. Yhdessä teltassa keitettiin peuranlihaa suuressa rautapadassa ja

erään toisen ulkopuolella palottiin parast'aikaa ja otettiin sisuksia ulos kahdesta vasta ammutusta tahi teurastetusta peurasta. Kolmannen teltan luona hääri eukko, ottaen peurojen pötsistä ruohonpäisen, spenaatimaisen sisällyksen ja valaen sen hylkeennahkasäkkiin, säilytettäväksi ruoaksi talvella. Hän käytti käsiänsä kousikkana ja paljaat käsivarret olivat korkealle ruohonpäiseksi värjäytyt tuosta ei juuri maittavasta spenaatista. Toisia nahkasäkkiä, täynnä raania, oli rinnakkain teltan seinillä.

Kaikissa teltoissa oli palottuja hylkeitä, todistuksena että hylkeensaanti viime päivinä oli ollut runsas. Erään teltan luona oli kaksi tuoretta mursunpäätä suurine kauniine torahampainensa. Nordenskiöld tahtoi ostaa ne päät, mutta tshuktschit eivät suostuneet siihen, sillä he pitävät uskontonsa mukaan mursunpäitä jonkunlaisessa kunniaassa. Seuraavana päivänä tarjottiin kuitenkin torahampaat myytäväksi. Myös tarjosivat tshuktschit raania kaupaksi, ja näyttivät hyvin kummastelevan, ett'ei matkustajat tahtoneet vaihettaa sitä itselleen muutamata erää.

Lapsia näkyi joukoittain, raittiita ja tuoreita. Sisäteltassa kävelivät suuremmat lapset melkein alastomina ja juoksivat ilman kenkiä tahi muita vaatteita telttojen väliä, routaista maata. Pienempiä lapsia kanniskeli niin hyvin miehet kuin vaimotkin hartioillaan ja ne olivat silloin niin pyntätyitä, että ne näyttivät nahkapallilta. Lapsia kohdeltiin mitä suurimmalla ystävyydellä, eikä koskaan kuullut vanhempien sanovan niille pahaa sanaa.

Seuraavana aamuna koetti Nordenskiöld kulkea edemmä, mutta hänen täytyi sunun vuoksi pysähtyä erään pohjajään luo, joka oli tullut likelle maata. Siellä täydyttiin viipyä kokonainen vuorokausi, joka aika käytettiin maan tutkimisiin. Yhtään telttaa ei tavattu läheisyydessä, mutta monissa paikoin rannalla nähtiin jälkiä vanhoista telttapaikoista sekä särjettyjä talonkaluja ja hylkeen, peuran ja mursun luita.

Ensi kertaa silloin mikään laiva laski sille rannalle, ja sanoma tästä, kotoasukkaille niin merkillisestä tapauksesta oli levinnyt lavealti ympäri. Vaikk'ei yhtään telttaa ollut läheisyydessä, sai Vega sen vuoksi ottaa vastaan useita kyläilemisiä. Nordenskiöld käytti niitä, ostaakseen vaatteita ja kaluja, jotka olivat tshuktschien elintavalle omituisia. Mutta kauppa oli sillä kertaa hyvin vaikeata, sillä Nordenskiöldillä oli puute vaihtotavarasta, ja rahoja voi siellä vähän käyttää. Tshuktschit pitivät 25 ruplan seteliä vähemmän-arvoisena kuin koreata saippuan päällystä, ja kulta- tahi hopea-

rahaa vähemmän-arvoisena kuin tinanappia. Yhden ja toisen 50 äyrin kappaleen saatiin tshuktschit kuitenkin ottamaan, mutta vasta sitte, kun niihin oli tehty reikä, että niitä voi käyttää korvarenkaina. Joukon hopearahoja, joissa oli kuningas Oskar toisen kuva, jakeli Nordenskiöld sitä paitse sekä siellä että edellisellä paikalla lahjaksi, jättääkseen ohjausta heidän matkansa jälkien löytämiseksi, jos joku onnettomuus kohtaisi laivaa ja retkikuntaa.

Innokkaimmin haluttuja tavaroita olivat karkeat silmäneulat ja parsinneulat, padat, suuret veitset, kirveet, sahat, navarit ja muut rautakalut, liina- ja villapaidat, mieluisimmin hyvin koreaksi värjätyt, kaulahuivit, tupakki ja sokuri, sekä ennen kaikkia palöviina, jota kaikki villit kansat erittäin ahneesti ottavat. Kuitenkin oli tshuktschienkin joukossa ymmärtäväisiä, jotka eivät koskaan maistaneet tippaakaan tuota tulista ja petollista myrkkyä, vaan ylenkatseellisella liikkeellä hylkäsivät tarjotun lasin.

Tshuktschit ovat yleensä älykkäitä ja aprikoivia kauppamiehiä ja pitävät tarkasti huolen omasta edustaan. Sen he ovat vähitellen oppineet vaihtokaupan kautta, jota he välittävät Amerikan ja Siperian välillä. Napa-Amerikan etäisimmässä kauppapaikassa sanottiin vielä muutamia vuosia sitte majavamahasta maksetun vaan yhden tupakkilehden, ja kun venäläiset ensin tulivat Kamtschatkaan, saivat he kahdeksan sopelinnahkaa veitsellä ja kahdeksantoista kirveellä, ja sentään nauroivat kamtschatkalaiset herkkäuskoisia muukalaisia, jotka niin helposti antoivat itsensä pettää. Tätä nykyä on asianlaita kuitenkin toinen.

Syysk. 10 p:vää vasten yöllä peittyi meri jotenkin paksuun, uuteen jääkuoreen, mutta sen mursivat jälleen laivan läheisyydessä ajelehtivat vanhat jääkappaleet. Itse ajojääkin oli vähä hajaantunut ja Nordenskiöld antoi sen vuoksi panna laivan liikkeeseen, jatkaaksensa matkaa. Pian sulki tien kuitenkin nauha vanhaa jäätä, jota yö kylmä oli niin vahvistanut, että vasta parin tunnin työn jälkeen kirveillä ja tuurilla voitiin raivata ura sen läpi. Sitte tuli jälleen jotenkin selvää vettä, mutta sen sijaan kohtasi paksu sumu, niin että jälleen täytyi seisahtua pohjajään luo seuraavaksi päiväksi, jolloin matkaa taas voitiin jatkaa iltaan asti, jolloin jälleen seisahduttiin jäälohkareen luo.

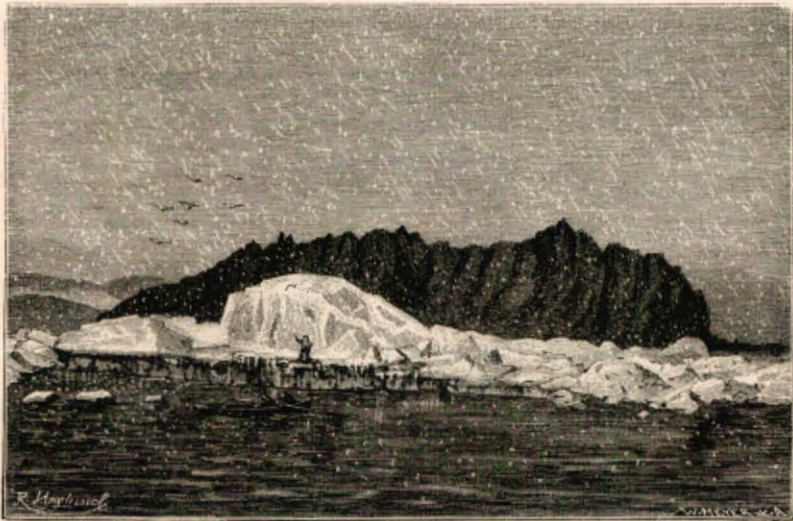
Seuraavana päivänä, syysk. 12, kun jo oli tultu hyvän matkaa ohi Irkaijin eli Nordkapin, tuli niin paksu jää vastaan, ett'ei ollut mahdol-

Onkivia tshuktschia.

lista tunkeutua edemmä. Täytyi sen vuoksi palata ja töin tuskin voi Vega päästä likelle maata tiuhassa olevien jääjoukkojen läpi. Laiva laski vihdoin ankkurin pienessä, pohjoiseen päin, kahden ulospistävän vuoriniemen välissä olevassa mutkassa. Siellä oli sitte pakko viipyä aina syysk. 18 p. asti, odotellen paremmuutta jääsuhteissa.

Niemellä, joka yhdistää Irkaiijn mannermaahan, oli 16-telttainen kylä, sekä jäännöksiä kansasta, joka oli asunut siellä ennen tshuktschia, mutta jonka kerrotaan sotien johdosta muuttaneen vähä pohjoisemmassa Jää-

Irkaiij.

merä olevaan, vielä tuntemattomaan maahan. Huoneet näyttivät ainakin osaksi olleen valaanluista rakettuja ja puoleksi kaivettuja maan sisään. Kaivettaessa löydettiin kivisiä ja luisia kaluja, niinkuin kivi kirveitä, nuolenkärkiä, lusikoita j. m. Osan vanhoja rakennuksia olivat tshuktschit laitaneet raanikellareiksi. Tshuktschit näyttivät epäluulolla katselevan kaivamista, peljäten näiden raaniloitten ryöstämistä. Mutta he kummastuivat suuresti nähdessään muukalaisten jättävän nämä heidän silmissään verrattomat aarteet ja sen sijaan etsivän vanhoja luunpalasia ja kiviliuskoja.

Matkustajien ja kylän-asukkaiden väli tuli pian hyvin ystävälliseksi. Eräs lihavanlainen tshuktschi, soreavartinen, kookas ja kaunis, luultiin kylän päälliköksi, ja ystävyiden vahvistamiseksi kestitettiin häntä laivalla useita kertoja paraimman jälkeen, jota paitse hän sai pienempiä lahjoja. Hän näyttikin olevansa hyvin heikko kohteliaisuuksille ja koristuksille ja käveli, kiitos lahjojen ja vaihtokaupan, peskin päälle vedetyssä punaisessa villapaidassa, kummassakin korvassa kullatut kellonvitjat, joiden alipäissä riippui kymmenen-äyrinkappale. Jo Vegan saapuessa oli hän toisia tshuktschia paremmin puettu ja hänen telttansa oli tilavampi ja siellä oli kaksi makuusijaa, yksi hänen kummallekin vaimolleen. Mutta pian havaittiin, ett'ei tämä tshuktschilais-keikari ollutkaan mikään päällikkö ja ett'ei minkäänlaista hallitusta löytynytäkään tässä, yhtä vähän kuin muissakaan tshuktschilais-kylissä.

Lapsia, raittiita ja tuoreita, oli täälläkin joukoittain, ja kotoasukkaat niitä hellien kohtelivat. Hyvä sana niille valmisti kyllä ystävällisen vastaanoton teltassa. Naisia kohdeltiin miesten vertaisina, ja mies kysyi aina neuvoa vaimolta, tärkeämpätä pyyntiä päätettäessä. Miehen vaihtamalla hankkimat kapineet jätettiin heti vaimon huostaan. Toisilla lapsilla oli kaulassa pienillä kiinalaisilla ja amerikkalaisilla rahoilla koristettuja helminauhoja. Ei kukaan osannut sanaakaan venettä koko kylässä, mutta sielläkin osasi eräs nuorukainen lukea 10:een engelskaksi. Joka teltassa näki peuranmahoja sisuksineen, tahi säkkiä täynnä muuta apetta. Muuttamat nuoret immet paloivat eräässä teltassa samana päivänä jään alta paulalla pyydettyä hyljettä. Heitä ympäröi silloin joukko tenavia, jotka aina välistä mielihyvikseen saivat verisiä lihaviipaleita.

Levotoinna pitkästä viipymisestä siellä, teki Nordenskiöld matkan eräälle ankkuripaikan likellä olevalle vuorelle. Sieltä oli laeva näkyala yli meren. Se oli ylt'yleensä yhteen likistyneen ajojään peitossa. Vaan lähinnä maata näkyi avonainen vesiura, jonka kuitenkin useissa paikoin jäänauha arveluttavalla tavalla katkaisi.

Vielä syysk. 18 p. oli jään asema aivan muuttumatoinna, mutta nyt ei sopinut viipyä kauvemmin, jos tahtoi välttää talveumista. Ankkuri nostettiin sen vuoksi, ja Vega kulki edemmä, mutta niin matalata vettä, että laiva usein oli vaan kolme neljä korttelia pohjasta irti. Kaksi penikulmaa kuljettua tuli vastaan jäänauha, jonka läpi vaan vaivaloisesti voi

päästä, kiitos Vegan vahvan keulalaidan, joka voi kestää jotenkin ankaria sysäyksiä. Kerran ajoi laiva kiinni pohjajäähän; vesi oli alenemaan päin ja vasta seuraavana aamuna pääsi laiva irti, kun iso osa pohjajäätä, jonka juurelle Vega oli ajanut, oli hakattu pois kirveillä ja tuurilla. Koetettiin muutama kerta rikkoa jäätä ruudillakin, mutta se ei onnistunut. Seuraavanakaan päivänä ei päästy pitkältä. Mutta ilma tuli silloin suojaisemmaksi ja sateiseksi, josta voi päätätä että suuria aloja selvää vettä oli matkustajien etupuolella. 22 p. teki Nordenskiöld ja kapteini Palander retken pikkuhöyryllä, luodatakseen vettä. Heidän onnistui pian löytää kylliksi syvän, jotenkin jäättömän uran, ja 23 p. voi Vega siis jälleen jatkaa matkaansa, hyvin tiheässä ajojäässä ja usein niin likeltä maata, että oli vaan muutamia tuumia vettä laivan emäpuun alla. Matka edistyi niin, joskus hyvin vaivaloisesti. Sää oli hiljainen ja kaunis, mutta kylmä, ja uutta jäätä syntyi kaikkialle ajojään väliin, missä sitä oli tiuhalta. Jäiden välissä pyöri sadoittain pikku hylkeitä, uteliaasti seuraten laivan vanavettä. Lintuja näkyi sitä vastaan vaan hyvin vähän. Silminnähtävästi olivat useimmat jo muuttaneet lähestyvän talven tieltä. Vegan toiveet tulivat aina huonommaksi, sillä kauvempana erään niemen luona nähtiin jään olevan niin likellä maata, että oli peljättävä, ett'ei selvä vesi likinnä rantaa ollut kylliksi syvä laivalle.

Jälleen lähetettiin pikkuhöyry luotaamaan ja eräs matruusi laitettiin nousemaan niemen sisällä olevalle harjulle, nähdäkseen sieltä lavealti jääsuhteita edempänä. Luotaus antoi sen mieluisan tiedon, että väylä niemen ulkopuolella oli kylliksi syvä, ja tähystäjä palasi vuorelta samaten rauhoittavalla ilmoituksella, että ohi niemen pitkin kaakkoista rantaa oli hyvin leveästi avovettä. Nordenskiöld itse oli muutamien muiden kanssa mennyt maalle tutkimaan seudun luonnonsuhteita, mikäli alkava pimeys salli. Vuorelta palaava tähystäjä kertoi, että sieltä ylähältä voi kuulla hälinää ja melua, sekä nähdä tulia teltoilta niemen toisella puolen. Nähtävästi viettivät kotoasukkaat jotakin juhlaa, ja Nordenskiöldin teki kovasti mieli mennä sinne sanomaan tshuktschille hyvästi, kun heidät nyt, niin luuli hän, ainaiseksi jättivät, purjehtiaksensa jonakin seuraavana päivänä vallan likellä olevan Beringin salmen kautta Tyyneesen mereen. Mutta osaksi oli jo ilta myöhä ja pimeä, osaksi ei vielä kylliksi tunnettu tshuktschien luonnetta, että melkein aseettomina olisi voitu mennä yöllä kyläilemään tun-

temattomille teltoille. Sen sijaan viipyi Nordenskiöld toverinensa, kun alus ei kumminkaan sinä iltana voinut nostaa ankkuria, rannalla ja antoi ajopuista laittaa aikamoisen nuotiovalkean, jonka ympärille pian kaikki kokoontuivat, iloisesti rupattaen matkan loppuosasta, merellä, jolla ei tarvinnut nähdä vaivaa kylmästä, vaan lämpimästä, ja jolla matkaa ei ainakaan estänyt jää, alituinen sumu ja tuntematon pohja. Ei kukaan heistä aavistanut silloin, että he saisivat viettää kymmenen kuukautta pitkän talven, jäätyneinä kiinni avonaiselle rannalle, melkein alituisissa lumipyryissä ja pakkasessa, jossa elohopea usein vaipui syvälle jäätympisteeseen alipuolelle.

Ilta oli ihana, taivas kirkas ja ilma niin tyyni, että nuotiovalkean liekit ja savu nousivat korkealle pilviä kohti. Sen paiste kuvastui mustaan, ohuen jääkalvon peittämään vedenpintaan pitkänä ja suorana tulitienä, joka kaukana taivaanrannalla loppui jäänauhaan, jonka epätasaisuudet pimeässä näyttivät etäisen, korkean vuorenharjun huipuilta. Ilma oli suloisenlauhkea, niinkuin suojaisen talvipäivän. Unohtumattoman ihanalta tuntui yksinäinen, majesteettillinen napayö matkamiehistä, jotka kaukana kodistansa ja sukulaisistansa ja pitkän ja aution matkan jälkeen viettivät, luulonsa mukaan, viimeistä iltaa Pohjois-Aasian mantereella, ympäri suuren, roihtien leimuuvan nuotion, johon napameri itse oli kantanut puut kaukaisilta seuduilta.

Seuraavana päivänä, syysk. 28 p., nostettiin ankkuri ja Vega rupesi mennä höyrymään eteenpäin kapeata vesiuraa jääkentän ja rannan välillä. Se tuli kuitenkin pian liika matalaksi, ja pakko oli koettaa raivata tietä ulompana olevien pohjajääkappalten ja ajojääkenttien läpi. Mutta yökylmä oli sitonut ne niin lujasti yhteen, että oli mahdotoin päästä eteenpäin. He kiinnittivät laivan sen vuoksi yhteen pohjajäähän, odottaakseen tuulen kääntymistä, jolloin aivan varmaan luultiin päästävän irti ja voitavan kulkea ne harvat penikulmat, jotka vielä olivat Beringin salmelle.

Mutta ohut, jääkappaleita yhdistävä jääpeite vahveni päivä päivältä, pysyäkseen sulamatta seuraavan kesän lämpimiin asti. Tullut oli pohjolan talvi odottamatta ja kuukautta aikaisemmin kuin tavallisesti.

Vega oli jäänyt kiinni, eikä muuta neuvoa ollut kuin valmistautua talvenpitoon siellä siperialaisen Jäämeren aution rannan luona.

Vega-miesten talvipuku.

Talvenpito.

Retkikuntaa kohdannut vastoinkäyminen, pakko talveutua, oli sitä vastenmielisempi, kun se ei olisi sattunut, jos Vega olisi tullut sille paikalle vaan muutamia päiviä aikaisemmin, ja kun, niinkuin sanottu, vaan muutamia penikulmia enää oli Beringin salmelle, ja kun vihdoin vaan puoli penikulmaa siitä paikasta, johon Vega jäi kiinni, oli rannalla avovettä vielä useita viikkoja. Kotia Eurooppaan tullessa sittemmin saatiin tietää,

että vielä samana päivänä, jolloin Vegan matka estyi, eräs amerikkalainen valaskalanpyytäjä aikaisemmalla oli ollut ankkurissa sillä paikalla.

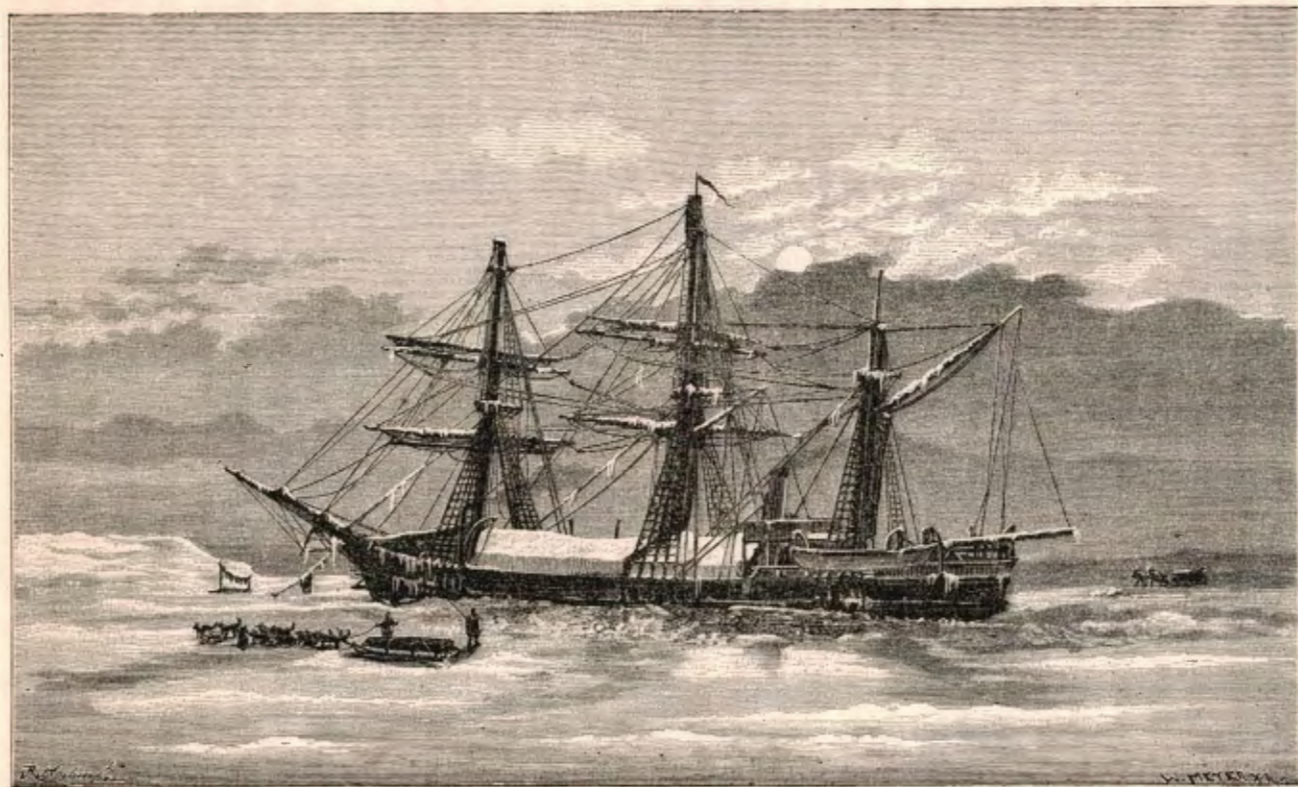
Mutta nyt oli valmistauminen talvea vastaan-ottamaan.

Aikaisemmin päivällä oli Vega ollut kiinni muutamissa pohjajäälohkareissa. Jos laiva olisi jäänyt niihin kiinni, olisi käynyt hyvin huonosti. Uusi jää ajautui näet kovissa syksymyrskyissä näiden jäälohkareiden päälle, ja ne kulkivat sen kautta paljoa likemmäksi maata. Liki kyynärän paksuinen jääpeite särkyi samassa suurella jytinällä tuhansiin kappaleihin, jotka kokoontuivat suunnattomaksi vuoreksi alla olevan pohjajään päälle. Jos laiva olisi ollut sillä paikalla, niin olisi suuret jääkappaleet sen peittäneet, se olisi työntynyt matalalle ja muşertunut jo aikaiseen talvella. Mutta kun oli turhaan koetettu päästä edemmä jääkentän läpi, kiinnitettiin laiva erään suuren, viisi sylvä syvälle tarttuneen pohjajään taakse, odottamaan sopivata tilaisuutta kulkea edemmä, ja siihen se Vega jäi olemaan talvea. Sekään paikka ei ollut lähimainkaan turvallinen eikä ainakaan niin luotettava, kuin jos alus olisi ollut hyvin suojatussa satamassa. Siinä ei ollut mitään muuta suojaa myrskyjä vastaan, kuin maahan tarttunut jääkallio. Onneksi oli vesi sillä kertaa hyvin korkealla, niin että jääkallio, veden aletessa tavalliselle tilalleen, oli lujassa ja vasta myöhään kesällä jälleen pääsi irti, kun se oli tullut keveämmäksi, sen kautta että sen veden ylipuolella oleva osa oli sulamisesta pienentynyt.

Laivan kiinnitarttuessa oli meri likinnä rantaa mennyt uuteen jäähän, niin ohueen, ett'ei se pitänyt jalkamiestä, mutta kuitenkin kyllyiksi paksuun, estääksensä venettä pääsemästä eteenpäin. Tämä jää vahveni päivä päivältä, niin että jo lokak. 3 p. tschuktschia voi tulla jalkaisin laivalle.

Läheinen maa oli merestä hitaasti nousevata, hiukan aaltomaista ja jokilaaksojen uurtamata kenttää, joka Vegan kiinni jäädessä vielä oli lumetointa. Metsästä ei näkynyt jälkeäkään, mutta ylempänä rannalla näki mataloita pajupensaita, laveita aloja täynnä harakanmarjoja ja suuria mätäitä eräänlaista koiruohoa. Niiden välissä oli kesästä jääneitä lakastuneita voikukkasia, sekä muuramia ja puolanvarsia.

Työt Vegan talvipukuun laittamiseen aloitettiin viipymättä. Lumi, joka kokoontui kannelle ja joka alussa joka päivä lakaistiin pois, sai jäädä siihen ja poljettiin kokoon paksuksi lumi- eli jääkerrokseksi, joka suuresti suojasi, kannen apuna, pakkasta vastaan. Samaten luotiin korkeita

Vega talvitilallansa.

lumikinoksia laivan sivuille. Sitte rakennettiin sahatuista jääpalasista ko-
meat jääportaat ylihangan reilingille, ja suuri telta pystytettiin komento-
sillalta keulaan. Pimeinä talvipäivinä leimusi sen teltan alla usein iloinen
sepänvalkea, jonka ympärille tschuktschit kokoontuivat, uteliaasti ihme-
tellen sitä taitavuutta, millä seppä muodosti hehkuvata rautaa. Siellä
teltan alla oli muutoin talvella vilkasta elämätä, sillä siellä otettiin vastaan
ja kestitettiin tschuktschia ja siellä arvosteltiin ja ostettiin valaanluita, puu-
palasia ja muita tavaroita, joita tschuktseheilla oli tarjona, sekä sovittiin
matkoista koiranreissä eri haaroille.

Yöllä jouluk. 15 p. vasten liikkui jää rajusti. Se oli ankarana muis-
tuksena siitä, ett'ei Vegan tila ulkona avonaisella väylällä ollut suinkaan
turvallinen, ja että voi käydä niin, että laiva mitään varoitusta saamatta
äkkiä tulisi muserretuksi. Siinä tapauksessa olisi laivaväki kyllä voinut
pelastua maalle. Mutta koska metsästämällä siellä saatiin hyvin vähä
saalista ja tschuktschit olivat erittäin varattomia, niin olisi väki kuollut
nälkään, joll'ei sen olisi onnistunut pelastaa ruokavaroja laivasta. Ollak-
sensa turvassa semmoiselta onnettomuudelta, veivät he silloin maalle va-
raston elatustarpeita, kivääriä, ampumavaroja, vaatteita j. n. e., sen verran
että ne olisi riittäneet 30 miehelle 100 päivää. Tämä varasto jätettiin
suojaamatta lukoilla ja telkimillä, eikä yhtään vartijata pidetty paikalla.
Kuitenkaan eivät tschuktschit siihen ollenkaan koskeneet, eivät likellä asu-
vaiset eivätkä ne, jotka joka päivä etäisemmiltä seuduilta ajoivat ohi.
Ja vaikka he olivat usein elatuksen puutteessa ja kyllä tiesivät, mitä
siinä kummussa purjeen alla oli, heidän mielestänsä varmaan äärettömiä
aarteita.

Laivan vieressä pidettiin koko talven kaksi aventoa aina auki, toi-
nen tulen varalta, että vettä olisi käsillä jos valkea pääsisi irti, toinen,
kauvempana, veden liikkumisen tarkastamiseksi. Sinne tuli pieni hylje
asumaan pitkäksi aikaa, aina siksi että se yhtenä päivänä huvin vuoksi
vangittiin ja tuotiin vasten tahtoansa kyläilemään laivalle. Se ei siitä juuri
näyttänyt olevan hyvillään, ei huolinut tarjotuista herkuista eikä tullut
koskaan enää takaisin, päästyänsä jälleen aventoon.

Tieteellisten huomioitten tekemiseksi rakennettiin maalle jäähuone
suurista, suunnikkaanmuotoisista lohcareista koreinta sinijäätä. Tätä ra-
kennusta kutsuivat tschuktschit *tintinjaranga* s. o. jäähuone, jota nimitystä

Vega-miehetkin pian yleisesti rupesivat käyttämään. Saviruukiksi käytettiin vedensekaista lunta, ja katto tehtiin laudoista. Mutta kun jonkun ajan kuluttua huomattiin, että myrsky tunkeusi varojen läpi ja toi sisään lumiryöppyä, peitettiin koko huone purjeilla. Tähän huoneeseen asetettiin maneettilaitokset korkeille puupölkyille. Että ne pysyisivät oikein vakavina, hakattiin kovalla vaivalla jäätäneeseen maahan suuret reiät, joihin pölkyt pantiin, jonka jälkeen reiät täytettiin vedensekaisella hiekalla. Tämä jäähuone oli tilava ja mukava observatoori. Se oli sitä paitse kauniimpi

Havaintohuone.

kuin moni muu, sillä sitä käyttäessä muodostui vähitellen kattoon ja pitkin seinä sängen kauniita jääkristallisia koristuksia. Sillä oli vaan yksi vika, se oli hyvin kylmä. Kun ei rautaa saatu käyttää rakennuksessa, koska se olisi vaikuttanut häiritseväisesti maneetteihin, ei voitu tulisijaakaan laittaa. Kun koetettiin lämmittää vaskisella teekyökillä, oli havaintojentekijä kuolemaisillaan häkään.

Maneettisia ja meteorologisia huomioita tekivät, paitse Vegan yhdeksän tiedemiestä, yksi masinisti ja yksi matruusi. Jokaisella oli vahti-

vuorona kuusi tuntia, joista viisi vietettiin jäähuoneessa. Pakkasessa jolloin elohopea oli jäätympisteeseen alipuolella, tahi, mikä oli pahempata, 36 asteen kylmässä myrskyssä mennä laivalta puolentoista virstan päässä olevaan observatorioin, viipyä siellä viisi tuntia 17 asteen kylmässä ja sen jälkeen palata laivalle, tavallisesti vastatuuleen, oli kirmakkata kyllä. Kennellekkään ei siitä sentään tullut mitään haittoja. Päinvastoin näyttää tämä vapaatahtoinen muutos yksitoikkoiseen laivaelämään vaikuttaneen hyvää ja virkistävää sekä ruumiisen että sieluun.

Jäähuoneen lähelle rakennettiin n. k. lämpömittarihäkki ja myöhenmin talvella laitettiin ympärillä oleviin kinoksiin pari muuta havaintohuonetta lumesta, grönlantilaiseen rakennustapaan, s. o. puolipallonmuotoista. Tavarahuone oli myös laitettu lähelle ja vähän matkaa observatorista oli suuri puulaari, johon havaintojentekijä pani kiväärinsä, joka jokaisella aina oli mukana laivalta kulkiessa, ja muut rautakalut, mitä hänellä oli, ennenkuin astui observatorioin.

Tien osaaminen kulkiessa observatorioin ja sieltä takaisin lumipyryssä tahi pimeässä olisi ollut aivan mahdollista, ja auttamattomasti kadonnut olisi se ollut, joka olisi sattunut eksymään. Sen vuoksi laitettiin jääpatsaille johtonuora laivalta observatorille, ja senkin avulla kävi tien osaaminen usein vaikeaksi.

Tyynellä ilmalla on tuskin 40 asteen pakkaneen tukala, mutta jo heikommallakin tuulella käy esm. 35 asteen kylmä aivan vaaralliseksi sille, joka käy vastatuuleen ilman tarpeellista turvaa kasvoille, käsille tahi ran-teille kylmää viimaa vastaan. Ilman mitään kovempia tuskia, puree pakkasenvihat, jotka, joll'ei niitä ajoissa lievitetä hieromalla lumella tahi paljaalla kädellä, helposti voipi tulla aivan vaarallisiksi. Useimpia niistä, jotka silloin ensikertaa pitivät talvea peräpohjolassa, puri ensimmäinen pakkaneen enemmän tahi vähemmän, mutta onneksi ei ketään niin paljo, että kukaan olisi pahempata vahinkoa saanut.

Puku, jota Vega-miehet pitivät talvella, suojasi paraiten pakkaselta. Siihen kuului paksut ja hyvät villaiset alusvaatteet; purjekankainen mekko, joka vedettiin tavallisen viitan päälle suojaksi tuulta ja pyryä vastaan; lappalaispeski, joka oli niin lämmin, että sitä vaan käytettiin pitemmillä talvisilla rekimatkoilla; pari hyvin suuria purjekankaisia saappaita, täynnä kenkäruohoa, jommoista lappalaiset käyttävät; pyöreä lakki ja paslikki;

hylkeennahasta ja säämiskästä tehdyt kintaat, ranteen kohdalta reunustetut pitkäkarvaisilla turkiksilla; sekä vihdoin värjätyt lasisilmät, suojaksi häikäisevän lumen vaikuttamaa n. k. lumisokeutta vastaan.

Laivalla oli kuitenkin lämmin ja hyvä olla. Asutuissa osissa oli tavallisesti 12—17 astetta lämmintä, mutta yöllä aleni lämpö määrä joskus 5—10 asteeseen, ja makuusijan viereinen seinä kävi jääpeittoon. Vesiviivan alipuolella olevassa laivahuoneessa ei lämpö määrä koskaan ollut nollan alla, tavallisesti yksi kaksi astetta ylipuolella.

Paljoa suurempi vastus, kuin pakkasesta, oli hyteissä äkkinäisestä lämpimästä ja häästä, jota suurissa valurautaisissa kamiineissa lämmittäminen tavallisesti tuottaa pienissä, umpinaisissa huoneissa. Kun aamusella kylmän yön jälkeen vahti kovin hetaasti totteli käskyä lämmittämään oikein kelpolailla, joka kuului joka haaralta, tuli toivotus usein niin perinpohjaisesti täytetyksi, että joka miehen ruumis puoli tuntia sen jälkeen ui hiessä. Silloin ei ollut mitään muuta keinoa kuin jättää koju, huuhtoa itsensä kylmällä vedellä ja hieroa, pukea nopeasti päälleen ja kiirehtiä kannelle saamaan raitista ilmaa ja jäädyttämään itseänsä 30—40 asteen kylmässä.

Koko talven oli terveydentila erin-omaisen hyvä, kiitos ahkeran kylpemisen, tarkan puhtauden ja oivallisen ruokajärjestyksen. Mitä viime mainittuun tulee, niin oli Vegalla m. m. runsas varasto säilyssäpidettyjä ruoka-aineita, niinkuin perunoita, kasvuksia, lihaliotuksia, lihaa, kalaa, sipulia, pihvipaistia j. n. e., sekä sitä paitse karpalonestettä ja muurainpuuroa, joka viime mainittu romminsekaisena on huomattu varmaksi keinoksi kerpukkia vastaan. Pari elävätä sikaa oli sitäpaitse otettu mukaan teurastettavaksi jouluksi. Talvinen jahtisaalis oli vaan muutamia riekkoja ja jäniksiä. Vaihtokaupalla saatiin kuitenkin kotoasukkailta kylliksi tuoretta kalaa. Suolatointa vettä saatiin jäätä sulattamalla.

Sää oli talven aikana hyvin myrskyistä ja tuulen suunta oli melkein koko ajan luoteen ja luodepohjan välillä. Sen vaikutti paikan asema likellä Beringin salmea, joka on ikäänkuin korkeitten vuorien ympäröimä portti Jäämeren ja Tyynen valtameren välillä. Niinkuin avonaisen oven kautta kylmä ilmavirta tunkee likeltä lattiata huoneeseen, ja lämmin ilma virtaa ulos laen rajasta, niin virtasi sielläkin jäämeren kylmä ilma alas salmea kohti, samalla kun Tyynen meren lämmin ilma ylemmissä ilmakerroksissa virtasi pohjoista kohti, jonka voi selvästi nähdä pilvien suunnasta.

Paikka, johon Vega oli jäänyt kiinni, oli niemi, jolla vuosisatoja oli asunut tschuktschia ja jota sen vuoksi kutsuttiin Tschuktschilais-niemeksi. Maa oli täynnä suuria valaanluita, hylkeitten ja mursujen jäännöksiä ja rippeitä tschuktschien olostu siellä. Seutu oli tavattoman ruma ja ikävä.

Kaksi tschuktschilais-kylää oli sillä kertaa niemellä ja Vegan likemäisen nimi oli Pitlekai. Siinä oli alussa seitsemän telttaa, mutta ruoantuutteen vuoksi muuttivat sen asukkaat vähitellen talven kuluessa, viimeiset helmikuussa, likempänä Beringin salmea olevaan, kalaisempaan seutuun. Muuttaessa otettiin vaan välttämättömimmät mukaan, sillä he aikovat palata sittemmin, kun pyynti jälleen tuli tuottavaksi. Toisesta kylästä, joka näytti saaneen runsaammat saaliit, muutti sitä vastoin talven aikana vaan muutamia perheitä. Kauvempana oli vielä useita kyliä, ja yhteensä tuli seudun asukkaita noin 300 henkeen.

Vegan kiinni jäädessä oli, niinkuin jo ennen on sanottu, jää liikinnä rantaa liian heikkoa kantamaan jalkamiestä, ja hyvin vaikeata oli siis tulla maalta laivalle niillä keinoilla, joita tschuktscheilla oli. Kun kotoasukkaat huomasivat laivan, nousi heidän keskellään kuitenkin suuri liike. Miehiä, vaimoja, lapsia ja koiria näki sekaisin kiireesti juoksentelevan edestakaisin rannalla, ja muutamia muita näkyi ajelemassa koiranreillä jääkäytävällä likinnä huonoa jäätä. He pelkäsivät silminnähävästi, että se oivallinen tilaisuus, joka silloin oli, vaihtaa itselleen paloviinaa ja tupakkia, pääsisi käsistä. Laivasta voi kiikarilla nähdä, kuinka useita turhia koikeita, panna venettä vesille, tehtiin, kunnes onnistuttiin hinata yksi alus jäättömälle, tahi vaan ohuen jään peittämälle uralle lähellä rantaa, joka ura vei aina laivan likelle. Siihen lykättiin nyt nahkavene, joka ajettiin naisia ja miehiä reunoja myöten täyteen. Kun he olivat tulleet laivan luo, kiipesi useimmat reilingin yli vähintäkään arvelematta, leikkiä laskien ja nauraen, sekä huutaen *anoai, anoai!* (hyvää päivää, hyvää päivää!). Tämä ensimmäinen kotoasukkaiden kohtaaminen, joiden kanssa sitte vietettiin kymmenen pitkää kuukautta, oli molemmin puolin hyvin sydämmellinen ja alkuna erittäin hyvään ja ystävälliseen suhteeseen tschuktschien ja Vega-miesten välillä, joka pysyi muuttumatta koko talvenpidon ajan.

Kun tschuktschit eivät olleet suinkaan puhtaita ja siistiä, annettiin heidän vaan poikkeustiloissa tulla kannen alle. Se suututti heitä alussa suuresti, niin että yksi heistä kieltäysi laskemasta Vega-miehiä telttansa

sisäosaan. Kaikki tuli kuitenkin pian hyväksi jälleen sen ystävyiden kautta, jolla tshuktschia aina kohdeltiin laivalla, ja kun Vega-miehillä, käydessään tshuktschien luona, aina oli mukana makeisia ja tupakkia sekä miehille että niiden vaimoille ja lapsille.

Laivan teltanpeittämä välikansi tuli pian oikeaksi vastaan-ottohuoneeksi koko seudun asukkaille, vieläpä kaikille matkamiehillekin. Joka päivä näki koiranvaljaat koiranvaljaiden vieressä seisovan rivittäin tahi makaavan puoleksi lumessa Vegan jääportaiden edessä, eikä kukaan ohikulkija jättänyt lepäämättä siellä muutamia tunteja, tyydyttääkseen uteliaisuuttansa sekä saadaksen hyvistä sanoista tahi tavaroista vähä lämmintä ruokaa, sipaleen tupakkia tahi ryyppyn, jos sää oli ruma.

Kaikki laivalle tulleet saivat estämättä liikkua kannella, mutta niin suuri oli kotoasukkaiden rehellisyys, ett'ei pienintäkään kalua varastettu. Mutta valitettavasti olivat he hyvin taipuvaisia kerjäämään, ja näyttivät sitä paitse pitävän kunniana eurooppalaisten pettämisen vaihtokaupassa, ja pitivät silminnähävästi niitä hyvin tuhmia ja epäkäytännöllisinä semmoisisissa asioissa. Välistä tarjosivat he nyljettyjä ketunruumiita, joista pää ja jalat olivat pois leikatut, jäniksinä, ja kummastuivat suuresti, kun petos heti huomattiin.

Huonona saalis-aikana vuotta, veivät tshuktschit joka päivä laivalle ajopuita sekä valaan nikamia ja muita luita, saadaksensa niistä leipää. Kuormasta, jossa oli viisi polttopuuta, maksettiin kaksi tahi kolme laivakorppua.

Kaikki nämä tshuktschit olivat pakanoita. He eivät osanneet muuta kieltä kuin omaansa, jonka vuoksi Vega-miesten oli vaikeata ymmärtää heidän puhettansa. Luutnantti Nordqvist oppi sentään piankin heidän kielensä niin hyvästi, että hän voi olla toisten tulkkina. Näytteeksi tästä omituisesta kielestä pantakoon tähän muutamia sanoja. Niin merkitsee *tirkir* aurinkoa, *angka* mertä, *nekita* yötä, *tintin* jäätä j. n. e.

Eräänä päivänä nähtiin laivalta kummallisen matkueen liikkuvan jäällä. Se oli joukko tshuktschia, jotka vetivät koiranreessä makaavata miestä. Vega-miehet luulivat sitä ensin sairaaksi, joka tuli laivalle saamaan lääkärin-apua. Mutta kun matkue oli päässyt laivan sivulle, kapusi luultu sairas vallan ketterästi ylös kannelle, astui esiin hyvin arvokkaasti ja luottavaisesti, teki ristinmerkin, tervehti armollisesti ylen ja ilmoitti mur-

tavalla venäjänkielellä olevansa merkillinen mies siinä maalimankolkassa. Hän oli näet niemeläisten tshuktschien venäläinen starosti eli nimismies, nimeltänsä Wasili Menka. Hän oli lyhytkasvuinen mies, puettu kauniisen, valkeankirjavaan peurannahkapeskiin, jonka alta vilahteli sininen flanellipaita. Respektiä ja kunnioitusta herättääkseen hän oli tulla karauttanut reessä, jota ei koirat vetäneet, vaan hänen alamaiset maanmiehensä.

Hän teki alussa hyvin hartaasti ja innokkaasti ristinmerkin muutamien valokuvien ja vaskipiirrosten edessä Vegan ruokahuoneessa, mutta jätti sen tavan pian, huomattuansa, ett'ei kukaan muu tehnyt niin. Lahjana toi hän tullessaan kaksi peuranpaistia ja sai vastalahjaksi villapaidan. Hän jutteli aikovansa mennä Markovaan, eräisen Anadyrin luona olevaan paikkaan, jossa asuu venäläisiä. Nordenskiöld antoi hänelle silloin venäjäksi kirjoitetun avonaisen kirjeen, menemään Irkutskin kenraalikuvernöörille, pyytäen että tämä laittaisi sen edelleen kuningas Oskar II:selle. Kirje asetettiin kahden lapun väliin, ja Menka otti sen mukaansa. Tultuansa maalle, kokosi hän piirin tshuktschia ympärilleen, asettui arvokkaasti heidän keskelleen, avasi paperin, mutta niin että se sattui tulemaan ylösalaisin — hän ei näet osannut lukea eikä kirjoittaa — sekä lukea mollotti pitkät pätkät tshuktschinkielellä, kuuntelevalle, hänen suurta oppiansa ihmettelevälle joukolle.

Seuraavana päivänä kävi tuo suuri ja oppinut päällikkö jälleen laivalla. Uusia lahjoja vaihdettiin ja häntä pidettiin paraimman mukaan hyvänä. Lopuksi tanssi hän positiivin soiton jälkeen, osaksi yksin ja osaksi yhdessä muutamien laivamiesten kanssa, katselevien eurooppalaisten ja aasialaisten suureksi huviksi ja iloksi.

Kirjeensä vei Menka kunnolla perille. Lähetettynä lokak. 6 p., saapui se Irkutskiin toukok. 10 p. ja telegrafeerattiin sieltä Tukholmaan, jonne sähkösanoma tuli toukok. 16 p., juuri kun aljettiin tulla kovin levottomiksi Nordenskiöldin ja hänen toveriensä kohtalosta, ja kun jo ajateltiin lähettää retkikuntaa häntä etsimään.

Pitkän talven aikana käytiin usein läheisissä tshuktschilais-kylissä, tutkimassa kansan tapoja ja elämänlaatua.

Kaikki tshuktschilais-teltan asukkaat makaavat yhdessä, teltan keskellä olevassa makuuhuoneessa. Ennen maatepanoansa syövät he illallisen. Sekä miehet että naiset riisuvat kaikki vaatteet yltänsä yöksi ja

Tschuktschlais-naamoja.

Tschuktschilals-naamoja.

ottavat vaan lyhyen vaatekappaleen vyöllensä, mutta makaavat muuten aivan afasti. Aamusella nousee perheen-emäntä ensiksi ylös ja keittää vähä lihaa murkinaksi, jonka hän sitte laittaa makuuhuoneeseen ennen toisten nousemista. Lihan leikkaa hän kaukalossa viipaleiksi, jotka jakaa jokaiselle. Semmoisessa teltassa on, varsinkin yön-aikana, kaikkea muuta kuin mukava olla. Kova kuumuus leviää raanilampuista, jotka sitä paitse antavat pahan hajun. Sen lisäksi tulee löyhyä väen tyhjennyksistä, jotka tehdään makuuhuoneessa.

Kun on ruvettava teurastamaan, menee kaksi miestä porokarjan luo, ja saatuaan silmiinsä sen poron, jota tahtovat, heittävät he 15 kyynärän päästä suopungin sen kaulaan. Eläin koettaa silloin päästä pakoon ja laahaa perässään sitä, joka on köydessä, sillä aikaa kun toinen lähestyy poroa, tarttuu sen sarviin ja heittää sen maahan, ja tappaa sen sen jälkeen pistämällä veitsen olkapään taa. Sitte jätetään tapettu poro naisten haltuun, jotka alkavat ottaa sisälmyksiä ulos. Mahalaukun sisällys tyhjennetään ja siinä säilytetään sen jälkeen vertä. Viimeiseksi nyljetään nahka.

Tschuktschien ajokaluina on pienet, kevyet reet, joissa tavallisesti on valaan lakihetuloista tehdyt jalakset. Niitä vetää joukko koiria, jotka ovat valjastetut rinnakkain, kukin vetohihnaansa reen eteen, johtajakoira toisten etunenään. Matkoillansa lumikenttien yli lyhentää tschuktschi usein aikaansa laululla. Se on yksitoikkoista ja usein vaan eläinten äänen matkimista.

Tschuktschit ovat, niinkuin kaikki luonnonkansat, taikauskoisia. Joka teltassa on yksi n. k. noitarumpu, jota käytetään loitsiessa ja ennustettaessa, sekä joukko taikakaluja, kaikenlaisia esineitä, puisia, osaksi suden tahi karhun pääkalloja, litteitä kiviä j. m. Tschuktschi uskoo taikakalun kantamisen rinnalla suojelevan taudeista. Kun täysikasvuinen nuori mies lähtee naimaan, ottaa hän suden pääkallon mukaansa; se auttaa nuka häntä valitsemaan onnellisesti.

Nuoret tschuktschi-tytöt huvittelevat välistä tanssilla. Kaksi tyttöä asettuu vastakkain, pitävät joskus kätensä toinentoisensa olkapäällä, tahi asettuvat vierekkäin ja tanssivat vaaputtaen itseään vuorottain kummallekin puolelle, hyppäävät tasakäpälää eteenpäin ja kääntyvät ympäri, ja tähän tanssiin laulavat, tahi oikeammin röhkivät he tahtia.

Talvea pitävien Vega-miesten elämätä laivalla kuvaa yksi heistä seuraavalla tavalla:

K:lo on noin $\frac{1}{9}$ aamusella. Vahdinpitäjä on palannut oltuansa 5 tuntia jäähuoneessa, jossa ilma yöllä on ollut noin -16° . Ulkona on vähän päälle kolmekymmentä astetta. Murkina on juuri syöty, sikarit, paperossit ja piiput sytytetään ja salongin väki menee ylös kannelle liik-kumaan ja saamaan raitista ilmaa, sillä alhaalla on ahdasta ja kuumaa. Ylt'ympäri laivaa leviää autio maisema; valkea tasanko joka haaralle,

Tschuktschlen lapsia.

siellä täällä kaukana muutamia valkeita kukkuloita, joiden yli joku korppi väsynein siivin lentää, etsien jotakin syömistä.

„Metschinko Orpist!“ — „Metschinko Okerpist!“ — „Metschinko Kellman!“ j. n. e. kaikuu nyt kaikkialla laivalla ja jäältä sen likeltä. „Orpist“ on olevinaan Nordqvist, ja „Okerpist“ taas Stuxberg. Se on tschuktschien aamutervehdys.

Verrattain kaunis sää on tänään houkutelut laivalle suuremman joukon kotoasukkaita kuin tavallisesti, 30—40 henkeä, pienestä rintalap-

sesta harmaihin vanhuksiin asti, sekä miehiä että naisia, jotka kaikki huu-
tavat tervehdyksensä „metschinko!“ Useimmat ovat tulleet ajaen pienissä
reissään, neljästä 16—12 koiraan edessä. Teräväkuonoiset, pitkätakkuiset,
erittäin likaiset koirat ovat kiertyneet maate lumelle.

Tervehdystä seuraa melkein heti muutamia muita sanoja: „Ouinga
mouri kauka“, joka suomeksi olisi: minun on niin nälkä, minulla ei ole
yhtään ruokaa, antakaa vähä leipää! He ovat puutteessa nyt, ne olento-
raukat. Hylkeen lihaa, pääelätustansa, eivät he parhaalla tahdollaankaan
voi nyt hankkia. Ainoa ruoka, jota he voivat hankkia, on eräs laji ka-
laa, joka kuitenkin on liika laihaa ruokaa heille.

Pian on kansi täynnä tshuktschia ja jokapäiväiset markkinat alkavat.
Tshuktschit tarjoovat aseita, turkiksia, koristuksia, leikkikaluja, kalaa,
valaanluita, leviä, kasvuksia j. m. ja pyytävät maksoksi vaan kaukaa, s. o.
ruokaa. Kokki jakelee nälkäisille vieraille sopan jäännöksiä ja muuta
ruokaa, sekä pullia, joita aina leipoessa erittäin tehtiin tshuktschia varten.

Sen jälkeen alkavat tiedemiehet työnsä salongissa ja hyteissä. Edel-
lisenä vuorokautena tehdyt meteorologiset ja maneettiset huomiot järjes-
tetään silloin, luonnontieteelliset kokoelmat katsotaan ja tarkastetaan, tutki-
muksia ja kirjallisia töitä tehdään. Väliaikana levätään muutamia silmän-
räpäyksiä ja puhellaan vakavista tahi leikkillisistä asioista. Läheisestä kone-
huoneesta kuuluu moukarin lyöntiä ja viilojen kitinätä. Jotenkin hyvästi
lämmitetyllä, mutta ei erittäin valaistulla välikannella puuhailee osa mie-
histöä kaikenlaisissa laivatöissä, ja kyökin vaiheilla häärii kokki pannujen
ja vatien kanssa.

Aamupuoli kuluu levollisesti ja hiljaisesti. Heti k:lo 12 jälkeen ovat
melkein kaikki jälleen kannella, kävellen edestakaisin. Kokan puolella
on nyt hyvin vilkasta. On miehistön ruokatunti. Koko tshuktschi-joukko
on kokoontunut huoneen alaskäytävän luo; toinen soppamalja toisensa
jälkeen tulee ylös, sen tyhjentää paikalla se, joka tungoksessa ja sekasor-
rossa on ollut kylliksi onnellinen pääsemään sen kimppuun. Leipää ja
lihakappaleita, sokurinpalasia j. m. jaellaan ahkerasti ja katoa yhtä no-
peasti. Vihdoin näkyy kokki itse, kantaen suurta kattilata lihasoppaa,
jonka kimppuun tshuktschit karkaavat niinkuin näljistyneet eläimet, am-
mentaen kitaansa lusikoilla, tyhjillä säilytyspurkeilla ja ennen kaikkia kou-
rillaan. Huolimatta kovasta pakkasesta on yksi ja toinen nainen paljas-

tanut käsivartensa ja puoli rintaansa, ett'ei avarat peskinhihat olisi tiellä. Kaikki tuo ei ole juuri viehättävää nähdä.

K:lo 3 aikana alkaa hämärtää ja tschuktschit lähtevät toinen toisensa jälkeen, palatakseen huomenna. Kaikki tulee tyyneksi ja hiljaiseksi laivalla. Noin k:lo 6 on laivaväki lopettanut työnsä ja saa käyttää loppuajan mielensä mukaan. Useimmat heistä lueskelevat iltahetken. Kun illallinen k:lo $\frac{1}{2}$ 8 on annettu salongissa, valmistautuu se, jonka on oltava vahtina jäähuoneessa, täyttämään ikävätä velvollisuuttansa. Toiset tiedemiehet ovat koolla salongissa ja kuluttavat illan jutellen, pelaten, keveämpätä ukien j. n. e. K:lo 10 menee kukin erilleen, mutta monen hytissä palaa kuitenkin kynttilä yli puoliyön.

Semmoista oli yleensä talvielämä Vegalla. Toinen päivä oli melkein kokonaan toisen kaltainen. Kun myrsky ulvoi, lunta pyrytti ja pakkanen tuli ylen kovaksi, pysyttiin enemmän kannen alla; mutta kun sää oli kaunis, elettiin enemmän ulkona taivas-alla, käytiin katsomassa observaattoria jäähuoneessa ja ympärillä asuvia tsahuktschia, tahti käytiin jahdissa.

Mutta otustensaanti oli niukka. Jään aukot olivat uskottavasti täynnä hylkeitä, mutta ne olivat liika kaukana, eikä niitä voinut veneettä lähteä pyytämään. Ei ainoatakaan jääkarhua näyttänyt löytyvän lähimailla; monista merkistä voipi päättää, että jääkarhu on tulemaisillaan hävitetyksi Siperian pohjoisrannalta. Susia oli sitä vastoin runsaanlaisesti tunturilla. Kettuja, valkeita ja punaisia ja mustia, oli joukoittain, mutta ei helposti metsämiehen saatavissa. Jäniksiä oli sitä vastoin helpompi saada. Useimmat linnut olivat jo Vegan kiinni jäätyessä lähteneet etelää kohti. Vaan tunturipöllö, eräs kaarnelaji ja riekko ovat talven yli seudulla.

Niin lähenei vähitellen joulu. Kuinka toisenlaisilla tunteilla valmistautuvat Vega-miehet viettämään tätä rakasta juhlaa siellä, kaukana sivistyneestä maailmasta ja kodostaan, isänmaasta ja ystäväistä, kuin olivat viettäneet edellisiä joulu-iltoja perheittensä ja ystäviensä piirissä. Monta kertaa juhllisemmalta tuntui se varmaan nyt, napamaailman yksinäisyydessä ja napayön juhllisessa hiljaisuudessa ja rauhassa.

Jouluaatto vietettiin totutulla pohjolan tavalla. Joulukuusen sijaan verhottiin alastoin ajopuunrunko pajunvarvuilla ja laitettiin siten reheväksi, oksaiseksi joulupuuksi, joka tehtiin niin tuuheaksi kuin mahdollista. Joukko vartavasten joulukuusta varten mukaan-otettuja pieniä vaha-

Jouluaatto Vegalla.

kynttilöitä kiinnitettiin joulupuuhun, ynnä kotoa tuotujen joululahjojen kanssa. Joulupuu sai paikkansa joulunpyhiksi puhdistetulle ja useilla lipuilla somasti koristetulle välikannelle, ja k:lo 6 i. p. kokoontui upseerit ja laivaväki sinne. Silloin ruvettiin heittämään arpaa joululahjoista, silloin tällöin väliin pannen jytisevätä polskaa komean joulukuusen ympärillä. Illallispöydässä tarjottiin vanhan pohjolan tavan mukaan jouluolutta ja kinkkua. Myöhään yöhön istuivat miehet koossa, juoden maljoja kuninkaan ja isänmaan onneksi, retkikunnan hyväksi menestykseksi, sen päällikkökunnan ja miehistön, kotonaolevien perheitten, sukulaisten ja ystävien muistoksi.

Muitakin juhlapäiviä vietettiin paraimman jälkeen, ja uudenvuoden yönä k:lo 12 otettiin uusi vuosi vastaan ampuumalla kovia räjekranaattia Vegan rihlakanuunista ja useita rakettia, jotka loistivat kuin kirkas tähdenlento uuden vuoden synnyinhetkellä.

Uusi vuosi näytti tuovan vähän toivoa jään kahleista pääsemiseen. Tuuli oli näet alkanut käydä idästä ja etelästä ja kaukana merellä näki melkoiset matkat avovettä, jonka takana ei enää näkynyt yhtään jäätä. Tschuktschitkin katselivat avovettä kaipauksella ja rupesivat laittamaan yksinkertaisia pyyntikalujansa reilaan. Mutta sekä he että Vega-miehet pettyivät toiveissansa. Vegan jääkahleet pysyivät järkähtämättöminä ja sininen juova taivaanrannalla kapeni ja katosi pian jälleen. Tämä vaikutti kotoasukkaiden kesken niin suuren puutteen elatuksesta ja ennen kaikkia raanista, heidän valo- ja lämmitys-aineestansa, että likimmäisen kylän, Pitlekain, asukkaiden täytyi muuttaa itäänpäin, vaikka isot joukot ruokatarpeita joka päivä jaettiin heille Vegasta.

Kaikki toiveet päästä aikaiseen irti heitettiin jälleen. Pohjoisen elämän yksitoikkoisuuden keskeyttämiseksi samalla kertaa hupaisella ja hyödyllisellä tavalla, pidettiin laivaväelle sarja yleistajuisia esitelmiä, joita suurella mieltymyksellä kuunneltiin. Soitannollisia iltamia koetettiin myös panna toimeen, niin hyvästi kuin soittokoneitten ja Vega-miesten soitannolisten lahjojen puute salli.

Helmik. 20 p. pysähtyi kolme suurta tshuktschi-rekeä Vegan luokse, täynnä tavarata ja 16—20 koiraa edessä. Ne tulivat idästäpäin ja olivat matkalla markkinoille likelle Nischni Kolymskiä. Nordenskiöld antoi heille kirjeitä kotimaahan, ja niiden viemispalkaksi saivat he kolme pulloa rommia ja hyvän ylöspidon väelle ja koirille. He puolestansa lupasivat saattaa kunnollisesti kirjeet perille ja palata toukokuun alussa, ja siinä sanassaan he pysyivätkin. Toukokuun ensi päivinä kulki näet useita rekiä lännestä itään, pitkin rantaa, kuormana peurannahkoja ja vetäjinä joukko koiria. Luonnollisesti lepuuttivat kaikki aasialaisen jäämerenrannan ainoan ravin-

Rannikko ja koirakuorma.

tolan, Vegan, luona, jossa tiesivät voivansa kuluttaa hetkisen, jutellen hyvässä seurassa, sekä saavansa ruokaa ja paloviinaa. He kertoivat silloin kirjeen olevan tulossa toisen koirakuorman mukana, jonka piti tuleman vielä samana päivänä. Se oli Vega-miehille suuri uutinen, joka sai kaikki kiihkeästi odottamaan. Posti Euroopasta! Tämä ihmeellinen sanoma jääerämaassa, kaukana sivistyneitten kansojen teiltä, sai uuteen vauhtiin ajatukset isänmaasta, kodista ja ystävistä. Mutta kirjeen tultua, nähtiin sen olevan vaan lyhyen lipun Kolymasta, venäläiseltä virkamieheltä, joka ilmoitti Nordenskiöldille, että Vegan kirjeet olivat joutuneet hänen käsiinsä ja tulleet lähetetyiksi huhtik. 4 p. lentolähetin kanssa Jakutskiin. Sieltä

lähetettiin ne postissa Irkutskiin, jonne saapuivat toukok. 26 p., ja tulivat Ruotsiin elok. 2 p. Ne olivat olleet siis kuusi kuukautta matkalla.

Maaliskuun lopulla alkoi suuria, porojen vetämiä kuormia jotenkin lukuisasti kulkea Vegan ohi. Niissä oli poronahkoja ja venäläisistä markkinapaikoista ostettuja tavaroita, jotka piti vaihdettaman Beringin salmella.

Poro-tschuktschi käy paremmissa vaatteissa ja näyttää uljaammalta kuin ranta-tschuktschi. Hän elää paimentolaisena ja tekee sitä paitse koko ikänsä matkoja venäläisten markkinapaikkojen ja jäämerenrantojen välillä.

Vegasta tehtiin talven-aikana useita matkoja poro-tschuktschien luo, sisämaassa oleviin kyliin. Yhdessä kylässä oli kaksi, kukkulalle pystytettyä telttaa. Toinen oli sillä kertaa kylmillään, toisessa asui tschuktschi nuoren vaimonsa kanssa, sekä toinen nuori pari, joka oli vierilemassa naapurikylästä. Läheisellä kukkulalla näki puolisataa poroa kävelevän syömässä.

Vega-miehiä käskettiin telttaan. Heidän sisään astuessaan sytytettiin hylkeenraanilla täytetty, sammalsydäminen lamppu, ja nuori emäntä koetti tehdä olon teltassa niin mukavaksi kuin mahdollista vieraille; hän kiersi poronahkoja pään-alasiksi ja teki tilaa, niin että he saivat mukavasti levätä, väsyneitä kun olivat matkasta. Ulommaisessa telttahuoneessa valmisti toinen vaimo illallista, keitettyä hylkeenlihaa. Vieraita käskettiin ynnä aterialle, mutta kun ei hylkeenliha juuri ole maittavata, vastasivat he, ett'ei heillä ollut nälkä, koska juuri olivat syöneet päivällisen. Tschuktschit aterioivat siis itse, maaten vatsallaan, ruumis sisäteltassa ja pää poronahkavällyjen alla ulkoteltassa, jossa ruoka oli. Aterian lopussa vetivät he jälleen päänsä sisään, riisuivat päältään, jättäen vaan aliruumiinsa verhot, ja ottivat poronahkasaappaansa jalastaan. Ne käännettiin nurin, kuivattiin tarkasti ja ripustettiin kattoon lampun päälle, yöksi kuivamaan.

Matkustajat kestittivät naisia sokurilla, jota nämä eivät koskaan ennen olleet nähneet. He tutkivat sitä sen vuoksi alussa hyvin tarkasti ja vähä varovasti, mutta sitte maistui se heistä oivalliselta. Mutta kun isäntäväki näytti tulevan uniseksi, sanoivat matkustajat hyvää yötä ja menivät maate telttaan, jonka olivat tuoneet mukanaan Vegasta. Se ei

suinkaan ollut lämmin ja mukava makuukammari. Yöllä aleni näet lämpö-
määrä — 11° asti.

Kun matkamiehet seuraavana aamuna klo 7, suurimmaksi osaksi unettoman yön jälkeen, tulivat ulos teltasta, olivat kaikki porot lähene-
mässä tiheässä joukossa. Etupäässä kävi vanha, komea- ja korkeasar-
vinen poro. Se meni isännän luo, joka oli lähtenyt karjaa vastaan, ja
sanoi sille hyvähuomenta, silitellen turpaansa hänen käsiinsä. Toiset porot
seisoivat sillä aikaa suorissa rivissä ja niiden omistaja meni ja tervehti
joka eläintä, antaen sen silitää kuonoansa hänen käsiinsä. Hän tarttui
jokaisen poron sarviin ja tutki eläintä tarkasti. Isännän merkistä teki
koko karja sitte kokokäännöksen ja palasi tiheissä rivissä, johtaja etu-
päässä, laitumelle. Tämä pieni kohtausta teki kauniin ja hyvän vaiku-
tuksen Vegan miehiin. Julma ja raaka villi ei siinä kovalla ja tyyllä ta-
valla näyttänyt valtaansa eläinten yli, vaan hyvä isäntä kohteli siinä ala-
maisiansa rakkauksella. Itse oli hän komea nuori mies, kasvot älykkäät
ja ruumis solakka ja kaunis. Hänen vaatteensa, erittäin somaa tekoa ja
tavattoman kaunista peurannahkaa, kulkivat tarkasti soeraan ruumiin mu-
kaan ja laskivat näkymään hänen miellyttävän ryhtinsä.

Näillä tshuktscheilla on tapana uhrata auringolle ja kuulle, sekä
jumalille, joiden he luulevat asuvan meressä ja virroissa ja järvissä, maassa
ja muutamilla vuorilla. Kalassa ollessaan uhraavat he esim. tavallisesti
niin, että polkevat kantapäillään pienen kuopan lumeen ja heittävät siihen
muutamia ruoanmuruja.

Käydessään poro-tshuktschien teltoissa voivat Vega-miehet oppia
tuntemaan useampia piirteitä heidän kotielämässään. Soitanto ja tanssi
ovat siinä hyvin tärkeitä. Joka teltassa on muutamia rumpuja, jotka on
tehty suuresta puurenkaasta, jonka päälle on vedetty hylkeennahkainen
tahi mursunsuolista tehty rumpukalvo. Tätä rumpua lyödään valaskalan-
luisella, kevyellä sauvalla. Sen kautta syntyvä ääni on surumielistä, ja
tämä vaikutus lisääntyy vielä enemmän, kun soittoon yhtyy kotoasuk-
kaiden yksiääniset, poljennolliset laulut, joita he laulavat hyvin tunteelli-
sesti. Kuulijat seuraavat niitä oikealla ihastuksella, jonka näkee hymyi-
lemisestä ja silmien säteilemisestä.

Tshuktscheilla on erinomainen ruokahalu. Illallinen nähtiin kerta
olevan seuraavia ruokalajia: raakaa kalaa, soppaa, keitettyä kalaa, hyl-

keen-ihraa, hylkeenlihaa. Soppa keitetään verestä, vedestä, kalasta ja ihrasta. Hylkeen-ihraa syövät he niin, että pistävät koko kunkin osaksi tulleen kappaleen suuhunsa ja leikkaavat sitte veitsellään sopivan suupalan, kuljettaen veistä aivan huulien likeltä. Samoin tekevät he lihaa syödessään.

Vanhempien ja lasten välillä vallitsee sydämmellisin rakkaus. Näkee isien hellästi suutelevan ja hyväilevän lapsiansa, ennen maate menemistänsä, ja lasten puolestansa aina kiirehtivän jakamaan vanhempiansa kanssa, saadessaan jonkun makupalan tahi lahjan.

Mutta vähitellen alkoi kevät lähetä. Kaikki oli kyllä talvimaista niinkuin ennenkin ja maa lumen peitossa vielä pitkälle kesäkuuhun. Mutta huhtik. 23 p. näkyi kevään ensimmäiset sanansaattajat, pulmuset, jotka laskeutuivat jääkappaleille ja kinoksille ja alkoivat iloisen viserryksensä. Sen jälkeen tuli lokit, hanhet, haahkat, kahlaajat ja laululinnut. Ensimmäisiä näistä viimeisistä oli eräs Sylvian laji, jota toukokuun alussa suurin joukoin asettui ainoalle mustalle paikalle, joka vielä näkyi seudulla, — Vegan kannelle. Väsyneet linturaukat katselivat heti mukavia makuusijoja ja löysivät niitä laivan riissä. Vega-miehet ottivat nämä uudet vieraat vastaan tavallista suuremmalla ystävyydellä, ja jokainen koetti olla niitä häiritsemättä tahi pelottamatta.

Toisena kevään-enteenä oli railot, joita syntyi jäähän kappaleen matkaa laivasta. Ne sulkeutuivat kuitenkin jälleen jään uuden siirtymisen kautta, ja samalla työntäysi suuria jäälohkareita korkeiksi valliksi niille paikoille, joissa railot olivat olleet. Vahvinkin laiva olisi musertunut, jos se olisi sattunut olemaan semmoisessa railossa. Kohovettä alkoi myös nousta niin paljo jäälle, varsinkin likelle maata, että kävi vaikeaksi päästä laivalta maalle, ja moni mies sai kylmän kylvyn jossakin syvemässä koloissa jäällä.

Eräänä päivänpaisteisena päivänä, toukokuun lopulla, ilmestyi muutamia karpäsiä, ja ensimmäinen kukka näkyi kesäk. 23 p., siis juuri juhannus-aattona. Viikkoa jälkeen alkoi maa viheriöitä ja kaikenlaiset kukat avasivat monenväriset nuppunsa. Silloin loppui myös se kaunis valo-ilmio, joka talvella ikäänkuin palkitsi maan kukkaloiston. Kun näet kävelee niillä tienoin meren rannikko, kohoveden liottamassa lumessa, syntyy joka askeletta ottaessa erittäin voimallinen, komea, sinisenvalkoa

valonheijastus lumessa, ja näyttää, niinkuin tulimeri avautuisi kulkijan jalkoihin. Naparetkelijään tekee erittäin omituisen vaikutuksen, pimeänä ja tuimana talvipäivänä kulkeminen tuossa lumen ja liekkien sekoituksessa, joka joka askeleella parskuu kaikille haaroille, loistaen niin kirrkaasti, että olisi valmis uskomaan kenkiensä ja vaatteidensa syytyvän. Tämä valonheijastus lähtee pienestä rapueläimestä, joka voipi loistaa, samaan tapaan kuin tavallinen kiiltomato.

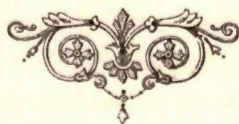
„Metsäkin“ alkoi käydä vihannaksi. Se ei kumminkaan ollut semmoista metsää, kuin me olemme tottuneet näkemään. Metsä kaikille tuulille avonaisen Pitlekain luona oli vaan aivan matalata, maassa luikertelevata pajulajia, ainoastaan pari tuumaa korkeata.

Heinäk. 17 p. irtaantui vihdoin talven-aikana muodostunut jää maasta ja pitkin rantaa tuli pitkän matkaa avovettä. Mutta pohjajäät pysyivät vielä liikkumattomina ja niiden välissä oli talvijääkin yhä niin lujaa ja vahvaa, että kaikkien mielestä vielä meni neljätöistä päivää, ennenkuin Vega pääsi irti. Sillä välin oli kaikki laivalla laitettu valmiiksi lähtöä varten ja kone pantu kuntoon milloin hyvänsä lämmitettäväksi. Läheinen pääseminen talven pitkästä vankeudesta oli oven edessä, ja kaikkien mielet olivat täynnä iloa ja toivoa.

Kun Vega-miehet seuraavana päivänä, heinäk. 18 p., olivat päivällisellä tavalliseen aikaan, tunsivat he äkkiä laivan ruvenneen hiljaa keikkumaan. Kapteini Palander riensi ylös kannelle ja näki jään olevan liikkeillä. Hän antoi heti lämmittää höyrykoneen ja kaksi tuntia sen jälkeen oli Vega, koristettuna kaikilla lipuillaan, jälleen höyryn kuljettamana, matkalla päämaaliinsa kohti.

Aivan jäätöin rako oli syntynyt laivan ja rannemmalla olevan selvän veden välille. Samalla oli jääkentät laivan toisella puolen työntyneet merelle päin, niin että Vegalla oli mukava ja kyllyksi syvä kulkuväylä. Matka suunnattiin Beringin salmea kohti, ja kun Vega höyrysi Pitlekain äärimmäisen niemen ohi, nähtiin koko kylän väki, miehet, naiset ja lapset, koossa eräällä töyryllä aivan rannalla, katsellen merelle päin tulikoiraan, — niinkuin tshuktschit kutsuivat höyrylaivaa —, joka ainiaksi vei vieraat, ystävät pitkän talven ajoilta, pois heidän autiolta, kylmältä rannaltansa. Varmaan tunsivat ne hyväsydämmiset villit surua ja liikutusta ystävällisissä sydämissään eronhetkenä. Pari heistä souti rannasta hyl-

keennahkaveneessä, viitataksensa ikäänkuin vielä viime hetkenä lähteville tervehdyksensä. Etummaisena istui siinä pienessä veneessä kaksitoistavuotias tschuktschi-tyttö. Hänen nimensä oli *Reitinakka* ja hän oli ollut Vega-miesten suuri lemmikki. Kaikki hyväilivät häntä ja antoivat hänelle lahjoja ja herkkuja, ja iloisella ja hilpeällä olennollaan oli hän heille niinkuin ystävällinen auringonsäde. Hän se nyt viittasi heille viimeisen tervehdyksen tuosta talvisatamasta, jonne he eivät koskaan enää palaisi.

Tschuktschilais-niemeltä Jaapaniin.

Kun Vega koko voimallaan mennä höyrysi Beringin salmesta, olivat korkeat vuoret, joita kohoo aasianpuoleisella sivulla, verhoontuneet paksumuun sumuun, josta vaan silloin tällöin yksinäisiä vuorenhuippuja pisti esiin. Meri oli ajojään peitossa. Jääpalasilla lepäili siellä täällä joukoittain erästä kaunispiirteistä hyljelajia, ja avoveden päällä pyöri lukuisasti vesilintuja.

S:t Lawrencen lahden ulkopuolella tavattiin kiintonaista jäätä, joka sulki vuonon suun ja sen oivallisen sataman. Siellä rupesi Vega ankkuriin Nynamon kylän luona. Tämä kylä oli kunnaalla ja vähän matkaa kauvempana yleni korkea vuorenselkä, josta pisti joukko kukkuloita ja jonka sivuina oli suuret, penkereittäin kokoontuneet kivirauniot.

Kylässä oli kymmenen telttaa. Koska siellä oli puute ajopuista, käyttivät kotoasukkaat valaanluita melkein kaikkiin tarpeihinsa. Telttaverhokin, joka oli hylkeennahkaa, oli pingotettu paalujen tavoin maahan lyötyjen valaskalan kylkiluiden ja alileukaluitten päälle. Niitä yhdisti yläpäästä valaanluiset riu'ut, ja jott'ei tuuli voisi nostaa telttaverhoa ylös maasta, oli sen reunan päälle pantu joukoittain suuria raskaita luita, niinkuin lapaluita, selkänikamia j. m. s. Polttopuiksi käytettiin ulkona keitetessä raaniin kastettuja valaanluita. Suurta, käyrää valaskalankylkiluita, jonka toinen pää oli pistetty maahan, pidettiin silloin hahloina. Valaannikamia käytettiin huhmarina, lapaluut olivat ovina rasvakellareihin ja onsiiksi tehtyjä valaanluita pidettiin lamppuina. Halaistuja lakihetuloita, alileukaluun kappaleita ja suurempia kylkiluita käytettiin talloiksi rekien jalaksiin, ja lakihetuloista silvottuja kuituja käytettiin nyörinä ja siteinä.

Joka teltan ulkopuolella näki kasoittain mustaa hylkeenlihaa ja pitkiä, valkeita, väriseviä nauhoja puhallettuja suolia oli ripustettu kuivamaan. Teltan sisässä näki kaikkialla verisiä lihapaloja inhottavimmalla tavalla

valmistettavan tahi olevan maassa hujan hajan, jonka kautta sekä asunnot että niiden eläjät saivat tavallista inhottavamman näön. Mieluisan erotiuksen teki viheriöivät pajun-oksat, joita oli kasattu melkein joka teltan suulle ja joiden ympärillä tavallisesti oli vaimoja ja lapsia, jotka halukkaasti söivät lehtiä. Joka teltassa oli hyviä kivääriä sekä joukko eurooppalaisia tarvekaluja, josta voi päättää näiden tshuktschien olevan vilkkaassa yhteydessä merenkulkijoiden kanssa. Nämä tshuktschit hautaavat kuolleen samalla tavalla kuin heidän pohjoiset heimolaisensakin. He panevat kuolleen viereen keihään, nuolia, piipun, lumenvarjostimen, jääsiivilän j. m., mitä luulevat hänen tarvitsevan toisessa maailmassa.

Heinäk. 22 p. laski Vega jälleen ankkurinsa, sillä kertaa Amerikan puolelle Port Clarenceen, oivalliseen satamaan, Amerikan läntisimmän niemien, Cap Prince of Walesin, eteläpuolella. Mertä vastaan suojelee satamata matala, pitkä hietasärkkä, ja sen sisään laskee jotenkin suuri joki, jonka suu leviää järveksi. Idässä kohoo korkeita, epätasaisia vuoria. Ensi kertaa Vega silloin, lähtönsä jälkeen Aktinian satamasta Taimursaarrella elok. 18 p., rupesi ankkuriin oikeassa satamassa; siihen asti oli se ollut ankkurissa tahi kiinni avonaisilla väylillä, jään ja tuulien vallassa, saamatta mitään suojaa maalta. Kuitenkin oli laiva säilynyt aivan hyvästi ja oli vallan vikaantumaton, kiitos kapteini Palanderin taitavuuden ja miehistön kelvollisuuden.

Heti kun ankkuri oli laskettu, tuli laivalle useita veneitä, osaksi suuria nahkaveneitä, osaksi kajaakkia, s. o. kapeita umpikantisia veneitä, joiden kannessa on yksi tahi pari pyöreätä reikää soutajalle. Joskus makasi niissä vielä yksi mies pohjalla kannen alla; jos vene olisi kaatunut, ei hän olisi voinut pelastua. Sillä lailla kulkevat usein lapset vanhempiensa mukana niiden veneretkillä.

Asukkaat siellä olivat eskimoja. Pari miestä, jotka olivat seuranneet valaskalanpyytäjiä San Fransiskoon tahi Honoluluun, osasi puhua vähän engelskaa. Sikäläiset eskimot ovat paljoa siistimmät muita napakansoja, ja seurustelu eurooppalaisten ja amerikkalaisten kanssa oli vaikuttanut heihin jalostuttavasti, joka ei muuten ole laita raakalaiskansojen kanssa.

Useimmat näistä eskimoista asuivat ohuesta pumpulikankaasta tehdyissä kesäteltoissa. Osa heistä piti eurooppalaisia vaatteita, toiset olivat

puettuna hylkeen- tai peurannahkaisiin housuihin ja keveään, pehmeään, usein kauniisti kirjaeltuun ja murmelinnahkaiseen peskiin. Sateella vedettiin sen päälle yhteenneulotuista suolista tehty sadetakki.

Naisiin oli kirjaeltu muutamia piirroksia leukaan. Miehet pitivät pieniä viiksiä tai ohutta kokopartaa. Useimmilla heistä oli kaksi pitkää reikää pistetty alihuuleen, jossa he kantoivat lasisia, luisia tai kivisiä koristuksia. Eräällä nuorella, melkein täysikasvuisella tytöllä oli suuri sininen lasihelmi nenässä, jonka välikalvo sitä varten oli lävistetty; mutta hän hätääntyi kovin ja kätki kasvonsa äidin peskin laskoksiin, kun huomasi koristustansa kaikkien katselevan. Kaikilla naisilla oli pitkät helminauhat korvissa, ja käsissä rautaiset tai vaskiset rannerenkaat. Silmät olivat hiukan vinossa, kasvot litteät, nenä pieni ja juuresta litistynyt. Useimmat, miehet sekä naiset, näyttivät raittiilta ja terveiltä. Telloissa vallitsi jonkunlainen järjestys ja somuus, ja lattioilla oli punotusta ruohosta tehdyt matot. Useimmat tarvekalut ja aseet olivat amerikkalaista tekoa. Mutta sen ohessa käytettiin tai säilytettiin teltan romukätköissä joutsia ja nuolia, linnunpyynti-keihäitä, luisia sauvoimia ja joitakuuta kivikaluja, useimmat hyvin taitavasti laitettuja ja leikkauksilla ja piirroksilla koristettuja. Erittäin taidokkaasti oli varsinkin heidän onkensa laitetut; ne oli sievästi muodostetut syötiksi, kuvaamaan kuoriaisia ja muita hyönteisiä, värjäytyistä luista, lasihelmistä ja vesilintujen punaisesta varvasnahasta.

Nämä kotoasukkaat olivat iloisia ja ystävällisiä. Nainen oli yhtä suuressa arvossa kuin mies, ja lapset olivat käytökseltään hiljaisia ja siivoja. Kaikki nämä eskimot olivat pakanoita. Muutamien telttojen luona oli punaiseksi maalattuja, puisia linnunkuvia, siivet leveellä, patsaiden nenissä. Ne olivat teltan suojelejumalia. Kuollessaan hautasivat eskimot sillä lailla, että ruumiit täysissä vaatteissa pantiin maahan, ilman mitään hautaa tai arkkua, mutta tiheän aituksen sisään. Semmoisen ruumiin vieressä näki kajaakin airoinensa, ladatun kaksipiippuisen pyssyn, jonka nalli oli valmiina ja hana puoleksi vedettynä, muutamia muita aseita, vaatteita, tulukset, lumikengät, juoma-astian, kaksi puusta leikattua, vereen tahruttua naamaria ja kummallisia eläimenkuvia.

Kun löytöretkeilijät liki sata vuotta sitte ensin tulivat niille seuduille, olivat asukkaat vielä hyvin sivistymättömiä ja raakoja. Niin kertoo eräs matkustaja seuraavata ensimmäisestä käynnistään S:t Lawrence saarella

Beringin salmessa. He levittivät — niin kertoo hän — likaisen nahan teltan permannelle ja käskivät hänen istumaan sille. Sen jälkeen tuli toinen kotoasukas toisen jälkeen, syleili häntä ja hieroi kovasti nenäänsä hänen nenäänsä vastaan, sekä lopetti hyväilemisensä sylkemällä käsiinsä ja silittämällä muutamia kertoja hänen kasvojansa. Sitte panivat he hänen eteensä kaukalon valaan-ihraa, jota hänen täytyi syödä kelpolailla, ett'ei olisi pahoittanut hyväntahtoisten isäntiensä mieltä.

Elok. 14 p. kävi Vega ankkuriin Beringin saaren luona, läntisimmän niitä vuorisaa saaria, jotka pitkien vittojen tavalla etelässä rajoittavat Beringinmeren. Näillä saarilla pitää eräs amerikkalainen kauppayhtiö kaksi jotenkin suurta asemaa, joissa käydään kauppaa kotoasukkaiden kanssa. Tärkeinnä kauppatavarana on erään hyljelajin, n. k. merikarhun nahka, jota vuosittain tapetaan niillä tienoin aina 20,000—50,000. Kotoasukkaat siellä asuvat osaksi oikein mukavissa turvehuoneissa, osaksi pienissä puuhuoneissa, joita yhtiö heille lahjoittaa, ja siellä on koulu heidän lapsiansa varten.

Beringin saarella se kuuluisa löytöretkeilijä, josta saari on saanut nimensä, lopetti päivänsä. Kun koko hänen miehistönsä oli sairastunut kerpukkiin, ajalehti hänen laivansa ohjatoimna ja tuuli ja aallot veivät sen sille saarelle. Ankkuri laskettiin mutta suuri hyökylaine katkaisi ankkuriköyden ja heitti laivan maata kohti. Luultiin, että laiva ensi laineessa musertuisi kallioita vasten, mutta aallot veivät sen odottamatta kallioiden suojaamaan syvään lahteen, jossa vesi oli aivan tyyni ja jota vaan kapea suu yhdisti mereen. Joll'ei ohjatoim laiva olisi ajautunut juuri sille paikalle, niin olisi se ehdottomasti musertunut ja kaikki miehet olisivat hukkuneet. Suurella vaivalla jaksoi väsynyt miehistö panna veneen vesille. Erään puron rannalle rakensi se osa väkeä, joka vielä jaksoi seistä jaloillaan, jonkunlaisia majoja, peittäen purjeella muutamia syviä kuoppia. Kun sairaat piti vietämän maalle, kuoli moni heti päästessään kajuutasta raittiisen ilmaan. Toiset kuolivat veneessä tahi heti maalle tultuansa. He ehtivät tuskin haudata ruumiita ja voivat vaivoin suojella niitä nälkäisiltä ketuilta, joita ylen määrin kuljeskeli asumattomalla saarella. Muutaman viikon kuluttua kuoli myös Bering. Hän tuli melkein elävältä haudatuksi saarellensa. Sillä sen hietakuopan seiniltä, jossa hän makasi, vierä puuttumatta hietaa hänen päällensä ja hän ei lopuksi antanut ottaa sitä enää pois, koska se hänestä lämmitti hänen kylmeneviä

jäseniänsä. Hänen kuoltuansa täytyi ruumis kaivaa ulos, oikeaan hautaan laskettavaksi. Eloon jääneet pelastivat itsensä seuraavana kesänä mannermaalle, laitettuansa itsellensä uuden aluksen sillä välin myrskyssä musertuneen laivansa palasista.

Kun Vega lähestyi Beringin saaren uudis-asuntoa, sousti yksi mies laivaa kohti ja tervehti, huutaen: „Onko se Nordenskiöld?“ Ensimmäinen eurooppalainen sanoi retkikuntaa tervetulleeksi koillisen kulkuväylän löytämisen jälkeen. Mies oli suomalainen, Björkbodan tehtaalta Kemiöstä, jossa Nordenskiöld oli oleskellut paljo nuoruudessaan. Nyt oli hän amerikkalaisen yhtiön palveluksessa.

Hyljelajia, merikarhua, jota täällä pyydetään, on saarilla sadointuhansin, ja se on tunnettu omituisista tavoistansa. Kesällä nousee se maalle ja etsii paikkoja paritus-ajaksi. Koiraat tulevat ensiksi ja käyvät verisiä sotia maasta, jolloin kukin koettaa puolustaa sitä alaa, jonka se on ottanut omalle varallensa ja jonka ulkopuolelle se ei aja takaa voitettua vihollista. Taistelun jälkeen paneutuu voittaja maahan itsetyytyväisellä röhkinällä, heittäytyy seljälleen, kaapii itseään etujaloillansa ja vilvoittaa löyhyttelee leveillä takajaloillansa, niinkuin viukalla. Tämä tapa takajaloillansa löyhyttää, näyttää olevan merikarhuille hyvin rakas. Lämpimänä kesäpäivänä voipi näiden eläinten kokouspaikalla nähdä sadointuhansin semmoisia viuhkoja käymässä. Naaraitten ruvetessa tulemaan, ottavat ne koiraat, jotka ovat vallanneet likinnä rantaa olevat paikat, ne luoksensa, mutta heidän uidessaan uusia naaraita hakemaan, ryöstävät naapurit entiset. Kun vihdoin koko parituspaikka on täynnä, on vahvimilla koirailta 12—15 naarasta ympärillensä, heikoimmilla, jotka ovat saaneet tyytyä korkealla rannasta oleviin paikkoihin, vaan neljä viisi. Siellä viipyvät koiraat sitte kolme kuukautta ilman mitään ruokaa, jonka jälkeen he jättävät paikan naaraille ja poikasille,

Näitä hyljejoukkoja eivät erämiehet koskaan ahdista, vaan pyytävät nuorempia koiraksia, jotka eivät ole saaneet paikkaa siellä, vaan ovat nousseet läheisille saarille eivätkä parittele. Erämiehet ajavat niitä hiljalensa maalle päin, jonka jälkeen niiden joukossa olevat naarakset ja poikaset ajetaan takaisin rannalle ja muut tapetaan nuijilla.

Beringin saarelta ohjattiin matka Jokahamaan Jaapanissa, jossa ankuri laskettiin syysk. 2 p. Matkalla iski ukkonen kovan sadevihurin ai-

kana ankaralla välähdyksellä ja jyrinällä Vegan isoonmastoon, jonka yläpää musertui. Kaikki laivalla olevat tunsivat kovan pudistuksen, mutta onneksi ei sentään mitään vahinkoa tapahtunut.

Jokahamaan tultaessa olivat kaikki miehet terveitä ja laiva täydessä kunnossa. Kuitenkin antoi kapteini Palander siellä vuorata laivan vas-kella, suojaksi kuumimpien seutujen merissä olevia laivamatoja vastaan, jotka kiintyvät laivanpohjaan ja turmelevat puuaineen.

Jaapanista kotia.

Kaksikymmentä vuotta takaperin oli Jokahama vaan mitätöin kylä. Siihen asti eivät vierasten valtakuntien laivat saaneet poiketa Jaapaniin, mutta silloin avattiin muutamia satamia maailmankaupalle. Jokahama on sellainen kauppapaikka. Muinoisesta kylästä on tullut kukoistava kaupunki, jossa on 70,000 asukasta, sekä jaapanilaisia että eurooppalaisia rakennuksia, kauppapuoteja ja ravintoloita. Rautatie on rakennettu sieltä Jaapanin pääkaupunkiin Tokioon ja höyrylaivat kulkevat säännöllisesti Jokahamasta San Fransiskoon, Hongkongiin, Indiaan j. m.

Tiedon levittyä Vegan saapumisesta, tuli Nordenskiöldin luo joukoittain onnentoivotus-lähetyksiä, ja juhlasta juhlaan vietiin urheita purjehtijoita.

Jaapanissa oleskellessaan ja tuon tuostakin juhlissa käydessään oli Nordenskiöldillä hyvä tilaisuus tutkia tämän kummallisen maan kansaa ja sen tapoja.

Muun muassa kutsuttiin matkailijat päivällisille keisarin suvipalatsiin; eräs keisarillinen prinssi oli isännän sijaisena. Palatsi oli yksikerroksinen, ja puusta; sen rakennustapa oli jaapanilainen, mutta sisustus eurooppalainen, jotenkin sellainen kuin meillä varaakkaampien suvihuiloissa. Palatsin ympärillä oli puutarha, jota jaapanilaiset pitivät erittäin kauniina ja suurena. Oikeimmin se oli puisto pienennetyssä muodossa. Jaapanilaiset ovat näet taitavia kasvattamaan kääpiömäisiä puita ja pensaita ja sellaisia olivat puut siinäkin puistossa, ja tasaiset käytävät risteilivät siinä hyvin hoidettuja ruohokenttiä; siellä täällä päilyi pieni lampi tai kohisi vähäinen koski ja pieniä kivistä rakennettuja nukkisiltoja näkyi tuon tuostakin.

Eräänä päivänä kutsuttiin matkailijat keisarin luo, kun hovissa oli suuri vastaan-otto. Edeltäkäs in ilmoitettiin heille ett'eivät saisi kääntää

selkäänsä keisarille ja että heidän tulisi kolmasti kumartaa, ensi kerran ovella, toisen kerran keskellä huonetta ja kolmannesti paikoilleen päästyään. Keisari luki ääneen puheen Jaapanin kielellä, tulkki käänsi sen sitte ranskaksi. Sen jälkeen luki Nordenskiöld ranskankielisen tervehdyksensä. Koko ajan seisoi keisari niin liikkumattomana, että olisi voinut luulla häntä vahakuvaksi, ell'ei hän itse olisi lukenut puhettaan.

Jaapanilainen talo Tokiossa.

Kerta kulki Nordenskiöld veneellä ylöspäin jokea, joka laskee mereen Tokion luona. Kun kulkuneuvot maassa ovat vielä hyvin alhaisella kannalla, on se joki lisähaaroineen tärkein yhdysväylä pääkaupungista sisämaahan. Silloinkin kulki joella joukoittain veneitä, joista toiset veivät kaupunkiin ravintoaineita, toiset taas toivat sieltä tavaroita. Joen rannoilla on taajassa ravintoloita ja teehuoneita. Useimmat niistä ovat vaan jaapanilaisia varten, eikä eurooppalaisia suvaita niissä, vaikka ne maksaisivat moninkertaisen hinnan. Syy siihen on se, että jaapanilaiset pitävät eurooppalaisten käytöstä hyvin raakana ja sivistymättömänä. Likaisin saap-

pain kävelevät eurooppalaiset matoilla, syljeksivät lattialle j. m. s., sanovat he.

Ravintolaan, jossa käy vaan jaapanilaisia, pääsee ainoastaan jonkun virkamiehen puoltosanalla. Sisään astuessa on jo portailla riisuminen saappaat jalasta, muuten joutuu heti vihoihin. Isäntä ja palvelijattaret tervehdivät tulijaa polvistumalla ja sitte ympäröi häntä melkein yhtä mittaa naurava, lörpöttelevä tyttöliuma. Matkustajien luo tuli eräs tyttö ja tarjosi heille polvillaan jaapanilaista teetä, pienissä, puolilleen täytetyissä kupissa. Sitte vietiin he vierashuoneihin, jotka olivat suuret ja häikäisevän puhtaat. Huonekaluja ei ollut nimeksikään, mutta lattioita peitti palmikoidut olkimatot. Seiniä oli koristettu jaapanilaisilla maalauksilla, painetuilla runoilla ja sananlaskuilla. Makuuvaatteina on paksu, lattialle levitettävä matto, ympyriäinen tyyny tai pehmeäksi päällystetty halonpätkä sekä pumpulilla sisustettu yönuttu. Palvelijattaret jakelevat heti tulijoille nelisnurkkaisia istuintyynyjä, jotka asetetaan kehään lattialle, puulaatikon ympärille. Laatikon yhdellä kulmalla on pieni tuliastia, toisella korkea savimalja, jonka pohjalla on vähä vettä. Tämä malja on sylki- ja tuhka-kuppina polttaessa. Taas tuodaan teetä, piiput sytytetään ja puhe pannaan alkuun. Aterioidessa tuodaan kaikki ruokalajit samalla kertaa sisään, pienillä kiillotetuilla pöydillä, jotka ovat korttelia korkeat ja neliökyyränärän pinnaltaan. Ruoka on kiillotetuissa puukupposissa ja suuhun se viedään pulikoilla, ilman veitsiä, kahvelia tai lusikoita. Aterian aikana ympäröi vieraita lukuisa joukko naispalvelijoita, jotka, istuen maassa, vilkkaasti pakinoivat heidän kanssaan, tuon tuostakin nauruun remahtaen. Aamuisin pesevät vieraat itsensä joko pihalla tai huoneen balkongilla.

Kerran matkusti Nordenskiöld sisämaahan päinkin. Tiet Jaapanissa ovat hyvin huonoja ja kapeita. Niitä pitkin kulkee myötänään pieniä kuormavaunuja, kantajia ja kuormitettuja hevosia ja härkiä; ei näe sentään ainoatakaan hevosta tai härkää ajopelien eteen valjastettuna. Karjanhoito on vähäarvoinen ja maata viljellään ainoastaan käsivoimilla. Alan-got ovat erittäin hyvästi viljeltyjä, rinteet tasoitettuja ja vesijohtoja risteilee kaikkialla.

Nordenskiöld poikkesi muutamiin, tien varrella oleviin talonpoikais-taloihin ja aina ottivat omistajat hänet hyvin ystävällisesti vastaan. Tuli-astia tuotiin esille, teetä ja namusia tarjottiin ja myötänään kumarrellen.

pidettiin vilkasta keskustelua vireillä. Rikasten ja taloppoikien asunnoilla on tuskin huomattavaa erotusta eikä kerjäläisiä edes näkynytkään.

Eräässä kylässä oli paljo ihmisiä koolla, katselemassa juuri tapahtuvaa kilpailua. Kaksi nuorta miestä, joilla oli pukimena ainoastaan ka-pea, lantioilla ja jalkainvälissä kulkeva vyö, painivat hiekkaan piirretyn,

Jaapanilaisia painijoita.

syltä leveän kehyksen sisäpuolella. Sitä pidettiin voittajana, joka kaatoi vastustajansa tai työnsi hänet piirin ulkopuolelle. Erityinen kilpatuomari päätti, kumpi oli voittanut. Omituisin oli taistelun alku, kun painijat istuivat kykkysillään keskellä kehää, tiukasti tarkastaen toisiaan, odottaessaan tuomarin antamaa merkkiä, sillä yksi ainoa ryntäys voi silloin

ratkaista kilpailun. Tusinamäärä nuoria, vartevia miehiä otti osaa kilpaukseen, vuoron jälkeen astuivat he uhkaavasti huudahdellen piiriin, voimiaan koettamaan.

Mitä syvemmälle Nordenskiöld tuli sisämaahan, sitä kauniimmaksi tulivat seudut. Toisinaan painui tie läpi raivaamattomien laaksojen, joissa rehevä kasvullisuus kokonaan kätki laakson pohjalla vaahtoovan, helmeilevän virran, toisinaan luikerteli se halki ruohoisten ahojen tai pitkin mäenrinteitä, joilla siellä täällä kasvava kastanja tai tammi nuokutteli lehviään. Kastanjoiden korjuuaika oli parhaillaan ja joka majan edustalla oli kastanjia kuivamassa, levitettynä paksuin kerroksin matoille auringonpaisteeseen.

Monessa paikassa oli tie vaan vaivoin saatu raivatuksi jylhien, mustien kallioiden lomitse, syvien jyrkänteiden äyräille, joilla usein rehotti loistavin kasvullisuus. Mikään aitaus ei suojele matkustajaa syöksemästä noihin pohjattomiin kuiluihin tien syrjillä. Ylt'ympäri kohoo sekavassa kihermässä korkeita, monisärmäisiä vuorenhuippuja, ja syvällä laaksoissa pulppuaa kalliopuroja, joiden helmeilevät vedet paikkapaikoin kokoon-tuvat vähäisiksi järviksi. Tässä on matkustajan meneminen pöyristävän syvyyden yli pitkin heiluvaa, hajoomaisillaan olevata siltaa, tuolla näkee hän tiensä varrella vesisuihkun syöksevän alas kamoittavan korkealta. Kaikkiialla on eloa ja liikettä, kaikkiialla näkee vaan iloisia, ystävällisiä ihmisiä, eivätkä raa'at puheet tai työt hämmennä tätä hyvää vaikutusta, niinkuin Euroopassa usein tapahtuu.

Kun Nordenskiöld eräänä aamuna seisahtui muutaman ravintolan eteen, tapasi hän kartanolla tusinamäärän nuoria talonpoikaistytöjä pu-keutumistaan lopettamassa. He olivat, niinkuin kaikki jaapanilaiset talonpoikaistytöt, erittäin puhtautta rakastavia ja käytökseltään miellyttäviä ja viehättäviä. Kartanolla olevan vesijohdon luona pesivät he kasvonsa, järjestivät taidokkaasti kammatus hiuksensa, jotka jaapanilaisella tyynyllä hie-man vaan olivat pörröontyneet, ja puhdistivat häikäisevän valkeat hampaansa. Saipuan asemesta käyttivät he listinpussia ja hammasharjana oli heillä puupuikko, jonka toinen pää nakuttelemalla oli tehty notkeaksi kuin pähmeä harja tai suti; hammaspulveriksi oli survottu hienoksi simpukan kuoria ja koralleja.

Nordenskiöld ja hänen toverinsa ottivat myös käsille matkakapineensa, jaapanilaisten tavan mukaan pestäkseen kasvonsa ja ajellakseen partansa

kartanolla. Heti kokoontuivat tytöt heidän ympärilleen, nähdäkseen, miten eurooppalaiset tuossa työssä menettelevät, ja tarjoutuivat auttamaan. Muutamat työnsivät nauraen ja meluten kumoon toveriaan, juostessaan hakemaan vieraille, mitä ne pyysivät; yksi piteli partaharjaa, toinen saipuaa, kolmas peiliä j. n. e. Ympäri seisojien piirissä joukko vanhempia naisia, joiden mustatuista hampaista näkyi, että he olivat naimisissa; jaapanilaisen tavan mukaan mustaavat näet naiset hampaansa, jouduttuaan naimisiin. Syrjempänä seisojien kaiken-ikäisiä miehiä, ja niin oli katsojalla edessään palanen raikasta, iloista maaelämätä. Tuota iloista avomielisyyttä puijasi vielä sittekin, kun Nordenskiöld toverineen rupesi murkinoimaan kaikkien läsnä ollessa, ravintolan portailla. Silloinkin heitä piirittivät nuo avuliaat tytöt, jotka polvillaan lyykistelivät heidän ympärillään, yhtämittä päätä kumarassa, nauraen ja lörpötellen. Vaikka oli niin paljon yksinkertaista talonpoikaiskansaa koolla, ei kuullut ainoatakaan raakaa tai loukkaavata sanaa. Hieno seurustelutapa, joka Jaapanissa vallitsee sekä köyhien että rikkaiden kesken, mutta joka Euroopassa on hyvin harvinainen, tekeekin olon tämän iloisen, avosydämmisen, suoran ja ujostelemattoman kansan keskuudessa erittäin hauskaksi ja miellyttäväksi.

Jaapanin entiseen pääkaupunkiin, Kiotoon, pääsee Jokahamasta rautatietä myöten. Siellä on paljon vanhoja palatsia ja temppeleitä sekä eräs kauneudesta kuuluu hautausmaa.

Temppeleet ovat aina puusta, runsaasti veistoksilla ja kultauksilla koristetut. Monessa ei ole minkäänlaista jumalankuvaa tai muuta sentaipaista koristusta, ja toiset ovat pieniä kuin kyyhkyislakat, jotta niitä tuskin huomaa keskellä leheviä puita, joita aina kasvaa temppeleiden ympärillä. Oven vastapäisellä seinällä on sellaisessa temppeleissä reikäleikkauksilla kaulistettu kaappi, jossa jumalan hengen luullaan asuvan. Toiset temppeleet ovat suurempia ja komeampia. Sitä päitse on yksinäisiä suuria pronssisia jumalankuvia, jotka kuvaavat Buddaa, lempeän ja vakavan näköisenä, istuvassa asennossa. Muutamat niistä ovat niin suuria että niiden sisusta on temppeleinä, joissa taas on pienempiä jumalankuvia. Eräs sellainen suunnattoman suuri Buddan kuva on yli viidenkymmenen jalan korkuinen ja sen sieramesta voi kontata pään sisään.

Lokakuun 18 päivänä nosti Vega ankkurinsa, jatkaakseen kotimatkaa; marraskuun 2 päivänä saapui se Hongkongiin ja 17 Labuaniin Borneon

Hautausmaa Kiotossa.

saarella. Maan asukkaat, malaijit, asuvat rannikoilla, paalujen päälle rakennetuissa majoissa; veden nousuaikana loiskuvat aallot ympäri majoja, mutta luodeaikoina ovat ne kuivillaan. Sisälle mentäessä on kiipeeminen meren puolella olevia sylenpituisia tikapuita myöten. Muodoltaan ovat sellaiset majat jotenkin meidän nuottalatojemme kaltaisia, rakennetut bamburuovoista, jotka ratisevat ja taipuvat joka askeleella, jonka ottaa lattialla. Talouskaluina on ainoastaan ruohomattoja ja keittoastioita; tulta ei koskaan tehdä majoihin, sillä malaijit keittävät ruokansa ulkona. Luultavasti rakentavat malaijit asumuksensa vedelle, ollaksensa siellä paremmin turvatut lukemattomilta myrkyllisiltä matelijoilta, joita luikertelee lämpimissä maissa.

Pienellä höyryveneellään kulkivat matkailijamme erästä jokea ylöspäin sisämaahan. Aivan joen suulla oli kaksi kylää, joiden asukkaat uteliaasti tarkastelivat vieraita. Alastoin lapsiliuta juoksi joen vartta, kilpaa höyrylaivan kanssa, niin kauvan kuin mahdollista katsellakseen tuota tavainta ilmiötä. Ylempänä oli kasvullisuus joen rannoilla joka paikassa niin rehevä, että oli tuiki mahdollista nousta maalle; joka taholle levisi aarniometsä jylhänä, läpipääsemättömänä. Puut olivat oikeita jättiläisiä leveine, kiiltävine lehtineen. Muutamat kukoistivat parast'aikaa, toisissa oli jo hedelmiä. Likinnä vettä kasvoi enimmästi viikunapuita, joiden taajat, veteen tunkeutuvat ilmajuuret paalutuksen tavoin kokosivat ympärilleen joen mutaa ja siten auttoivat rantoja yhä valloittamaan alaa vedeltä. Syvemmällä metsässä näkyi korkeita vaaleanvihreäisiä palmuja. Puissa kiipeili apinoita ja rannoilla loikoi parin kyynärän pituisia pieniä alligaatoria.

Malaijit elävät köyhästi ja tukalissa oloissa. Kunimassakin joen suussa olevassa kylässä, joita myöhemmin käytiin katsomassa, vallitsi suurin kurjuus. Lattiat olivat harvat ja likaiset ja kaikki aterioiden jäännökset viskattiin sen rakoloista veteen. Asukkailla ei näkynyt olevan muuta omaisuutta kuin mitä niin näin päällään kantoivat, s. o. pieni vaatekaikale vyötäröillä riippumassa. Veneinä oli heillä koverrettuja puunrunkoja.

Asukkaista näkivät he likemmin ainoastaan kaksi keski-ikäistä miestä. Naiset ja lapset juoksivat, vieraat nähdessään, suin päin kylän syrjäsimpään majaan, jonne telkeytyivät, silloin tällöin tirkistellen arkoina ja peiloissaan eräästä aukosta; lapset parkuivat koko ajan mitä surkeimmalla nuotilla.

Maatalo Cillonilla.

Joulukuun 15 päivänä laskettiin ankkuri Point de Gallen luona Ceilonin saarella. Siellä kävivät he katsomassa noita kuuluisia jalokivien huuhtomalaitoksia. Tavallisimmin ovat jalokivet siellä sellaisilla paikoilla, joissa virtoja ennen on kulkenut, murtaen ja huuhtoen mukanaan osan hiekkakerrosta. Jalokivien etsijä kaivaa kuopan maahan ja kokoo siitä tuon savella sekoitetun hiekan. Sitä huuhdotaan sitte vasuissa, kunnes savi on eronnut, jonka jälkeen timantit poimitaan. Toisinaan on sato erittäin runsas, toisinaan aivan mitätöin. Hyvästi ansaittuaan elävät huuhtajat ilossa ja humussa, kunnes kaikki on tuhlattu.

Ceilonin varsinaiset asukkaat ovat singalilaisia, kauniita, melkein musta-ihoisia ihmisiä. Lapset, jotka käyvät aivan alasti, kantavat käsivarsissaan metallisia rannerenkaita ja lantioillaan metalliketjua, joista etupuolelle riippuu kulta- tai hopealevy. Täysikasvuisten pukuna on vyötäröille kiidottu vaate, sen lisäksi käyttävät naiset ohutta puuvillaröijyä. Pitkää tukkaansa pitävät sekä miehet että naiset koossa kammalla, joka kiinnitetään poikkipuolin pään päälle.

Työmiesten majat ovat hyvin pieniä, tiilistä kyhättyjä ja olkikattoisia, sekä enemmän pidettäviä jonkunlaisina suojina sadetta ja auringonpaistetta vastaan, kuin todellisina huoneina. Varakkaammat singalilaiset asuvat tilavissa, melkein avonaisissa, uutimilla eri osiin jaetuissa verannoissa. Tempelit ovat puisia ja perin mitättömännäköisiä. Papit ja temppelinpalvelijat asuvat likellä temppeleitä jotenkin likaisissa ja siivottomissa huoneuksissa. Ilman-ala on lämmin ja kostea, ja öisin näkee loistavia tulikärpäsiä len telemässä. Kasvullisuus on erittäin rehevä ja komea. Tuuheita palmuja ja ryytikasvia tapaa kaikkialla.

Ceilonin sisäosa on laadultaan vuorimaata. Korkeita vuorenhuipuja kohoo taivasta kohti ja niiden välillä on penikulmittain vuorilaaksoja. Rannikon rikkaat metsät ovat sieltä pois raivatut ja sen sijaan kasvaa joka paikassa kukkuloilla ja laaksoissa kahvipensaita. Vasta ylempänä vuorilla alkavat aarniometsät jälleen.

Joulukuun 22 päivänä läksi Vega Ceilonista ja saapui Aadeniin, Punaisen meren suulle, tammik. 7 päivänä. Indianmerellä vietettiin joulujuhlaa hiljaisesti. Mutta uudenvuoden-iltana aukesi salongin ovi ja sisään astui tshuktschi-joukko nahkapukimissaan ja lausui selvällä Ruotsin kielellä ystävällisen tervehdyksen pohjan jäillä asuvilta ystävilta, lisäten

siihen muutamia vielä muistissa säilyneitä sanoja Pitlekailta. Vegan matruusit olivat keksineet tämän sukkelan huvituksen. Mutta kuuma oli tshuktschi-parkojen nahoissaan päivantasajaan lämpimässä ilmassa.

Vuorimaisema Ceilonilla.

Aadenin luona tervehdittiin Vegaa kanuunanlaukauksilla ja eräs siellä oleskeleva itaaliainen sotalaiva nosti mastoonsa ruotsalaisen lipun. Saman laivan upseerit pitivät sitte iloisen juhlan Vegan uroille. Bab-el-Mandebin salmen ja Punaisen meren kautta tultiin sitte Suezin kanavan suulle, jossa ankkuroittiin tammikuun 28 päivänä. Matkaa jatkettiin sitte kanavaa

myöten sen Välimeren puoleiselle suulle, Port Saidin luo, ja sieltä Välimeren halki Napoliin, jossa oli tehty suuria valmistuksia matkueen vastaan-ottamiseksi. Messiinan salmessa ankkuroitsi Vega, ja Nordenskiöld meni itse itaalialaisen luutnantin Boven kera maalle, lähettääkseen sähkösanoman Vegan saapumisesta Eurooppaan. Yö tuli ennenkuin he pääsivät maalle, ja pilkkoisen pimeässä saivat he tunkeutua läpi pensaiden ja viidakkojen, kunnes tulivat rautatielle, jota myöten kävelivät läheisimmälle asemalle. Siellä heitä heti ympäröi joukko karsasmielisiä rata- ja rannikko-vahtia, jotka pitivät heitä salakuljettajina; onneksi eivät vahdit olleet havainneet heitä, heidän pensastoissa kömpiessään, sillä varmaan olisivat he heti ampuneet. Epäluulot hälvenivät kuitenkin pian ja matkustajia kohdeltiin silloin suurimmalla kunnioituksella. Se oli viimeinen seikkailu matkalla.

Helmikuun 14 päivänä saapui Vega Napoliin ja siitä alkaen oli kotimatka vaan yhtämittaista riemukulkua. Napoliissa, Lissabonissa, Lontoossa ja Pariisissa, joissa viimeksimainituissa pääkaupungeissa käytiin Vegan ollessa Falmouthissa, Köpenhavnissa ja viimeksi Tukholmassa oli matkueelle valmistettu sydämmellisiä, suurenmoisia kunnian-osoituksia. Huhtikuun 24 päivänä laski Vega ankkurinsa Tukholman satamassa, ja jättiyritys, laadultaan historiassa ainoa, oli onnistunut.

Mitä lähemmäksi Tukholmaa Vega tuli, matkallansa Ruotsin saariston läpi, sitä enemmän lisääntyi höyrylaivoja, jotka täpötäynnä ihmisiä olivat lähteneet Vegaa vastaan-ottamaan ja sitte seurasivat sitä kahdessa pitkässä rivissä satamaan. Satama lukemattomine aluksineen ja veneineen, kaupunki ja erittäinkin uljas kuninkaallinen linna olivat loistavilla ilotulituksilla mitä komeimmasti kaunistetut ja lukemattomat ihmisjoukot tervehtivät kaikuvilla hurraahuudoilla rauhallisia sankareita, jotka, pitkän matkansa päätettyään, taas ensi kerran laskivat jalkansa ruotsalaiselle mantereelle.

Näköispainos, Kvs-säätiön Arkisivistyksen digikirjasto

Digitoitu Suomen tiedekustantajien liiton Kopiostokorvauksista myöntämällä apurahalla.

Alkuperäinen julkaisu:

Nordenskiöldin matkat ja retket Napamerillä : nuorisolle kerrottuina / kirjoittanut Rafaël Hertzberg; suomentanut Elias Erkko. Helsingissä : Kansanvalistusseuran kustantama, 1884. (Helsingissä : Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa, 1884)

Hertzberg, Rafaël, 1845–1896

Erkko, Rudolf Elias (Ruuto), 1863–1888

YKL 40.8; YKL 48.61

elämäkerrat ; tutkimusmatkat ; matkakertomukset; napa-alueet; tutkimusmatkailijat;

Nordenskiöld, Adolf Erik (Nils), 1832–1901

(nimen muoto kirjassa: Nordenskiöld, Niilo Aadolf Eerik)

ISBN 978-951-9140-91-9

URN:ISBN:978-951-9140-91-9

Kvs-säätiö (Kansanvalistusseura sr)

Helsinki 2022